

T.C.
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

**KİMLİK VE ÖTEKİLİK BAĞLAMINDA NEVŞEHİR
MASALLARI**

Yüksek Lisans Tezi

Aybüke KARABACAK

Danışman

Doç. Dr. Tuğrul Balaban

Nevşehir

Temmuz 2022

T.C.

NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

**KİMLİK VE ÖTEKİLİK BAĞLAMINDA NEVŞEHİR
MASALLARI**

Yüksek Lisans Tezi

Aybüke KARABACAK

Danışman

Doç. Dr. Tuğrul Balaban

Nevşehir

Temmuz 2022

BİLİMSEL ETİŐE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir Şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Tezi Hazırlayan

Aybüke KARABACAK

TEZ YAZIM KLAVUZUNA UYGUNLUK

“Kimlik ve Ötekilik Bağlamında Nevşehir Masalları” adlı Yüksek Lisans Tezi,
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez
Yazım Kılavuzu’na uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Aybüke Karabacak

Danışman

Doç. Dr. Tuğrul Balaban

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Başkanı

Prof. Dr. Abdullah ŞENGÜL

KABUL VE ONAY SAYFASI

Doç. Dr. Tuğrul Balaban danışmanlığında Aybüke Karabacak tarafından hazırlanan “Kimlik ve Ötekilik Bağlamında Nevşehir Masalları” adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

..... / /

JÜRİ

İMZA

Danışman : Doç. Dr. Tuğrul BALABAN

Üye : Prof. Dr. Mehmet ÇERİBAŞ.....

Üye : Prof. Dr. Nedim BAKIRCI.....

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun / / tarih ve sayılı Kararı ile onaylanmıştır.

..... / /

.....

Enstitü Müdürü

KİMLİK VE ÖTEKİLİK BAĞLAMINDA NEVŞEHİR MASALLARI
Aybüke KARABACAK
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Temmuz 2022
Danışman: Doç. Dr. Tuğrul BALABAN

ÖZET

Öteki kavramı insanlık tarihi kadar eski bir kavramdır. Öteki, sosyal bilimler içerisinde çokça tartışılan bir konudur. Bireyin kendini tanımlayıp tamamlayabilmesi ve bireysel, toplumsal kimlik oluşturabilmesi için kendinden olmayana ihtiyacı vardır. Bu ihtiyacı öteki kavramı karşılamaktadır. Öteki kavramına iki türlü yaklaşım öne çıkmaktadır. Bu yaklaşımlardan ilki ötekini dışlayıp, asimile ederek kendi içinde yok etmedir ve kendinden olmayanı kendine benzetme temeline dayanır. İkinci yaklaşım ise bireyin ve toplumların kendini var edebilmesi için ötekine ihtiyacı olduğu temeline dayanır. Bu yaklaşım ile öteki benimsenip kabul edilmekte ve zenginlik olarak görülmektedir. Her iki yaklaşım da hem bireysel hem toplumsal hayatta tehlike arz edecek özelliktedir. Diğerini yok etme temelli yaklaşım ötekini bitirmekte böylece toplum tek tipleşmektedir. Ötekine saygı duyan yaklaşım ise bireyi ve toplumu evrenselleştirmekte ve yerel özelliklerinden uzaklaştırmaktadır. Masalarda bu iki yaklaşımı da görmek mümkündür.

Geçmişten günümüze kadar birçok masal araştırması ve tanımı yapılmıştır. Bu araştırmalar metin ve bağlam merkezli kuramlar çerçevesindedir. Masal, masal anlatıcısı, dinleyicisi, masalın icra edildiği ortam olmak üzere üç ana temele bağlı olarak oluşmaktadır. Bu üç unsur masalın nesilden nesile aktarımını sağlamaktadır. Bu aktarım sırasında hem kültürel öğelerin hem de bireysel, toplumsal kimliğin oluşumunu ve aktarımı söz konusudur. Kimlik oluşum sürecinde öteki ve öteki kavramına bireyin ve toplumun bakış açısını tespit etmek mümkündür. Öteki kavramı bireylerin ve toplumların savunma mekanizmasının oluşmasını sağlamaktadır. Gelecek nesillerin öteki kavramı üzerinden korunması söz konusudur. Kendinden olmayanı tanıyan bireyler, ötekenden gelecek tehlikelere karşı nasıl önem almaları gerektiği hakkında da dolaylı yoldan bilgi sahibi olmaktadırlar. Halk bilimi çalışmalarının temelinde de bulunan kendinden olmayanı fark etme, tanıma ve kolektif kimlik oluşturma süreci masalarda açık bir şekilde görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Öteki, kimlik, masal, bellek.

NEVSEHIR TALES WITHIN THE SCOPE OF IDENTITY AND OTHERNESS

Aybüke KARABACAK

Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Institute of Social Sciences,
Department of Turkish Language and Literature, MA, July 2022

Advisor: Assoc. Dr. Tuğrul BALABAN

ABSTRACT

The concept of the other is as old as human history. It is a widely debated topic in the social sciences. An individual needs someone other than oneself to define and complete herself and to create an individual and social identity. This need is met by the concept of the other. There are two approaches to the concept of the other. The first of these approaches is to exclude and assimilate the other and destroy within itself. It is based on the principle of imitating ones other than oneself. The second approach is based on that individuals and societies need others to exist. With this approach, the other is adopted, accepted, and seen as wealth. Both approaches can be dangerous in both individual and social life. The approach based on destroying the other ends the other, so the society becomes uniform. The approach that respects the other, on the other hand, universalizes the individual and society and removes them from their local characteristics. It is possible to see both approaches in tales.

Many tale studies and definitions have been made from the past to the present. These studies have been conducted within the framework of text and context-centered theories. A tale consists of three main components: the storyteller, the listener, and the environment in which the tale is narrated. These three elements ensure the transmission of the tale through generations. During this transfer, tales contribute to the transfer of both cultural elements and the formation of individual and social identity. It is possible to determine the perspective of the individual and society on the concept of the other and the other in the identity formation process. The concept of the other provides the formation of the defense mechanism of individuals and societies. It is in question to protect future generations through the concept of the other. Future generations are protected through the concept of the other. Individuals who recognize the ones other than themselves indirectly have information about how they should take care of the possible dangers from the other. The process of recognizing the ones other than oneself, identifying them, and creating a collective identity -the basis of folklore studies- is clearly seen in tales. In this study, the concepts of identity and the other in tales will be investigated by associating them with cultural memory.

Keywords: The other, identity, tale, memory

TEŞEKKÜR

Tez konusunu, amaç problem ve kapsamını belirlemede yardımcı olan, kütüphanesini benimle paylaşan ve çalışma sırasında emeklerini esirgemeyen, bilgi birikimlerinden yararlandığım, değerli tez danışmanım Doç. Dr. Tuğrul Balaban' a saha çalışması sırasında misafirperver Nevşehir halkına, özellikle derlemeler sırasında yardımını esirgemeyen Avanoslu hemŐerilerime, kaynak kişileri bulup görüŐmeme vesile olan babaanneme ve aileme teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No.</u>
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	1
TEZ YAZIM KLAVUZUNA UYGUNLUK.....	1
KABUL VE ONAY SAYFASI	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
GİRİŞ	1
A. ARAŞTIRMANIN, KONUSU AMACI VE METOT	1
A.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı.....	2
A.2. Araştırmanın Sınırı	4
A.3. Araştırmanın Yöntemi.....	5
B. KURAM ÇERÇEVESİNDEN MASALLAR	6
B.1. Tarihi- Coğrafi Fin Kuramı ve Yöntemine Göre Masallar.....	7
C. MASAL, MİT VE KİMLİK KAVRAMI HAKKINDA GENEL BİLGELER. 11	
C.1. Masal ve Mit Kavramlarının Benzer ve Farklı Yönleri.....	11
C.2. Kimlik ve “Öteki”nin Oluşum süreci	15

BİRİNCİ BÖLÜM

KİMLİK OLUŞUMU, ÖTEKİ KAVRAMI VE MASAL İLİŞKİSİ

1.1. ÖTEKİ KAVRAMI NEDİR?.....	20
1.2. MASALLARDA ÖTEKİ KAVRAMININ OLUŞUMU	22
1.3. ÖTEKİ KAVRAMI İLE KÜLTÜREL BELLEK ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İRDELENMESİ	24

İKİNCİ BÖLÜM

BİZ”İ VAR EDEN MASALLAR

2.1. MASALLARI ÖTEKİ VE KİMLİK KAVRAMINI DİKKATE ALARAK OKUMAK.....	27
2.2. TOPLUMSAL CİNSİYET ROLÜ YÖNÜNDEN ÖTEKİ.....	28
2.2.1. Şeytani Kadınlar/ Üvey Anne/ Kız Kardeş/ Eş.....	32
2.2.2. Erkek Kılığına Giren Kadınlar / Erkeksi Kadınlar.....	34
2.2.3. Erkeğe İtaat Etmeyen Kadınlar.....	35
2.3. ZİHİNSEL BECERİLER YÖNÜNDEN ÖTEKİ.....	36
2.3.1. Zeki/ Aptal.....	37
2.3.2. Akıllı/ Deli.....	40
2.4. TOPLUMSAL NORMLAR YÖNÜNDEN ÖTEKİ.....	41
2.4.1. Çocuksuzluk Motifi.....	42
2.4.2. Aldatan Kadınlar/ Aldatan Erkekler.....	43
2.4.3. Yalancılık Motifi.....	44
2.4.4. Gaddar Hükümdar/ Devlet Büyüğü Motifi.....	46
2.4.5. Tembel, Beceriksiz Kahraman Motifi.....	49
2.5. FİZİKSEL GÖRÜNÜŞ/ YARATILIŞ YÖNÜNDEN ÖTEKİ.....	51
2.5.1. Dev.....	51
2.5.2. Keloğlan.....	53
2.5.3. Çingene.....	54
2.5.4. Güçlü/ Zayıf.....	55
2.5.5. Güzel/ Çirkin.....	56
2.5.6. Hayvan Görünümlü İnsanlar.....	56
2.6. RENK SEMBOLİZMİ VE MEKÂN YÖNÜNDEN ÖTEKİ.....	59
2.6.1. Ak/ Kara.....	59

2.6.2. Gökyüzü/ Yeryüzü/ Yeraltı	62
--	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MASALLAR

3.1. 2824 Ece Masalı	64
3.2. 2829 Yılan Padişahının Oğlu	68
3.3. 2830 Yarım Göt.....	72
3.4. 2831 Zümrüdüanka Kuşu.....	75
3.5. 2832 Oduncunun Çocukları	77
3.6. 2833 Avcı Musa.....	79
3.7. 2835 Keçeci Hocanın Kızları.....	81
3.8. 2836 Altın Perçemli Oğlan	85
3.9. 2837 Üç Turunç Masalı.....	89
3.10. 5416 Acıktım Acıktım	92
3.11. 5419 Helvacı Güzeli.....	97
3.12. 5448 Kılıcı Mahmut.....	101
3.13. 5449 Hamurdan Bebek.....	103
3.14. 5451 Yedi Erkek Kardeş	104
3.15. 5452 Gülen Elma Ağlayan Nar.....	110
3.16. 5453 Yedi Deliler.....	114
3.17. 5455 Akıllı Kız.....	122
3.18. 5456 Keloğlan ve Dev Anası	125
3.19. 5460 Tıgıcı Vezir	128
3.20. 5461 Cem Asap.....	131
3.21. 5568 Akkavak Kızı	136
3.22. 5875 Pir Ahmet	139
3.23. 5876 Kurt İle Keçi.....	142

3.24. 5877 Horoz Masalı	144
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	146
KAYNAKÇA	148

GİRİŞ

A. ARAŞTIRMANIN, KONUSU AMACI VE METOT

Masal, gelenekli anlatılar içerisinde yer almaktadır. “Masallar, halkın ortak şuurunda doğmuş, ağızdan ağza, kuşaktan kuşağa sürüp giden, cereyan ettiği yer ve zaman bilinmeyen, normal ya da olağanüstü şahıs veya peri, cin, dev, ejderha gibi yaratıklara ait olağandışı ve tamamıyla hayal mahsulü bir takım hadiselerin hikâye edildiği sözlü halk edebiyatı ürünleridir. Masallarda hayal ürünü, olağanüstü unsurlar önem taşımaktadır. Masalı hikâye ve destan gibi türlerden ayıran temel özellik “hayal”dir. Masal, gerçeğe ilgisiz, anlattıklarına inandırmak iddiası bulunmayan bir anlatım türüdür. Kahramanları tabiatüstü, olay ve durumları akıldışı olan masallar, dinleyenleri etkileyerek kendi hayal dünyasına çekerler(Ünlüer 2013:7).

Masallar, kültürel belleğin ürünü olarak ortaya çıkmakta ve nesilden nesile aktarılmaktadır. “Masal tek kahramanlı veya tek kahramanın yanında ona eşdeğer aktiflikte bir veya iki kahramanın daha olduğu, bazen de çok kahramanlı bir macera ve arayış anlatısıdır. Masal tek veya birtakım kahraman hakkında kısa bilgi verilen bir giriş ile başlayıp bir çatışma, problem, dönüştürücü öge ile olay akışına dönüşür. Bu olay akışında kahramanlar bazı eylemler yaparlar veya bazı eylemlere maruz kalırlar. Sonuçta tüm krizi çözen bir olay yaşanır, düğüm çözülür ve post-modern örnekleri dışarıda tutarsak geleneksel masalda iyiler kazanır, çoğunlukla bununla da yetinilmeyip kötüler cezalandırılır. Bu noktada masallardaki karşıtlık unsurunun her zaman iyi ile kötü arasında olmak zorunda olmadığını da belirtmek gereklidir. Masalda iyi/kötü karşıtlığının yanında tembel/çalışkan, zengin/fakir gibi karşıtlık unsurları da masalın temasında hâkim olabilir. Masalda aynı kahramanın bir durumdan diğerine geçişi süreci gözlemlenebilir. Masal her zaman bir iyi ile kötünün mücadelesini anlatan bir anlatı olmak zorunda değildir. Masallar belli bir şeylerin karşı karşıya geldiği,

değişim ve dönüşüm içeren anlatılardır” (Sarpkaya 2020: 153). Masalların temelinde karşıtlıklar dizgisi bulunmaktadır. Bu karşıtlıklar anlatımı güçlendirmektedir.

Masalların aktarımında icracı, dinleyici ve bağlam bulunmaktadır. Masal anlatıcıları, içinde buldukları toplumun mensubu olduklarından, birçok kültürel ve bireysel unsuru masallar aracılığıyla dinleyicilere aktarmaktadır. Bu unsurların içerisinde öteki kavramı da bulunmaktadır. Masalların özellikle çocuklara telkin ettiği evrensel değerlerin yanında, kültürel belleğe bağlı olarak aktardığı unsurlar da bulunmaktadır. Bu unsurlar masal dinleyicilerine özellikle de çocuklara öteki kavramına bağlı olarak kendi kimliklerini oluşturma imkânı vermektedir.

Masal türü iyi-kötü, doğru-yanlış gibi zıtlıkları açık bir şekilde dinleyicilere yansıtmaktadır. Bu nedenle masalarda öteki kavramı üzerinde durulmasında fayda görülmüştür. Aynı zamanda öteki kavramının insanın yaratılışından beri bulunduğu dikkate alınırca yaradılış mitleri ile sıkı bir bağlantısı bulunmaktadır. Geçmişten günümüze kültürel bellek aracılığıyla öteki kavramı taşınmıştır. İnsanlar kendilerini ve çocuklarını korumak amacıyla da öteki kavramını kullanmışlardır.

Araştırmada masalların içerisinden çıktığı toplumun aynası olduğu dikkate alınmıştır. Masal kavramına ilave olarak, öteki ve kimlik oluşumu, kültürel bellek kavramları üzerinde durulmuştur. Masalların içerisinde yer alan öteki kavramları incelenmiş ve Türk kültürü bağlamında değerlendirilmiştir. Değerlendirmenin yapılabilmesi için geçmişten günümüze öteki kavramının geçirdiği değişimler üzerinde durulmuştur. Araştırmada şu sorulara cevap aranmıştır: Kültürel kimlik oluşumunda masalların yeri ve önemi nedir? Masalarda öteki kavramı nasıl kurgulanmıştır? Masallar ötekini dışlayıp yok etmeye mi yoksa benimseyip kendini var etme sürecinde bir vazgeçilmez olduğunu kavratmaya mı yönlendirmektedir? Öteki kavramının oluşumunda mitlerin yeri nedir? Mit ve masal arasındaki ilişki nedir? Kültürel bellek, öteki kavramının oluşum ve aktarımında nasıl bir işleve sahiptir?

A.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı

Geçmişten günümüze hayatımıza öteki kavramı yön vermektedir. Yaratılış mitlerinden başlayarak günümüze kadar gelen gerek yazılı gerek sözlü metinlerin temelinde de öteki kavramına rastlanmaktadır. Bireysel olarak ben kimliğinin oluşturulabilmesi için

kendinden olmayana, farklı olana ihtiyaç duyulmaktadır. Farklı olan ötekidir ama her farklı ötekileştirilmemektedir. Bireysellikten toplumsal olana geçildiğinde ise ben kavramı yine “öteki”ye bağlı olarak oluşturulup, biz kavramına dönüştürülmektedir. Eğer belli bir öteki kavramı yoksa toplum da yok demektir. Toplum, var olmak için öteki kavramını yaratmak zorundadır. “Düşman sahibi olmak sadece kimliğimizi tanımlama açısından değil, aynı zamanda kendi değer sistemimizi ölçebilmek için bir engel edinmek ve o engelle yüzleşirken kendi değerimizi sergilemek açısından da önemlidir. Dolayısıyla düşman yoksa onu inşa etmek gereklidir” (Eco 2014: 16). Türk kültüründe, edebiyatında öteki kavramı yaradılış mitlerinden başlayarak incelenebilir. Orhun Kitabeleri, Dede Korkut Hikâyeleri Türk kültürü, kültürel belleği hakkında değerli veriler içermektedir. Tez kapsamında öteki kavramını daha iyi anlayabilmek amacıyla mitler, Orhun Kitabeleri, Dede Korkut Hikâyeleri üzerinden örnekler verilerek kavramın açıklanmasında fayda görülmüştür.

Türk kozmogonisi zıtlık kavramı üzerine inşa edilmiştir. Özellikle bireysellikten toplumsallığa geçiş sürecince, toplumlar oluşurken bireylerin kendilerini tanımlamaları gerekmektedir. Bu tanımlama farklı şekillerde olmaktadır. Din, dil, ırk kimi zaman fiziksel görünüş, bireyin kendi kimliğini oluştururken kullandığı ölçütlerdir. Ben kavramının biz kavramına dönüşüm süresi Türk kültüründe hayati önem taşımaktadır. İçerisinde bulunduğu coğrafya ve göçer evli hayat tarzı, her an tehlikeye açık bir hayat sürmeleri, Türk milletinin birbiriyle kenetlenmesini gerektirmiştir.

Kimlik, bireyleri bir arada tutmuş ve adeta tutkal görevi görmüştür. Aynı zamanda toplumun oluşturduğu ötekini tanımak da hayati önem taşımaktadır. Bu nedenle nasıl kimlik kuşaktan kuşağa kültürel bellek ile aktarılıyorsa öteki kavramı da aynı şekilde aktarılmaktadır. Birey kendini, kendinden sonra gelecek nesillerini koruma eğilimdedir. Bu nedenle çocuklarına da ötekini öğretmesi, ötekinden gelecek zararlara karşı uyarması gerekmektedir. Örneğin kadınları ve bebekleri koruyan Umay Ana'nın ötekisi konumunda, lohusa ve bebeklere zarar veren Al Karısı bulunmaktadır. Yeni doğum yapmış olan kadınların yanına demirden yapılmış bir alet, erkek kıyafeti, kırmızı renkli yemeniler, ayetler asılmaktadır. Günümüzde de bu uygulamalar devam etmektedir. Uygulamanın kökeninde, öteki konumunda olan Al Karısından korunma

amacı yatmaktadır. Nesilden nesile kültürel belleğin etkisiyle koruma içgüdüsüne bağlı olarak uygulamalar devam etmektedir.

Çalışmanın temelini öteki kavramı oluşturmaktadır. Öteki, kimlik ile yakından ilişkilidir. Bireyin kendini tanımlaması, ötekinin karşısına koyması, kimlik inşa etmesidir. Bireysel kimlik inşa etme sürecinden sonra toplumsal kimlik inşa etme sürecine geçilmektedir. Toplumun ortak olarak kabul gördüğü özelliklerin dışında kalan her şey öteki olarak adlandırılmaktadır.

Masalların dinleyici kitlesi genellikle çocuklardan oluşmaktadır. Çocukların toplumun değerlerini kolay kavrayabilmesi ve olaylardan ders alması için öteki kavramı masalarda açık bir şekilde tasvir edilmektedir. Çalışmanın amacı öteki kavramının nasıl tasvir edildiğini saptamak ve kültürel kodlara ait yansımalarını bulmaktır. Çalışma üç temel konu üzerine kurulmuştur. Birincisi, inceleme metni olarak seçilen yirmi dört masaldır. İkincisi, masalarda üzerinde durulacak konu olan kimlik ve öteki kavramlarıdır. Üçüncüsü ise kültürel bellektir. Kültürel bellek hem öteki ve kimlik kavramını hem de masal metinlerini kapsamaktadır. “Masallar, modern öncesi toplumsal yaşamın sembolleri ile doludur. Jung’un da belirttiği gibi modern insanı, en eski devirlerin izlerini kolektif şuuraltı üzerinden yaşatmayı sürdürür. Bu bağlamda insanın birey olarak ya da toplumsal kökleri, düşünsel anlamda sözlü geleneğin ürünlerinde var olmuş, nesillere bu şekilde aktarılmıştır. Söz konusu aktarım, farklı kültürel kaynaklardan beslendiğinden metinler arası bağlamında oldukça zengin bir içerik barındırır”(Balaban 2020:255).

A.2. Araştırmanın Sınırı

Türk coğrafyasında masallar derlenmiş ve incelenmiştir. Her bölgenin kendisine has kültürel unsurlara sahip olması araştırmaların farklı bölgelerde yapılmasını gerekli kılmaktadır. Literatür taraması yapılmış ve Nevşehir masallarında kimlik oluşumu ve öteki kavramları üzerine bir araştırma yapılmamış olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle Nevşehir ilindeki masallar kimlik ve ötekilik bağlamında incelenmeye çalışılacaktır.

Araştırma kapsamında ele alınan Nevşehir 7 ilçe, ilçelere bağlı 23 belediye ve 153 köyden oluşmaktadır. Çalışmada Nevşehir’ in Avanos, Ürgüp ve Derinkuyu İlçeleri, Özkonak, Göreme, Kavak Beldesi, Çavuşin Köyü’nden 24 masala yer verilmiştir.

Yaratılış mitleri ile ilişkilendirilerek kimlik ve ötekilik bağlamında incelenen bu masallar daha çok farklı kültürlerin geçmişten günümüze bir arada yaşadığı Avanos ve Kızılırmak havzası çevresinden derlenmiştir. Avanos: Ece Masalı, Yılan Padişahının Oğlu, Yarım Göt, Zümrüdüanka Kuşu, Oduncunun Çocukları, Avcı Musa, Keçeci Hocanın Kızları, Altın Perçemli Oğlan, Üç Turunç Masalı, Acıktım Acıktım, Helvacı Güzeli, Kıllı Mahmut, Hamurdan Bebek, Yedi Deliler, Kurt İle Keçi, Horoz Masalı; Ürgüp: Cem Asap ve Pir Ahmet; Derinkuyu: Yedi Erkek Kardeş, Gülen Elma Ağlayan Nar, Göreme: Akıllı Kız, Özkonak: Tığcı Vezir; Kavak: Akkavak Kızı; Çavuşin: Keloğlan ve Dev Anası.

İnceleme başlıkları “Toplumsal Cinsiyet Rolü Yönünden Öteki”, “ Zihinsel Beceriler Yönünden Öteki”, “Toplumsal Normlar Yönünden Öteki”, “ Fiziksel Görünüş/ Yaratılış Yönünden Öteki”, “Renk Sembolizmi ve Mekân Yönünden Öteki” olarak belirlenmiş ve kimlik oluşum sürecinde ötekine odaklanılarak incelenmiştir.

A.3. Araştırmanın Yöntemi

Yapılan bu çalışma iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm alan araştırması mahiyetindedir. Bu bölümde Nevşehir’in Avanos, Ürgüp ve Derinkuyu İlçeleri, Özkonak, Göreme, Kavak Beldesi, Çavuşin Köyü’nden derlenmiş masallar bulunmaktadır. Bu masallar Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığına bağlı olan TÜMAK 1 “Masal Masal Türkiye” Projesinin veri tabanına işlenmiştir. Tez çalışmasının devam ettiği süreçte masallar, dil ve bölge editörüne atanmış olup, 2831 numaralı Zümrüdüanka Kuşu adlı masal ve 2829 numaralı Yılan Padişahının Oğlu adlı masal yayınlanma sürecindedir. Derleme çalışması yapılırken Metin Ekici’nin hazırlamış olduğu “Halk Bilgisi (folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri” kitabından yararlanılmıştır. Öncelikle derleme yapılacak kişiler seçilmiştir. Daha sonra masallar sözlü olarak kaydedilmiştir. Kaydedilen masalların deşifre işlemi gerçekleştirildikten sonra TÜMAK masal sistemine kaydedilmiştir. Böylelikle çalışmanın alan araştırması kısmı sonuçlanmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde masal ve mit kavramları üzerinde durulmuştur. Öteki kavramının temelleri yaratılış mitleri ile ilişkilendirilerek anlatılmaya çalışılmıştır. Ötekiyle birlikte kimlik inşa etme süreci, toplumsal bellek ve kültür kavramları çerçevesinde incelenmiştir. Derlenen ve veri tabanına işlenen masallar içerisindeki

öteki ve kimlik kavramlarına odaklanılmıştır. Öncelikle Yök Tez sisteminde öteki, kimlik ve masal kavramlarına bağlı olarak yazılan tezler fişlenmiştir. Daha sonra yazılan kitaplar ve makalelere odaklanılmıştır. Elde edilen bilgilere bağlı olarak başlıklar oluşturulmuştur. Daha sonra masallar başlıklara uygun olarak tasnif edilmiştir. Başlıklar seçilirken Türk kültürünün zihin yapısı ve kültürel belleğe odaklanılmıştır. Çalışmanın alt başlıkları şöyledir: Aldatan Kadınlar/ Aldatan Erkekler, Şeytani Kadınlar/ Üvey Anne/ Eş, Erkek Kılığına Giren Kadınlar / Erkeksi Kadınlar, Erkeğe İtaat Etmeyen Kadınlar, Zeki/ Aptal, Akıllı/ Deli, Çocuksuzluk Motifi, Aldatan Eş Motifi, Yalancılık Motifi, Gaddar Hükümdar/ Devlet Büyüğü Motifi Tembel, Beceriksiz K ahraman Motifi, Dev, Güzel/ Çirkin, Çingene, Güçlü/ Zayıf, Keloğlan, Hayvan Görünümlü İnsan, Ak/ Kara, Gökyüzü/ Yeryüzü/ Yeraltı. Görüldüğü üzere başlıklar öteki kavramına odaklanılarak oluşturulmuştur. Aynı zamanda toplumda ötekileştirilen bireylerin neden ötekileştirildiğine odaklanılmıştır. Kültürel bellek aracılığıyla masalarda öteki kavramının nasıl işlendiğine odaklanılmıştır.

B. KURAM ÇERÇEVESİNDEN MASALLAR

Halk bilimi kuram ve yöntemleri iki temel başlık altında incelenmektedir. Metni esas alan kuramsal yaklaşımlar: Gelişme Kuramı, Yayılma Kuramı, Tarihi Coğrafi Fin Kuramı, Psikanalitik Kuram ve Yöntem, Yapısalcı Kuram ve Yöntem' dir. Halk edebiyatı ürünlerinin meydana geldiği bağlamı esas alan bağlam merkezli yaklaşımlar: İşlevsel Halk bilimi Yöntemi, Sözlü Formül Kuramı ve Yöntemi, Bağlamsal Kuram'dır. Çalışmada Metin merkezli kuramlardan Tarihi-Coğrafi Fin Kuramı temel alınacaktır aynı zamanda, bağlamsal çerçevede, derleme esnasında karşılaşılan örneklere yer verilecektir. Bu kuramın seçilme nedeni masalların hem metin bazlı gelişimi hakkında bilgi sahibi olmak hem de masalın üç ana unsuru olan anlatıcı dinleyici ve bağlamı irdeleyebilmektir. "Nesillerin arasını açan hızlı ve sağlıksız kültür değişimleri, düşünce hayatıyla birlikte toplumdaki ortak değerleri ve temel kültürel normları da etkilemektedir. Bu durum pek çok anlamlı değerini içini boşaltmakta ve "kelâm"ı anlamsız söz haline getirmektedir. Masalların donanmış olduğu anlam ve semboller de zamanla zayıflamıştır. Masalların sembolik dili farklı kültürler, farklı zamanlar ve farklı kabuller karşısında yeni anlamlar kazanmış ve toplumun kültürel

referanslarına göre yeni değerleri karşılar hale gelmiştir. Bu sembolleri anlama çabası araştırmacılar tarafından sürdürülmektedir. Masallardaki olay, eylem, motif veya simgeleri inceleyenler farklı bakış açılarıyla yorumlama faaliyetini yürütmektedirler”(Ünlüer 2013: 13-14). Bu farklı açılardan birisi de öteki kavramının nasıl kurgulandığı ve bağlam ile ilişkisidir.

B.1. Tarihi- Coğrafi Fin Kuramı ve Yöntemine Göre Masallar

Tarihi-Coğrafi Fin Kuramının temelini Kaarle Krohn ve Julius Krohn atmıştır. Kuram halk edebiyatı metinlerini karşılaştırıp belli sonuçlara ulaşmayı amaçlamıştır. Kuram bir metnin ne kadar eski olduğu hangi topluma ait olduğu ve ne kadar diğer kültürlerin etkisinde olduğu ile ilgili sorulara cevap aramıştır. “Karşılaştırmalı folklor araştırmacısı Tarihi-Coğrafi Fin metodunu kullanarak karmaşık bir halk masalının ya da bazen bir halk şarkısının veya başka bir folklor ögesinin tarihini yeniden kurmaya çabalar. Bu metot, her bir masalın titizlikle ve önyargısız bir şekilde incelenmesi yoluyla, halk masalının kökeni ve anlamına ilişkin aceleci genellemeleri önlemek için tasarlanmıştır. Bu araştırma tekniğine "kuram"dan ziyade "metot" denilmektedir. Buna rağmen, metot belirli kuramsal varsayımlara dayanmaktadır ve önemli kuramsal tartışmalara yol açmıştır. Fin metodu, bir taraftan dogmayı reddederken, sözlü masalların kökeni ve yayılışını açıklamak için çeşitli olasılıklardan birini seçmiştir. Dayanak noktalarına göre, yüzlerce sözlü varyantta bulunan bir masal, belli bir zamanda ve bir yerde bilinçli bir uydurma davranışıyla yaratılmış olmalıdır. Sonradan bu masal, oluşum noktasından çıkıp genişleyen bir yayda dolaşmış olmalıdır. Masalın "dalga-benzeri" yayılması ticaretin ve seyahatin yüzeysel rotalarından ve muhtemelen ikinci etken olarak da el yazması ve basılmış metinlerden etkilenecektir; fakat yayılma genişleyerek büyüyen bir coğrafi alanda gerçekleşecektir” (Dorson 2011:11). Masalların ortaya çıkışını araştırıp temellendirmeye çalışan bu kuram İskandinav ülkelerinde (İsveç, Norveç, Finlandiya, Danimarka) ortaya çıkmıştır. Siyasal fikirler kuramının ortaya çıkmasında etkilidir. 19. Yüzyılda Almanya’da Herder’in çalışmaları kuramın temellendirilmesinde etkili olmuştur. “Finliler arasında asıl milliyetçilik ve ona bağlı olarak bağımsızlık hareketlerinin gelişmesi Herder’in işaret ettiği yönde Fin aydınlarının, Fin halk kültürünü derlemek suretiyle yaptıkları halk bilimi çalışmalarının sonucudur” (Çobanoğlu 2005:112). Ulus inşa etme sürecinde halk

bilimi ürünlerinin kullanılması ve kolektif bilinç oluşturulmasına odaklanmış bir kuramdır.

A. Olrik'in Epik Kanunlar Teorisi, Antti Aarne'nin Masalların Tip Kataloğu, Stith Thompson 'un Halk Edebiyatının Motif İndeksi kuramın temel eserleridir. Eserlerde masallara odaklanılmıştır. Çalışma içerisindeki bazı maddeler masalların kimlik oluşturma sürecine ve öteki kavramının oluşumuna yönelik özellikleri barındırmaktadır.

Bu kuram dâhilinde verilen eserlerden birisi A. Olrik'in Epik Kanunlar teorisidir. "Danimarkalı halkbilimci A. Olrik'in (1864-1917) yayınladığı pek çok çalışma içinde yer alan 'Halk Anlatılarının Epik Yasaları' (1909) adlı bu çalışması, başlı başına bir teori 'Epik kanunlar Teorisi' olarak adlandırılacak kadar halk bilimi çalışmaları içinde çok önemli bir yere sahiptir"(Çobanoğlu 2005: 114). Olrik halk anlatılarının epik yapısını on beş başlık altında incelemiştir. Bu başlıklar altında zıtlık kuralı anlatı metinlerinde öteki ile ilişkili olarak incelenebilir. "Halk anlatısında her zaman kutuplaşma vardır. Bu temel zıtlık, epik yapısının önemli bir kuralıdır. Zıtlık kuralı, halk anlatısının başkahramanlarından, özellikleri ve eylemleri başkahramana zıt olma gereksinimiyle belirlenen diğer bireylere kadar etkili olur" (Çobanoğlu 2005:116).

Öteki kavramı masallarda kahramanı, olay ve mekânın ve zamanın zıttı konumundadır. "Zıtlık Kuralı, Sage'nin başkahramanlarından, özellikleri ve eylemleri başkahramana zıt olma gereksinimiyle belirlenen diğer bireylere kadar etkili olur. Kahramanlık destanlarımıza, cömertliği nedeniyle sık sık konu olan Danimarka kralı Rolf buna uygun bir örnektir. Bu nedenle cimri bir rakibe gerek vardır. Yalnız bu örnekte rakibin kimliği değişmekte, bazen Rörik, adı biri bazen da İsveçli Adisi'dir. Fakat böyle tek bir zıt kişi bulunsa bile bu anlatı yapısının isteklerini tatmin etmek için yeterlidir" (Olrik 2003: 183). "Bir sahnede iki kuralı ile birbirini tamamlayan zıtlık kuralı, halk anlatısında kutuplaşma demektir. Bir halk anlatısında, anlatının başkahramanlarına karşı, özellikleri ve eylemleriyle başkahramana zıt konumda birileri bulunur. Cömert bir kahramanın karşısında cimri bir rakip bulunacaktır"(Ekici 2016: 70).Çalışma dâhilinde derlenen masallar içerisinde de bu zıtlıklar açık bir şekilde görülmektedir.

Kuram dâhilinde ortaya çıkan bir diğer eser ise Antti Aarne'nin Masalların Tip Kataloğu'dur. Masalları daha kolay inceleyebilmek için tiplere göre tasnif edip bir

sistem ortaya koymuştur. “Bu sistem de Fin masallarının yanı sıra Danimarkalı Grundtvig ve Grimm Kardeşlerin yayınladığı masal koleksiyonlarını da kullanır. Aarne'nin oluşturduğu tasnif sisteminde her masal tipine bir numara verilmiştir ve muhtevasına dair kısa bir zet yer almaktadır” (obanoğlu 2005: 118). Kataloğun ana başlıkları şunlardır: Hayvan Masallar, Asıl Masallar, Fıkralar, Zincirleme Masallar, Sınıflamaya Girmeyen Masallar.

Kurama bağlı olarak ortaya çıkan bir diğer eser Stith Thompson'un Halk Edebiyatının Motif İndeksi'dir. Bu eserde motifler kapsamlı olarak incelenmiştir. Motif indeksinde yer alan “Akıllı ve Aptal”, “Mükâfatlar ve Cezalar” maddeleri masallardaki zıtlık kavramını karşılamaktadır.

Epik Kanunlar, Masal Tip Kataloğu ve Motif İndeksi halk bilimi çalışmalarında sistem oluşturması bakımından değerli çalışmalardır. Aynı zamanda masal çalışmalarında, masalların ve motiflerin sınıflandırılması çalışmaların pratikleşmesini sağlamaktadır. Kuram halk bilimi ürünlerini kullanarak kolektif ruh oluşturup ulus bilincinin gelişmesi ile de yakından ilişkilidir. Çalışma dâhilinde incelenen masalarda özellikle Olrik'in Epik Kanunlar teorisi kapsamında yer alan “zıtlık kuralı” ile yakından ilgilidir. Öteki kavramı masallar içerisinde bireyin ya da toplumun zıttı şeklinde tasvir edilmektedir. Bu tasvir ile bireysel ve toplumsal kimlik inşa edilmekte ve nesilden nesile aktarılmaktadır. Bu aktarım kimi zaman zıt olanı yok etme kimi zaman da benimseme şeklinde kendini göstermektedir. Her iki durumda da asıl masal kahramanı ötekine bağlı olarak yüceltilmektedir.

Kuramların gelişmesi ile birlikte sözlü olarak üretilen halk anlatılarının yazıya geçirilmesi ve üzerinde incelemeler yapılması yeterli olmamıştır. “Tarihi- Coğrafı Fin okuluna yönelik eleştiriler, konuya sadece metin merkezli yaklaşılması, metnin oluşturulduğu bağlamın göz ardı edilmesi bir anlatının tarihsel ilk biçiminin(ur- form) bulunmasının pek de mümkün olmaması toplanan malzemelerin tasnif edilip numaralandırılmasıyla mekanik bir antoloji oluşturmak dışında folklor çalışmalarına bir katkı sağlanamadığı vb. hususlar üzerine odaklanmıştır”(Yolcu 2016: 232-233).

Metin merkezli kuramlar metni temel alması ve bağlamı göz ardı etmesi nedeniyle eleştirilmiştir. Bu nedenle metnin meydana geldiği bağlamı ön plana çıkaran kuramlar ön plana çıkmıştır. Bu kuramlar halk anlatılarının ortaya çıktığı ve aktarıldığı bağlama odaklanmıştır. “Folklor metinlerinin eski statik tipolojilerine ve üç boyutlu bağlama

yapılan vurguya olan itirazları "küçük grupların törensel, iletişimsel etkileşimi; "kompleks iletişimsel olay"; "doku, metin, kontekst"; iletişimin kültürel kategorileri"; "kesin gerçekçi, sanatsal ve iletişimsel süreç "gibi ifadelerde görülmektedir. Bu genç kuşak folklorcuları farklı kılan nokta, folklor kavramının metne değil geleneğin icra edildiği ya da nakledildiği zamanın etkinliğine uygulanması konusundaki ısrarlarıdır. Bu nedenle bütün performans ya da iletişimsel hareketler kayıt edilmelidir. Derlemeci artık basit bir şekilde metni not alamaz ya da teybe kaydedemez; çünkü metin artık her biricik etkinliğin sadece bir parçasıdır" (Dorson 2011:78).

Bağlamsal kurama göre her masal metni yaratıcısına bağlı olarak yeniden üretilir bu üretim, yaratıcının sosyal, kültürel değerlerinden bağımsız olamaz. Böylece her metin ortaya çıktığı toplumun kültürel sosyal unsurlarını bünyesinde barındırmaktadır. Her metin, yaratıcısının sosyal, kültürel belleği ve çevresi bağlamında tekrar üretilmektedir. "Eskiden beri yerleşen anlayışa göre edebiyat eserlerini yaratan sanatçı özgün bir kişidir; onun eseri ister tek başına ister bir edebiyat okulu içinde olsun sosyal çevresini yansıtır ama kişisel yaratma onu edebiyat alanına sokar. Folklor eserlerinin anlatıcısı ise, tarihini yaşamış, devrini geçirmiş ve adı sanı bilinmeyen anlatıcıların dilinde boyuna tekrar edilen, ölü kalıntılar olarak düşünülür. Hâlbuki usta halk anlatıcısı geleneğe bağlı olsa da yaratıcı bir kişidir. Masal anlatıcısının iyisi, kişiliğinde iki önemli ustalığı birleştirir: O anlatma tekniğinin ustasıdır sonra da anlattıklarını bir dinleyici kitlesi önünde canlandırabilen bir gösterimcidir" (Azadovski 1992: 24-25). Sadece metin merkezli bir yaklaşım ile halk anlatıları çalışma özelinde ise masal ölü bir metin haline getirilmektedir.

Masal metnin bağlamsal olarak aktarılmasını yeniden canlandırılmasını ve üretilmesini sağlayan kişi ise masal anasıdır. Masal anası içerisinde bulunduğu toplumdan ve kültürden soyutlanamaz. Bu nedenle hem kültür yaratıcısı hem de aktarıcısıdır, aynı zamanda da bir gelenek çerçevesinde masalı icra etmektedir. Tez kapsamında incelenen masallar içerisinde masal anlatıcıları masal icrasında bulunurken gözlemlenmiştir. Bu gözlemler sonucunda masal anlatıcısının dinleyici grubun yaş grubu, medeni hali gibi özelliklere bağlı olarak icrada değişiklik yaptığı fark edilmiştir. Bu duruma örnek vermek gerekirse Yedi Erkek Kardeş masalı iki kez dinlenmiştir. İlk dinlendiğinde masal mekânında üvey çocuğu olan bir birey bulunmamaktadır. Masal anası masalın icrası esnasında üvey anne motifini öteki

olarak anlatmıştır. Masalın ikinci icrası sırasında dinleyiciler arasına üvey çocuğu olan bir birey dâhil olmuştur. Masal anası masaldaki üvey anne motifini ötekileştirmekten ziyade olumlu özelliklerini ön plana çıkarmış ve masalın seyrini değiştirmiştir. Bu nedenle bağlam masaldaki öteki kavramının oluşturulmasında ve aktarılmasında önemli rol oynamaktadır.

C. MASAL, MİT VE KİMLİK KAVRAMI HAKKINDA GENEL BİLGELER

C.1. Masal ve Mit Kavramlarının Benzer ve Farklı Yönleri

Anlamak ve anlatmak insanın temel gereksinimlerindedir. İnsanlar, başından geçen olayları gelecek nesillere aktarmak isterler. “Antropologların insanı tanımlarken onu diğer hayvanlardan ayırmak adına kullandıkları kavramlardan biri, halkbilimcileri oldukça yakından ilgilendiren Homo Narrans (Anlatıcı İnsan) kavramıdır. Bu teoriye göre insan, hikâyeler anlatarak kendini ve evreni kavramaya çalışmaktadır. Bu hikâyeler bir yandan onları üretilen bireylerin bir toplum haline gelip örgütlenmelerine olanak sağlarken öte yandan da söz konusu toplumun insan ve evren hakkındaki düşüncelerinin ambarı olma niteliğini taşımaktadır. Mit, efsane, masal gibi sözlü anlatı ürünlerinin grup kimliğini pekiştirici güçleri farklı araştırmacılar tarafından ele alınmış bir meseledir” (Çelik 2019: 753).

Geçmişten günümüze birçok masal tanımı yapılmıştır: Masal olaylarının yer zamanı belirli olmayan peri, cin, ejderha, Arap bacı vb. kahramanları, belirli kişileri temsil etmeyen hikâyedir (Tezel 1997: 10). “Genellikle halkın yarattığı, hayale dayanan sözlü gelenekte yaşayan, çoğunlukla insanlar, hayvanlar ile cadı, cin, dev, peri vb. varlıkların başından geçen olağanüstü olayları anlatan edebi tür.”¹ “Masal demek, hayal gücü demektir. Masal “hayali” hikâyedir. Masalı anlatan kişi, sınır tanımaz hayal gücüne, doğaüstü kişilerle ve olaylarla doldurur masalını (Boratav 1982: 276). “Kahramanlarından bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinde cereyan eden, hayal mahsulü olduğu halde dinleyicileri inandırabilen bir sözlü anlatım türüdür” (Sakaoğlu 1999:2). Alıntılardan da anlaşılacağı üzere masal kavramı olağanüstü, gerçek olmayan, hayali ifadeleriyle tanımlanmaktadır. “Masallar, sözlü kültürden gelen ve toplumsal bellek tarafından kurgulanıp taşınan metinlerdir. Tarihsel anlamda kesin olarak belirlenemeyen bir zaman diliminde oluşup gelişikleri

¹ <https://sozluk.gov.tr/> 21.06.2021

için farklı anlam ve yorum katmanlarına sahiptirler. Bu katmanların bir kısmı yüzeyle yakın, kolay takip edilebilir bir durumdayken, bazıları daha derinlerde, bazen kristalize olmuş sembollerin ardında bazense oldukça silik izler halindedir”(Balaban 2020: 253).

Masallar sözlü olarak oluşturulmuş, genellikle “evvel zaman içinde kalbur saman içinde” “ Kaf Dağı’nın ardında” “padişahın oğlu/kızı” gibi bilinmeyen yer, zaman, kahramana bağlı oluşturulan anlatılardır. Masalların bilinmezlikler üzerine kurulu olması, hayal ürünü, gerçek olmayan şeklinde tanımlanmalarına neden olmuştur. Masallar her ne kadar hayal ürünü olarak tasvir edilseler de oluşturuldukları toplumun aynası konumundadırlar. Bir toplumun gelenek, görenek, dil özellikleri, kısacası kültürel öğelerinin örnekleri masallarda bulunmaktadır. Masal anlatıcısı, içinde bulunduğu toplumun kültürel unsurlarına bağlı olarak masal anlatmaktadır. Bu nedenle masallar sadece çocuklara anlatılan basit, uydurma öyküler değildir. “Halk masalları bize tabiatın hayat dolu olduğu, bitkiler ve kuşların konuştuğu, peri kızlarının ırmaklarda uyuduğu, ay ve güneşin insanoğluyla iç içe olduğu bir Altın Çağ’ dan bahseder. Bu, tek bir evrensel ruhun farklı biçimlerde yansıtıldığı büyülü bir dünyadır, fakat tüm bu biçimler onları yaratan halkların özelliklerini muhafaza etmişlerdir.” (Cocchiara 2017: 200-201). Alıntıda da anlaşılacağı üzere masallar her ne kadar evrensel kabul edilseler de içerisinden çıktıkları topluma özgü yerel ifadeleri bünyelerinde bulundurmaktadırlar. Çalışma kapsamında derlenen masallar içerisinde evrensel değerler olarak görülebilecek özellikler mevcuttur. Dürüst olmak, ahlaklı olmak, çocuk sahibi olmanın önemi gibi özellikler evrensel kabul edilebilir. Masallar içerisindeki mitolojik unsurlar ise yerel özellikler barındırmaktadır.

Öncelikle masalların üç temel unsura dayandığı unutulmamalıdır. Bunlar anlatıcı, dinleyici ve bağlamdır. Masal anlatıcısı içerisinde yaşadığı toplumun bir parçasıdır. Masallarda da toplumun kültürel kodları bulunmaktadır. “Masal, birçok araştırmacının kabul ettiği gibi sadece çocukları eğlendirmek için anlatılan bir edebi tür değil, aynı zamanda okuyazar olmayan halk için okuyazar halkın romanı ve hikâyesi olmaktadır. Bugün hala Anadolu’da masal ve halk hikâyesi anlatma ve dinlenme geleneği canlı olarak yaşamaktadır. Masal, roman ve hikâyenin ilk şekli olarak kabul edilebilir. İncelendiği zaman masalların insan hayatını aksettirdiği görülecektir. Şöyle ki, insanlar gerçek olayları yaşarken bir taraftan da düşler görür, hayaller kurarlar. İnsanların gerçek hayatları ile düşleri masallarda birleşmiştir. Olağan olaylarla

olağanüstü olaylar masalarda bir arada gerçek gibi anlatılır. Masallara uzun süre hayali ve uydurma hikâyeler gözüyle bakıldığından masal tetkikleri çok geç başlamıştır. Bugün ulaşılan bütün gerçekler geçmişte hayaldirler. Masalarda olağanüstü olarak kabul edilen pek çok olay bugün gerçekleşmiştir” (Günay 1975:2). Masalları uydurma hikâyeler olarak görmekten vazgeçildiğinde içerisinden çıktığı toplumun mitlerini, kültürünü, yaşayış biçimini yansıttığı açık bir şekilde görülmektedir.

Masal anası geçmişten edindiği bilgileri dinleyicilere aktarmaktadır. Aktarım sırasında kendi hayal gücünü toplumun zihin yapısını masal metnine yansıtmaktadır. Yansıtmakla kalmayıp aktarım görevini de üstlenmektedir. Nesilde nesile kuşaktan kuşağa mitler, gelenek, görenek ve birçok kültürel unsur aktarılmakta ve yaşatılmaktadır. “İnsan mevcudiyetinin bütün hayati unsurları görünmektedir: Aile ve toplum düzeni; doğum, ölüm, içgüdüler ve insan hayatını tayin eden olaylar halinde ilk fenomenler; alın yazısının yanı sıra mutluluk ve felaket halinde ahlaki değerler ve onların karşı değerleri. Masal, insan dünyasını işte böyle geniş bir şekilde yansıtır. Gene de her biri soyut bir stilize ile dünya güçlüklerinden kurtarılır. Tabiat kanunlarında olduğu gibi Lüthi'nin de daha çok üzerinde durduğu, bilhassa büyülu masalarda dünya gidişatının anlaşılmayan ve haksız olayları da yerine göre belirtilir” (Ewig 2010: 227).

Masal anlatabilmek için belli bir zaman, mekân ve özel anlatıcı kimliğine ihtiyaç bulunmamaktadır. “Genel olarak masal belli bir anlatıcı tipine bağlı olmayan bir anlatı türüdür; masal anası veya masal atası olarak adlandırılan kişiler başta olmak üzere, herkes tarafından genellikle çocuklara olmak üzere, uygun zaman ve mekânda her türlü dinleyici kitlesine anlatılabilir. Masal metinleri masal tipleriyle belirlidir, masalların gerekli yerlerinde anlatıcı tarafından tekerlemeler kullanılır ve masallar başlangıç durumu, dönüştürücü öge, dinamik olaylar zinciri, düzenleyici öge ve bitiş durumu yapısında oluşturulur (Ekici, Sarpkaya 2021:60). Masal tanımları yapılırken her ne kadar herkes masal anlatabilir denilse de masal anlatıcısının güçlü bir belleğe ve hayal gücüne ihtiyacı bulunmaktadır.

Her metin kendi yaratıcısı tarafından tekrar meydana getirilmekte ve yeniden yaratılmaktadır. Bu nedenle masal anlatıcılarının kutsal bir vazife atfedilmektedir. “Türk dünyasında masal anlatıcılarının kimliği mitolojik bir geçmişe uzanmaktadır.

Masal anlatıcılarının ilk atasının, tıpkı ilk şaman ve ilk yönetici gibi yaratılışın başında Tanrı tarafından yer altına gönderilen Erlik tarafından eğitildiğine inanılmaktadır. Bu sayede Erlik/Şeytan hakkında “gerçekleri öğrenen ilk anlatıcılar, ondan korunmayı ve masal anlatarak içinde buldukları toplumları korumayı hedeflemişlerdir. Mitolojik âlemden reel âleme geçişin sembolü gibi görünen masal anlatıcılarının kimliği geleneksel dünya görüş çerçevesinde şekillenmektedir” (Ergun 2014: 33). Masal anlatıcıları sadece hayal ürününü metne yansıtmakla kalmayıp aynı zamanda gelecek kuşaklara geçmiş hakkında bilgi vermektedirler. Bu bilgi kutsal kabul edilen mitolojik unsurları bulundurmaktadır.

Bu unsurları tespit edebilmek için mit kavramı hakkında bilgi sahibi olunması gerekmektedir. “Halk anlatıları insanlık tarihiyle yaşattır. İlk metinler hiç şüphesiz evreni, kozmosu tanımlama adına oluşturulan mitolojik metinlerdir. Halk anlatıları, ait olduğu toplumun bütün özelliklerini, duygu ve düşüncelerini yansıtan zengin hazinelerdir. Bu hazinenin kökleri, çok eski zamanlarda oluşmuş inançlara dayanır. Bu inançlar, halk hafızasında yaşayarak, halk anlatıları içinde günümüze kadar gelebilmiştir” (Bakırcı 2014: 39). Dinlediğimiz, okuduğumuz masal, efsane, destan gibi türlerin kökeninde yaratılışla birlikte oluşan ve günümüze kadar varlığını sürdüren insanlık tarihi boyunca da varlığını sürdürecektir olan mitler bulunmaktadır. “Mit kutsal bir öyküyü anlatır; en eski zamanda, "başlangıçtaki" masallara özgü zamanda olup bitmiş bir olayı anlatır. Bir başka deyişle mit, doğaüstü varlıkların başarıları sayesinde, ister eksiksiz olarak bütün gerçeklik yani Kozmos olsun, isterse onun yalnızca bir parçası (sözgelimi bir ada bir bitki örtüsü, bir insan davranışı, bir kurum) olsun, bir gerçekliğin nasıl yaşama geçtiğini dile getirir. Demek ki mit her zaman bir "yaratılışın" öyküsüdür (Eliade 2017: 17). Masal ve mit kavramları birbiri ile ilişkilidir.

Mitler kutsal kabul edilmektedir ve yaradılışı konu almaktadır. Her zaman her yerde anlatılmazlar. Masallar kutsal kabul edilmemekle birlikte yaratılışın öyküsünü temel almamaktadır. Masallar her zaman her yerde anlatılabilir. Hem masal hem de mitlerde doğaüstü özellikler görülebilmektedir. “Mit adlı anlatım türü, masalın yanında çok iddiasız ve sönük kalmaktadır. Efsane, menkabe ve masalda olaylar insanlara bağlı olmakla birlikte efsane olağanüstülük; menkabe dini ve masal da büyüleyici motifler taşıyabilir. Ancak mitlerin karakteristik özeliği, Tanrıların (hayvan ya da insan şeklinde) varlığıdır. Efsaneler, menkabeler ve masallar, insanların faniliği

düşünmesini sağlar, mitler ise daha başlangıçta bundan daha farklı şeyler ileri sürerek insanları fani dünyadan ve zamandan uzaklaştırır. Menşe mitlerinin, kozmogonik mitlerin ve Tanrı mitlerinin karakteristik özeliği, ritüel davranışlarla ve kültürle ilgili olmasıdır” (Luthi 2003:317). Her ne kadar birbirinden farklı nitelikleri bulursa da masallar, diğer anlatı türleri ile ilişkilidir. Mitleri de bünyesinde bulundurmaktadır.

Masallar her ne kadar mitleri de bünyesinde bulundursa da mitlerden farklı yönleri bulunmaktadır. Bu yönlerden birisi mitlerin yerel masalların evrensel kabul edilmesidir. Masallar evrensel kabul edilseler de yerel ifadelerle toplumun kültürel belleğini taşımakta ve gelecek nesillere aktarmaktadır. Bu nedenle masallar kimlik oluşumunda önemli bir yere sahiptir. Kimlik oluşturabilmek için de yerel kalıplara ihtiyaç duyulmaktadır.

C.2. Kimlik ve “Öteki”nin Oluşum süreci

İnsan sosyal bir varlıktır, doğduğu andan itibaren öncelikle ailesi, daha sonra da toplum içerisinde yer almaktadır. İçerisinde bulunduğu toplumda da kendisine ait bir kimlik inşa etmektedir. Bu kimlik inşa etme süreci “Ben kimim?” Sorusuna cevap aramak ile başlamaktadır. “Her kişinin kimliği, resmi kayıtlarda görünenlerle kesinlikle sınırlı olmayan bir yığın öğeden oluşur. Elbette insanların büyük çoğunluğu için dinsel bir geleneğe bağlılık söz konusudur; bir ulusa, bazen iki ulusa; etnik ya da dilsel bir gruba; az ya da çok geniş bir aileye; bir mesleğe; bir kuruma; belli bir sosyal çevreye... Ama liste daha da uzundur, neredeyse sınırsızdır: insan bir eyalete, bir köye, bir mahalleye, bir kabileye, bir spor takımına ya da meslek kuruluşuna, bir arkadaş grubuna, bir sendikaya, bir işletmeye, bir partiye, bir derneğe, bir cemaate, aynı tutkuları, aynı cinsel tercihleri, aynı fiziksel özürleri paylaşan ya da aynı zararlı etkilere maruz kalan bir insan topluluğuna ait olduğunu hissedebilir” (Maalouf, 2000: 1).

Bireysel ve toplumsal kimlik geniş bir kavramdır. Bireyleri bir araya getiren ve ait hissettikleri ortak değerler kimliğin oluşmasında önemli bir etkidir. Kimlik oluşumunda ilk üç sırada din, dil ve etnik grup gelmektedir.

“Kimlik kavramı, psikolojik düzeyde, bir kişinin kendini o kişi olarak tanımlaması olarak nitelendirilebilir. Burada kimlik, kendimiz hakkında sahip olduğumuz çeşitli temsilleri (görüşler, tanımlar, imajlar, bilgiler, vs) kapsamaktadır. Dolayısıyla kimlik insanın kendini kavrayışının bir ifadesidir. Kendinin bilincine varmak, belirli bir anda

aniden ortaya çıkan veya miras alınan değişmez bir kavrayış değil, insanın gelişim süreci boyunca diğerleriyle etkileşim içinde öğrenilen, geliştirilen bir kavrayıştır” (Bilgin 2007:78). Sosyal çevresinde genetik olarak getirdiği fiziksel özellikleri, daha sonra kazandığı beceriler bireyin kendini tanımlamasını sağlamaktadır. Aynı zamanda adı soyadı, dini, ırkı, dili, dünya görüşü bireyin kimliğini oluşturan unsurlardandır. Birey kendini tanımlayarak içerisinde bulunduğu kültürle birlikte bir kimlik inşa etmektedir. İnşa edilen bu kimliğe kültürel kimlik adı verilir. “Ancak kimlik duygusu bir kez kazanıldığında birey ile dünya arasında bir vasıta rolü oynar; olayları ölçen ve değerlendiren bir mekanizma gibi işler. Böylece, bireyin motivasyonlarının, tutumlarının ve tepkilerinin belirlenmesinde hayati bir işlev görür” (Bilgin 2007:91). Kimlik kültürle birlikte oluşmakta ve kültürü de devam ettirmektedir.

Kültürel belleğin oluşum sürecinde kendinden olmayan, öteki kavramına ihtiyaç söz konusudur. İhtiyaçlar doğrultusunda yaratılan öteki kavramına farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Bu yaklaşımlar iki temele dayanmaktadır. Birincisi kendinden olmayana saygı duymak, kendini var etme sürecinde ötekinin vazgeçilmez olduğunu kabul etmektir. İkincisi ise ötekinin yok etme dışlama ve asimile etme temeline dayanmaktadır. Her iki yaklaşımın da avantaj ve dezavantajları bulunmaktadır. Ötekini benimseyip ona benzemek bireyin ve toplumun kendi kendini asimile etmesine ve yerel değerlerini kaybetmeye neden olabilmektedir. Diğer türlü ötekini yok etme, dışlama da bireyin kendi kimliğini ve biz kavramını oluştururken ötekine bağlı değişken bir kimlik oluşumuna neden olmaktadır.

İnsanın dünyada var olduğu andan itibaren öteki kavramı da var olmuştur. Bu nedenle yaratılışın öyküsü olan mitler öteki kavramını irdelemeye yardımcı olacaktır. Yaratılış mitlerinden bu yana öteki kavramı bireyin hayatında yer edinmiştir. “Bir gün Tanrı Ülgen deniz üzerinde bir çamur parçası gördü. Çamur, nasılsa tıpkı bir insan şeklini andırıyordu. Tanrı ona can verdi ve bu yolla Şeytan Erlik meydana gelmiş oldu. Başlangıçta, Erlik’in Tanrıya saygısı çoktu ve aralan çok iyi idi. Ama gel zaman git zaman, araları açıldı ve Erlik, Tanrı’ya düşman oldu”(Ögel, 2010: 466). Alıntıdan da anlaşılacağı üzere insan yaratıldığı andan itibaren öteki de bulunmaktadır. Erlik Tanrının ötekisi olarak oluşturulmuş ve tasvir edilmiştir.

Kültür, coğrafya hayata bakış açısı, her toplumun kendi ötekilerini yaratmasına sebep olmuştur. Burada amaç kendini ve kendinden sonra gelen nesli korumak ve kendi

bireysel ve toplumsal kimliğini meydana getirmektir. Kül Tigin Abidesinde Çinlilerin yumuşak ipekleri ve tatlı sözlerine inanılmaması yönünde “Öleceksin!” denilerek Türk milleti uyarılmaktadır. Kitabede öteki kavramı olarak Çin halkı bulunmaktadır. Tecrübeler sonucunda gelecek nesiller uyarılmıştır. Bu nedenle öteki kavramının bilinmesi ve gelecek kuşaklara aktarılması hayati önem taşımaktadır.

Bir toplumun temel yapısını oluşturan iki önemli unsur olan dil ve din geçmişten günümüze “öteki”yi tanımlarken kullanılmıştır. İslamiyet’ten önce, Türkler, kendisini iki hususta diğer halklardan ayırmışlardır. Bu hususlar kendinden farklı dili konuşanlar ve farklı dine mensup olanlardır. Türkler kendisi ile yanı dili konuşmayanlara Sumlım adını vermişlerdir. Benzemeyenlere yani Türkçeden ayrı bir dil konuşanlara Sumlım adını veriyordu.(Gökalp 1976: 14). Gökalp’in ifadelerinden de anlaşılacağı üzere bireylerin, bireysellikten toplumsallığa geçişlerinde dil ve din olmazsa olmaz öğelerdir. İletişim kurabilmek, ortak kültürel öğeleri oluşturmak, edebi eserler meydana getirmek bir toplumun temel yapılarıdır. Bireyin kimlik oluşturması gerekmektedir bu oluşum da ötekini tespit etmek ile başlamaktadır.

Kimliğini oluşturan birey kendisini bir topluma ait hissetmesi için kolektif bir bilince sahip olması gerekmektedir. Hem bireysel hem de toplumsal kimliğin oluşum sürecinde kendinden olmayan öteki geçmişten günümüze olmak zorundadır. Öteki olmadan birey kendisini var edemez, tanımlayamaz, tamamlayamaz. “Orta Asya Türk Coğrafyasının mitolojik dönemlerine ait yaşam biçimi, anlayışı, dini değerleri İslam kültür dairesinde birtakım değişikliğe uğramış görünse de anlatı kalıpları daima kendisini korumuş; mitolojik dönemi düşmanı Erlikten(mitolojik dönem düşmanı) > Gerçek ve boydaş düşman Kıpçaklar (Tarihi dönem ve iktisadi siyasi ve genellikle dini temelli düşmanlık) günümüze göre destan ideolojisinde bir farklıkların meydana geldiği, fakat düşman vasıflarının zamanın şartlarına nadiren uyduğu ve anlatı geleneğinin devam ettiğine şahit olmaktayız” (Çeribaş 2011: 209). Öteki sadece içerisinde bulunan dini, siyasi, ekonomik nedenlere bağlı olarak değişmekte ama varlığını hiçbir zaman kaybetmemektedir. Anlatı geleneği içerisinde oluşan ve aktarılan bütün türlerde kültüre bağlı olarak öteki kavramı değişim, gelişim göstermektedir. Bu nedenle bir dönemin sosyal, siyasi, ekonomik, kültürel iskeletini, toplumun zihin yapısını kavramak amacıyla anlatı türlerindeki ötekilere bağlı olarak çıkarımlar yapmak mümkündür.

BİRİNCİ BÖLÜM

KİMLİK OLUŞUMU, ÖTEKİ KAVRAMI VE MASAL İLİŞKİSİ

Masallar geçmişten günümüze kuşaktan kuşağa aktarılmaktadırlar. Bu aktarım anlatıcı, metin ve dinleyici temelinde gerçekleşmektedir. Üç öge de toplumun parçasıdır. Masal anlatıcısı içerisinde bulunduğu toplumun üyesidir ve kültürel belleğinin etkisinde masalı oluşturmakta, masal dinleyicisine aktarmaktadır. Masal metinlerinin kendisi de halkın ortak ürünüdür. Doğal olarak bu üçlü bireysel ve toplumsal kimliği ve kimliğin oluşmasını sağlayan “öteki”ni kültürel bellek aracılığıyla muhafaza etmekte taşımakta ve kolektif bilinç oluşturmaktadırlar. “... kolektif kimlik, belirli bir insan grubunun kendi hakkındaki bilinci ve duygusuyla ilişkilidir; topluluğun kendine özgü niteliklere sahip olduğu ve bir tekil taşıdığı yönündeki bilinci ve aidiyet duygusudur. Bu bağlamda, dil, kültür, din, tarih, yaşam alanı, maddi koşullar gibi öğelerin yanı sıra, topluluğun belleği, kolektif kimliği yapılandıran önemli bir faktör olarak belirlemektedir. Dolayısıyla kolektif kimliğin inşasında toplumsal belleğin en azından belli bir ölçüde dolmasını sağlayacak kadar bir zaman birikimine ihtiyaç vardır. Bu durum bize, kolektif toplumsal/kültürel kimlik inşasının uzun vadeli bir proje olduğunu gösterir” (Dalbay 2018: 170).

“Genelde tüm gruplar, grup kimliğinin inşasında, ortak bir geçmişin vurgulanması ve bunun belirli bir tarzda kurgulanması yoluna gitmektedirler. Bu, esas itibarıyla kolektif kimliğin gereklerine uygun bir geçmiş icat etme, bir kolektif bellek yaratma, bir tarih yazma etkinliğidir. Kolektif kimlikte geçmişe dönük bir yan vardır; çünkü kolektif kimlik, birtakım semboller, anılar, sanat eserleri, töreler, alışkanlıklar, değerler, inançlar ve bilgilerle yüklü bir gelenekten, geçmişin mirasından, kısacası kolektif bellekten hareketle inşa edilir” (Bilgin 2007: 218). Kimlik inşa etme sürecinle toplumsal normlar önemli bir konudur. “Kimlik bir inşa sürecinin sonucunda

oluşur ve bu süreç sonucunda birey geleneğin öngördüğü aidiyet duygusunu kazanarak toplum içerisinde var olur. Eski dönem diye tabir edilen geleneksel dönemde birey, böyle bir inşa sürecine tabi tutulmuşken günümüzde de modern gelenek bireyi inşa ettiği kimliklerle toplum içerisinde var etmeye devam etmektedir” (Uğurlu 2010: 285). Geçmişe dönük bilgilerin taşınması bireysel ve toplumsal kimlik inşa etme sürecinde halk anlatıları kültürün aktarımını sağlaması yönünden dikkate değerdir.

Anlatılar toplulukları ortak hedefler ve ortak geçmiş parantezinde toplamakta ve ortak paylaşımları olan halk, millet, ulus oluşturmaktadırlar. Aynı zamanda yeni bireylerin de topluluğa katılmasına ve o topluma ait hissetmesine ve uyuma, kozmosa olanak sağlamaktadırlar. “Kardiner, insanların psikolojik boyutlarının kültür ve insan davranışının asli bileşenlerinden biri olduğunu ve kültürlerinin bütünleşmesinin o kültür içerisinde yaşayan insanların kişilik özelliklerinin, toplumun değer ve özellikleriyle uyum içinde olmasına bağlı olduğunu ileri sürmektedir” (Özbudun, Şafak, Altuntek 2012: 104). Kültür, kimlik ve bellek birbirini tamamlayan unsurlardır. “Kimlikler kendiliklerinden mayalanırlar. Bir kuşaktan diğerine geçerler. Mayalanmış kimlikler aktarıldıkça daha da gelişirler, ya da üzerine saflığı bozan şeyler (kökenlerle ilgili olarak) ilave edilir. Çoğu durumda kimlik kültüre eşittir” (Paksoy 2005: 14-15). Kolektif bellek önemli bir kimlik ögesi ve faktörüdür. “Aile, etnik grup ya da ulus gibi, kolektif kimliklerin üzerinde kurulduğu gruplar, Misztal’in deyişiyle hatırlanması ve unutulması gerekenler konusunda bizi sosyalleştiren temel bellek grupları ya da topluluklarıdır; zira bunlar grubun geçmişini tanımlayarak, yeni üyelere grubun kolektif kimliğini kazandırır” (Bilgin 2007: 236).

“Bir toplumun özel bir kimliği olacaktır bu kimlik onun içinde yaşayan bireyleri sarmalar. Bu toplumu oluşturan her bir bireyin, kimliği olduğundan, toplum kimliği kendi bileşenlerinin bir mozaiği olmak durumundadır. Toplumun mozaik kimliği zorlama ile doğan mozaik kimlikten hayli farklıdır” (Paksoy 2005: 16). Halk anlatıları içerisinde yer alan masal hem bireysel ve toplumsal kimlik oluşturma hem de kimliğin aidiyetini meşrulaştırma ve gelecek kuşaklara aktarma da önemli bir konumdadır. Kimliği oluştururken de öteki kavramı kullanılmaktadır. Dikkat çekilmesi gereken nokta masalarda ötekinin nasıl kurgulandığı ve nasıl bir işleve sahip olduğudur.

1.1. ÖTEKİ KAVRAMI NEDİR?

Öteki kavramı sosyoloji, psikoloji, edebiyat, felsefe gibi birçok olanda tartışılan bir kavramdır. Öteki kavramı bireysel olarak düşünüldüğünde herhangi bir yönüyle benden olmayan toplumsal olarak düşünüldüğünde de bizden olmayan şekilde tanımlanabilir. “Öteki ve ötekileştirme kavramları birçok düşünürün çalışmalarında geniş yer bulmuş, felsefi düzlemde günlük pratiği dönüştürme adına çalışılmış kavramlardır. Kavramların etimolojisinde görüldüğü üzere çok eski çağlara dayanan bir sorun olmakla beraber Hegel’in efendi-köle diyelektiğini ortaya koymasıyla sistemli bir ilişkiler bütününe yerleşmiştir. Arkasından Marks’ın konuyu yabancılaşma bağlamında tersten okumasıyla günlük hayatta tarih boyunca yaşanan ötekileştirme üretim ilişkileri bağlamında bir sistem sorunu olarak görülmeye başlanmıştır. Dünyanın hızla değişmesi, üretim ilişkilerinin yanında teknolojik değişimleri ve insanların farklılıklarının daha görünür hale gelmesini beraberinde getirmiştir” (Çay Sağlam, Yaşar 2017: 142).

“Diğeri, öteki, yabancı, başkası gibi sözcükler insani çeşitliliği gösterir. Bu terimler ben veya bizden farklı olan veya farklı olarak tanımlanmış birileri (bir kişi veya grup) olabilir. Ötekilik veya başkalık, bir kişi veya gruba atfedilen bir özelliktir” (Bilgin 2007: 176). Toplumsal değerlere ahlak kurallarına kültürel değerlere aykırı olan ötekidir.

İstanbul’un fethi, ticaret yollarının el değiştirmesi, Avrupa’nın yeni ticaret yolları bulmak için coğrafi keşifleri başlatması yeni kıtaları insanları tanıması sonucunda öteki kavramı oluşmaya başlamıştır. Keşfedilen yeni yerler, insanlar gibi birçok unsur kendinden olmayan ötekini oluşturmuştur. Bu alt yapının ürünü olarak bireyler ötekine bakarak kendilerini sorgulamışlardır. Kim medeni, kim gelişmiş, kim yerel gibi sorgulamalardan sonra toplumlarda hummalı bir çalışma başlamıştır. Öncelikle soylu vahşi kavramı ortaya çıkmıştır. Vahşi olarak adlandırılan toplumların yani ötekilerin tarihleri, gelenek ve kültürleri araştırılmıştır. Bu araştırmalar sonunda her toplum kendini kimliğini tanımlayıp ortak noktalarda birleşmeye başlamıştır. Daha sonra da Fransız İhtilali meydana gelmiştir. Fransız İhtilali ile birlikte kimlik kavramı millet kavramı çerçevesinde belirginleşmeye başlamıştır. Bununla birlikte öteki kavramı da dil, kültür, yaşayış tarzı, ırk, din çerçevesinde tekrardan oluşmuştur.

Bilginler, oluşturdıkları toplumun ne kadar köklü olduğunu kanıtlamak, kolektif bir birliktelik oluşturmak, ulus inşa etmek amacıyla halka yönelmişler ve destan, masal, efsane gibi halk anlatılarını derlemeye başlamışlardır. Halk anlatıları bireylerin ortak geçmişini ve kültürünü hatırlatmakta ve gelecek nesillere aktarmaktadır. Böylece bireyleri ortak bir paydada buluşturmaktadır. Bilginlerin halka yönelmesinin altındaki başka bir neden de halkın öteki ile daha az etkileşim içinde olduğu düşüncesidir. Bu nedenle öteki olan, kendinden başka olanı tespit etmek için halk anlatıları temel kaynak niteliğindedir.

“Öteki ile ilişki ve başkalık üstüne düşünce modern toplumla birlikte doğmadı. Öteki’ni düşünme yolları Yunan Antikçağı’ndan bu yana gelişerek bize miras kaldı; bu arada, Yeni Dünya’nın keşfedilmesi sonlu bir dünyada halkların, ülkelerin ve yaşam tarzlarının sonsuz çeşitlilik içinde olabileceğini hesaba katmayı dayattı.” (Schnapper 2005: 25) Birey, kendinden herhangi bir yönden farklı olan kültürleri ve insanları tanıdıkça iki farklı yol izlemiştir. İlki kendinden olmayanı yok etme üzerinde hâkimiyet kurmaktır. İkincisi de kendisine benzemeyene, ötekine ihtiyaç duyduğunun bilincinde olarak varlığını ötekine bağlı olarak oluşturmaktır. “Bazı kişi veya gruplara yakın, diğerlerine uzak olduğumuz bir yerde duruyoruz ve üstelik sabit, hareketsiz bir tarzda da kalmıyoruz. Dolayısıyla diğerlerine olan mesafemiz, zaman içinde değişiyor. Diğerleriyle tümenden bütünleşme ve kökten farklılaşma uçları arasında gidip gelen ilişkilerimiz, farklı düzeylerde yaşanıyor. Diğerleri, dost veya düşman, benzer veya farklı, tanıdık veya yabancı, müttefik veya hasım, ortak veya rakip, yanımızda veya karşımızda, sıcak veya soğuk, yakın veya uzak olarak dünyamızda yer alıyor. Her halükarda kimliğimizi inşa etmek için diğerlerine ihtiyaç duyuyoruz” (Bilgin 2007: 109) Birey kendini tanımlayabilmesi kimliğini oluşturması için ötekine bağımlıdır doğal olarak hoşgörüyü ihtiyacı vardır. Bu hoşgörü aşırıya kaçtığı zaman birey diğer kimlikler arasında ötekine verdiği tolerans sonucunda yok olma tehlikesine girebileceği gibi ötekini yok ettiğinde de kendi kimliğini oluşturamayacaktır. Bu nedenle öteki kavramı bireyin ve toplumun kendi kimliğini oluşturmasında ve varlığını devam ettirmesinde hayati bir öneme sahiptir. Bireysellikten toplumsallığa geçişte, ulus devletlerin oluşumunda da öteki kavramı önemli bir konumdadır. “Kötülük ve olumsuzluklarla ilişkilendirilen ve biz ile arasına mesafe konulan ötekinin aydınlatılması, irşat edilmesi, dönüştürülmesi ya da itaat altına alınması gerektiğine dair söylemler, tarihsel süreçte ulus devletin zorlayıcı stratejilerine bir tür davet

oluşturmuştur. Negatif anlam ve içeriğiyle öteki, sadece toplumsal, kültürel, dinsel alanlarda değil, bu alanları doğrudan şekillendirme gücüne sahip olan politik alan için de işlevseldir” (Parlak 2015:34).

Öteki çerçeve bir kavramdır. İçerisine aldığı farklı unsurlar ile ötekini inşa eder. Kimi zaman din, dil, ırk, ten rengi, coğrafya ötekinin oluşmasına neden olur. Ötekini tanımlarken kendinden farklı olma da önemli bir unsurdur. Geçmişten günümüze öteki çerçeve bir kavram olarak kalmış bireyler ve toplumlar kavramın içerisini doldurmuşlardır. “... Farsilere Tat denildiği gibi, o zaman Buda dininde olan Uygurlara da Tat deniliyordu. Demek ki Türk olanlar da başka dinde bulununca, Tat tabirine lâyıık görülebiliyordu. O halde, Tat olanlar, Türk'ten lisanca farklı olanlar değil, belki dince ve törece ayrı olanlardı. Arap nazarında kâfir ne manaya idiyse, Türk nazarında da Tat o manaya îdi” (Gökalp 1976:15) Alıntıdan da anlaşılacağı üzere kimi zaman ırk, kimi zaman da dil ötekini belirlemede kullanılmıştır. Öteki, kültür anlamında farklı olanlar için de kullanılmıştır. “Benzerlik ve farklılık tartışması, sadece toplumsal cinsiyet için değil, ırk/etnisite, sınıf, din ve cinsellik gibi diğer toplumsal bölünmeler için de geçerlidir. Tüm bölünmelerin kesiştikleri nokta, eşitsiz ilişkileri oluşturan ve sürdüren 'ötekileştirme'dir. Bu anlamda sorunlu bir kavram olarak karşımıza çıkan farklılık, 'öteki' ile 'ötekileştiren' arasındaki farklılıklar; 'öteki' konumundakilerin kendi aralarındaki farklılığın ise, özellikle gözden kaçırılmaması gerekir” (Özbudun, Şafak, Altuntek 2012: 388-389). Derlenen ve incelenen masallar içerisinde dikkat çeken bir nokta da her farklı olanın ötekileştirilmemiş olmasıdır. Masallarda birey ve olayların içerisinde bulunduğu konum, topluma ve diğer bireylere zarar verip vermemesi öteki olup olmasını belirleyen koşuldur. Örnek vermek gerekirse Acıktım Acıktım adlı masalda fiziksel özelliklerine bağlı olarak toplumda farklı olan masal kahramanları masalda ötekileştirilmemiştir. Aksine kaos ortamını kozmosa çevirmede farklılıklarında yararlanmışlardır. Bu nedenle masallarda her farklı öteki olarak kabul edilememektedir.

1.2. MASALLARDA ÖTEKİ KAVRAMININ OLUŞUMU

Masallar kültürel öğeleri bünyelerinde bulundurmakta ve öğelerin nesilden nesile aktarımını sağlamaktadırlar. Bu öğelerden birisi de toplumda öteki kabul edilen kişilerdir bu kişilerin ortaya koydukları eylemlerdir. Örnek vermek gerekirse yalan

toplumda istenmeyen bir kavramdır, yalan söyleyen kişi ise toplumda ötekidir. “Toplumların “ben” tasavvurları “öteki” algılarını mutlak bir biçimde etkiler. Öteki’ni bir fırsat ve zenginlik olarak gören birey ya da toplumun ben tasavvuru ve öteki algısı arasında nasıl bir irtibat bulunuyorsa, ötekini “cehennem” olarak gören birey ya da toplumun ben tasavvuru ile öteki algısı arasında da öyle bir bağlantı vardır. Ontolojik olarak kendisini evrenin merkezinde gören bir topluluğun başkalarını yani “öteki”ni ‘barbar’, ‘parya’ olarak görmekten çekinmemesi de ben tasavvuruyla yakından ilişkilidir” (Küçük Köse 2015: 109).

Her anlatıda olduğu gibi masallarda da öteki kavramı bulunmaktadır. Öteki, toplumsal ve bireysel kimliğin oluşum sürecinde vazgeçilmez bir unsurdur. “... kolektif kimliğin oluşması, daima "onlar"a karşı "biz"’in yaratılmasını gerektirir. Burada insan topluluklarında sosyal bağın tesisi, oluşturucu bir dış alanın belirlenmesine bağlıdır. Nasıl ki "iç" "dış"a göre veya "dış" sayesinde varolabiliyorsa, "biz" de "onlar" sayesinde var olabiliyor. "Biz"’in yaratılması, "onlar"’ın icadını gerektiriyor” (Bilgin 2007: 165). Masallarda dinleyici kitlesi genellikle çocuklardır. Çocukların kendi kimliklerini inşa etme ve bir topluluğa ait olma sürecinde, masallar önemli rol oynamaktadır. Çocuklar masalları dinleyerek toplumda yapması ve yapmaması gereken davranışları masal kahramanı üzerinden bir nevi ders alarak öğrenmektedir. Yapmaması gereken davranışlar, toplumda öteki özelliği gösteren masal kahramanı üzerinden verilmektedir.

Mustafa Sever, anlatılarda gerçek kahramanın karşısında bulunan toplumsal ve bireysel olarak öteki olan kahramanları karşı kahraman tipi olarak adlandırmaktadır. “Bu tipin temel özelliği, toplumca kabul edilmiş değerlere karşı/zıt ahlâkî anlayış ve davranışlarda bulunmalarıdır. Anlatıcı, kahramanı toplumun olumlu bulduğu özelliklerle ne ölçüde donatırsa, karşı kahramanı da daha fazla toplumun eksik, kusurlu, kötü, ayıplanan, vb. bulduğu özelliklerle donatır. Namert, hilekâr, açgözlü, bencil, kalleş, vb. özellikleriyle anlatılarda yer alan karşı kahraman tipi, anlatıcı tarafından Türk ahlâk anlayışında adeta “Edebi edepsizden öğren” sözünü işaret eder mahiyette tasvir edilir ve bu yönleriyle karşı kahraman tipi, ideal ahlâkî kuralların hatırlanmasında, özlenen insanî ilişkilerin idrak edilmesinde araç rolü görür”(Sever 2011: 200). Çalışmaya konu olan her masalda masal kahramanının karşısında öteki konumunda bulunan kahramanlar bulunmakta ve genelde cezalandırılmaktadırlar.

Masal dinleyicisi böylece toplumda nasıl davranması gerektiği, hangi davranışları sergilerse toplumdan dışlanacağı hakkında bilgi sahibi olmaktadır. “Sözlü kültür ürünlerinin her yaştan dinleyicisi vardır. Bunlar farklı eğitim ve görgü seviyelerine, farklı cinsiyetlere, ekonomik durumlara sahiptir. Ne zaman ortaya çıktıkları bilinmeyen bu tür anlatılar, devletlerin, milletlerin, dinlerin ya da mezheplerin ortaya çıkışlarına tanıklık etmiş olabilir. Bu nedenle dilin sınırları içinde asırların anlam katmanlarını taşıyan söz konusu ürünler, zengin yorum imkânları sunarlar”(Balaban 2020: 264). Sözlü kültür ürünlerinden masal, içerisinden çıktığı toplumun kültürel belleği, zihin yapısı hayat tarzı hakkında bilgi vermektedir.

1.3. ÖTEKİ KAVRAMI İLE KÜLTÜREL BELLEK ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İRDELENMESİ

Kültür, kelime anlamı ile toprağı ekip biçmek demektir. Tanrı doğayı, insan ise kültürü meydana getirmiştir. İnsanın doğaya hükmetme çabası kültürü oluşturmuştur. Bu süreç geçmişten günümüze devam etmektedir. Nesilden nesile bu bilgileri aktarması da kültürel belleğin oluşumunu sağlamıştır. “İnsan, çoğu kez bir 'kültür inşa eden hayvan' (a culture building animal) olarak nitelendirilmiştir ve bu, kültürün, insanın evrensel bir özelliği olması demektir. Kültür kavramı, sosyal bilimlerin en çok kullandığı, ama tanımında büyük farklılıklar gözlendiği bir kavramdır. En genel kapsamlı kullanımında, doğaya ait olmayan tüm insani olguları ifade ederken, dar kapsamlı kullanımında, toplumsal yaşamda ekonomik, siyasal, hukuksal, dinsel olandan geri kalan alanı belirtiyor” (Bilgin 2007: 38).

“Kimlikler bir inşa ürünü olarak nitelendirildiğinde bu inşa, geçmişe ait her şey silinerek boş bir levha üzerinde bireysel aktörlerin keyfi taleplerine göre gerçekleştirilen bir etkinlik değildir. Kimlik olgusu, tarihsel bir nitelik taşır. Kimliklerin, bireylerin özneliğiyle ilgili boyutlara sahip olması bunun aksini göstermez, zira bizzat bireyin kendisi de tarihsel bir inşa olarak görülebilir; zaman ve mekâna aşkın, "her türlü sosyal ve tarihsel bağlamdan bağımsız evrensel antropolojik bir geçerliliğinden" söz edilemez (Bilgin 2007:45).

Kültür ve kimliğin aktarılabilmesi için belleğe ihtiyaç duyulmaktadır. “Bellek, kısaca, insanın bilincinde iz bırakan şeyleri saklama ve hatırlama yeteneğidir. İnsan bu yetenek sayesinde birikim sağlar ve gelişir. Geçmişin bilinci, bireyler için olduğu

kadar, toplumlar için de söz konusudur ve bu anlamda kişisel, bireysel kimliğin yanı sıra ortak veya kolektif bellekten de söz edilir” (Bilgin 2007: 211). Bellek geçmiş hakkında bilgilerin hatırlanmasını sağlamanın yanı sıra bir süzgeç görevi de görmektedir. Gerekli olan bilgileri aktarmakta toplumun işine yaramayacak bilgileri ayıklamaktadır. “Geçmişe ilişkin nelerin hatırlandığı ve nelerin unutulmaya bırakıldığı aynı zamanda toplumları ve halkları da ilgilendiren bir durumdur. Herhangi bir toplumsal grup da kimliğini bu şekilde kurar ve gelecek kuşaklara neleri aktararak sürdüreceğini ve neleri geçmişte bırakacağını ayıklar ve düzenler. Bunun nasıl olacağını belirleyen elbette ki toplumsal süreçlerdir ancak kimi zaman bu durum toplumsallığın içinde kendiliğinden oluşan bir süreç olarak yaşanırken, kimi zaman da daha büyük ölçekte bir amacın ve inşa sürecinin parçası olarak ortaya çıkabilir”(Günbatır 2019:8).

“Toplumsal bellek”, “kolektif anma”, “millî bellek”, “kamu hafızası”, “karşı-bellek”, “popüler tarih oluşturma” ve “yaşanmış tarih” dikkati çekmektedir. Miras, müze bilimi, etnolojik tarih, endüstriyel arkeoloji, güçlendirme ve karşıt bellek menfaatlerinin karşılıklı kümelenmesini ima etmektedir. Belleğin bir anahtar sözcük olarak yeni konumu, bazıları yakından bağlantılı diğerleri ise daha narin bir biçimde birbirleriyle alakalı olan bir belirtiler kümesiyle işaret edilir” (Connerton 2005: 232). Toplumsal bellek oluşum sürecinde kamu hafızasının gelecek nesillere aktarımı halk anlatıları yoluyla gerçekleşmektedir. Bu anlatılardan birisi olan masal, geçmişteki öteki kavramının gelecek nesillere aktarılmasında rol oynamaktadır ve kamu hafızasının ürünü konumundadır.

Bir toplumun kültürel belleği, nasıl hayatta kalınacağı, karşılaşılan zorluklarla nasıl baş edileceği hakkındaki bilgilerin aktarımını sağlamaktadır. Kültürel bellek “ben”den “biz”e bireysellikten toplumsallığa geçişi de sağlamaktadır. “Her- kültür bağlayıcı yapı 'olarak adlandırdığımız bir şey oluşturur. Bu yapı, hem sosyal boyutta hem de zaman, boyutunda. Birleştirici ve bağlayıcıdır. Ortak deneyim, beklenti ve eylem mekânlarından bir “sembolik anlam dünyası” yaratarak, birleştirici ve bağlayıcı gücüyle güven ve dayanak-imbânı sağlayarak insanları birbirine bağlar.” (Assman 2015: 23) Assman’ın ifadelerinden anlaşılacağı üzere kültürel bellek, hafıza bireylerin bir arada durmalarını sağlamaktadır. Böylece kültürel bellek aracılığıyla kolektif ruh oluşturulmaktadır.

Birlik beraberliği bozan ve toplumda öteki konumuna düşen bireyler de kültürel bellek aracılığıyla nesilden nesile aktarılmaktadır. Toplum bireyleri tanımlarken, kimlik inşa ederken belleğini kullanmaktadır. Bu belleğe uygun olarak da öteki kavramını geliştirmektedir. Kimi zaman da bu belleğe bağlı olarak öteki kavramı oluşturulmaktadır. “Her bağlayıcı yapının temel ilkesi tekrarlama dır. Böylece olaylar dizisinin sonsuzda kaybolması önlenir ve bir ortak “kültürün” unsurları olarak, tanımlanabilir ve hatırlanabilir örneklere dönüşmesi sağlanır (Assman 2015: 23). Alıntıdan da yola çıkarak bir toplumun başına gelmiş bir olumlu ve olumsuz olaylar ve bireylerin yaptıkları olumlu ya da olumsuz davranışlar tekrarlana tekrarlana varlığını devam ettirebilmektedir. Böylece birey olay ya da durumları yaşamadan önce bilgi sahibi olup ona göre davranış kalıpları belirleyebilmektedir.

Bireyin olaylara birebir şahit olmasının yanında şahit olanları da dinlemesi yeterli olmaktadır. Böylece tekrar, anlatma, hatırlama üçlüsüne bağlı olarak topluma it bir bellek oluşmaktadır. “Bellek insanın sosyalizasyon sürecinde oluşur. Evet, bellek her zaman bir bireye “aittir”, ama bu bellek toplumsal olarak belirlenir. Bu yüzden “toplumsal bellek” mecazi bir ifade olarak algılanmamalıdır. Kuşkusuz toplumlara “ait” bir bellek yoktur, ama toplumlar üyelerinin belleğini belirler. En kişisel anılar bile sadece sosyal grupların iletişimi ve etkileşimi üzerinden oluşur. Sadece başkalarından öğrendiklerimizi hatırlamayız, aynı zamanda onların anlattıklarını, anlamlı diye vurguladıklarını ve yansıttıklarını da hatırlarız”. (Assman 2015: 43) İçerisinden çıktığı toplumun belleğine bağlı olarak kültürel bellek oluşmaktadır. Kültürel bellek ve masal ilişkisi irdelendiğinde ise masal hem kültürel belleğin ürünüdür hem de kültürel belleğin taşıyıcısıdır. Assman’ın da belirttiği gibi sadece başkalarından dinlenen, öğrenen masallar değil aynı zamanda masal anlatıcısının metne kattığı, metni çeşitlendirdiği unsurlar da masal ile aktarılmaktadır. Bu aktarım sırasında öteki kavramı da dinleyicilere aktarılmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

BİZ”İ VAR EDEN MASALLAR

*Modern insan, güçlüklerle dolu ama gizli bir
tarafı
kalmamış olan dünyadan uzaklaşıp, masalda
bulduğu sadelik ve derinliği seviyor².*

2.1. MASALLARI ÖTEKİ VE KİMLİK KAVRAMINI DİKKATE ALARAK OKUMAK

Masallar geçmişten günümüze kültürel bellek aracılığıyla gelenek görenek örf, adet hayata bakış açısı, kısacası kültürel kodları taşımaktadırlar. “Masallar hayal ürünü de olsa, belli gerçeklerden yola çıkarak o toprakları, o yurdu o yurdun insanlarını anlatırlar. O ülkenin tarihinden geleneğinden din ve duygu derinliğinden renginden, terbiye ve edebinden damıtılırlar. Orada yaşayan insanların özlemlerinden yola çıkar, iyisiyle kötüsüyle o insanları yansıtırlar” (Feyzioğlu 2020:112) Bu yansıtmaya bağlı olarak masalların kimlik oluşturma sürecinde büyük rolleri bulunmaktadır.

Hem bireysel hem de toplumsal kimliği oluşturabilmek için ötekine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle masallar hem kimlik oluştururken gerekli öğeleri hem de öteki kavramını nesilden nesile taşımakta ve günümüze ulaştırmaktadırlar. Masallar günümüzde de kendi ötekimizi yaratmaya imkân sağlamaktadırlar.

Masal, dinleyicisine kendi kimliğini oluşturma, içerisinde bulunduğu toplumla uyum sağlamayı kolaylaştırma, yapılabilecek ve yapılamayacaklar hakkında bilgi verme işlevlerine sahiptir. “İnsanoğlu kendi yaşam gerçeğini, çözüm önerilerini, beklentilerini masal olaylarına ve masal kahramanlarına yükleyerek anlatmış ve yüzyıllar boyu, bu yolla gelecek kuşakları uyarmaya, eğitmeye, yaşamın zorluklarına

² Ursula Ewig

karşı onları donanımlı kılmaya çalışmıştır. Çünkü masal kahramanlarının karşılaştıkları sorunların hemen hepsiyle, yaşamın gerçekleri arasında koşutluk kurulabilir ve o masallardan, ait oldukları toplumun yaşam gerçeğine ulaşılabilir. Çünkü o toplumu eğiten temel öğelerden biri de masallardır” (Helimoğlu Yavuz 2009:19). Toplumun yaşam gerçeğinin temellerinin atılmasında kimlik oluşturma, bir topluma ait olma, toplumda zarar verecek öğeleri tanıma, bireyin hayatında önemli bir konumdadır. “Bunlar, toplum değerlerini temsil eden kahramanların tavır ve davranışlarının olumlanmasını pekiştirici işlevdedirler. Her anlatıda dinleyici veya okuyucu, toplumun benimsediği kahramanlarla duygusal bir bağ kurar, yani özdeşleşir. Özdeşleşme, kişinin kendisini davranış, düşünüş yönünden ideal gördüğü, beğendiği bir kişinin veya bir grubun yerine koyması, kişiyi veya grubu içselleştirmesidir. Olumsuzluklarıyla anlatılarda öne çıkan karşı kahramanlarla dinleyici/okuyucu bu içselleştirmeyi yaşayamaz, özdeşlik bağı kuramaz, onları benimseyemez” (Sever 2011: 199-200).

Bu çalışmada kimlik oluşturma ve toplumdaki ötekileri belirlemede etkili olan ve masalda dikkat çeken beş başlık belirlenmiş ve masallardan örneklerle açıklanmıştır. Bu başlıklar şunlardır: Toplumsal Cinsiyet Rolü Yönünden Öteki, Zekâ Yönünden Öteki, Toplumsal Normlar Yönünden Öteki, Fiziksel Görünüş/ Yaratılış Yönünden Öteki, Renk Sembolizmi ve Mekân Yönünden Öteki.

2.2. TOPLUMSAL CİNSİYET ROLÜ YÖNÜNDEN ÖTEKİ

İnsanların doğuştan getirdikleri cinsiyetleri vardır. İnsan birey olarak kadın ya da erkek olarak adlandırılır. Yaratılıştan itibaren kadın ve erkek kavramı birbirini tamamlayan ötekilerdir. “Tanrı’ya atfedilen “Yaratılış” ya da “Tekvin” ile ilgili görüşler birbiri ile yakından ilişkilidir. Buna göre kadınlar Yaratılışa erkekler Yaratana yakıştırılır; kadınlar bu dünyanın fâniliğiyle, erkekler öbür dünyanın ebediliğiyle birleştirilir; erkekler İslamiyet akdiyle birlikte olurken, kadınlar fitneye yol açar, erkekler sağ ve iyi ile kadınlar sol ve kötü ile ilişkilendirilir. Kadınlar dünyanın maddi yönü ile ilgilidirler, ister kapitalizm biçiminde ister komünizm biçiminde olsun, laik ve maddi olanla eş tutulurlar. Erkeklerle kadınların ne oldukları ve soyun sürdürülmesi için üstlendikleri rol ile tamamlanmış olan ilişkileri, Yaratılışın doğasını ve ilişkilerini gösterir” (Delaney 2018: 263-264). Kadın ve erkek sadece cinsiyete bağlı olarak

birbirlerinin ötekisi değillerdir. Temsil ettiği değerler bakımından da birbirlerini tamamlayan unsurlar, davranışlardır. Toplum tarafından, zamanla cinsiyete atfedilen davranışlar, kıyafet tarzı, saç şekli gibi kalıplar bulunmaktadır. Bu kalıplar ise toplumun bireye biçtiği toplumsal cinsiyet rolleridir. Toplumun belirlediği rollere uymayan bireyler toplumda öteki konumuna düşmektedirler. Kadına bakış açısı ve ötekileştirme Âdem ve Havva'nın yaratılışına kadar uzanmaktadır. “Âdem ile Havva'nın kutsal kitaplarda yer alan anlatısı/kıssası; iyiyle kötüyü bilme ağacının yasak meyvesini yiyerek ölmenin (masumiyetlerinin ölmesi); Tanrının buyruklarına ilk kez karşı gelerek bitmeyen bir saltanat olan Aden'den kovuluşun; aklını şeytanın/yılanın hırs, haset, yalan, kibir gibi fısıltıları doğrultusunda kullanarak, tek olma, en... olma, ölümsüz olma, her şeyi bilme gücüne sahip olma dolayısıyla 'tanrı gibi olma arzusunun ilk kez ortaya çıkışının macerasıdır. İnsanoğlunun o günden sonra yaşadığı bütün maceralar, bu arketipin farklı silüetlere bürünmüş birer yansımalarıdır” (Balaban 2019:178). Kadın erkek farklılıkları toplumsal rolleri de etkilemiştir. “Toplumsal cinsiyet, ulus inşası ve edebiyat birbirleriyle doğrudan bağlantılıdır. Bir ulusun inşası, her şeyden önce aynı inanç ve değerlere sahip, aynı amaçlar etrafında toplanmış bir topluluğun hayal edilmesini gerektirir. Bu tahayyül, maddi biçimi olmayan bir soyutlamadır ve milletin görünürlük kazanması, kadın ve erkek figürler olarak kişileştirildiğinde gerçekleşir. Başka bir deyişle milleti inşa etmenin kendine özgü toplumsal cinsiyet rejimleri vardır. Bu durum milliyetçilik ve toplumsal cinsiyet üzerine çalışan birçok eleştirmenin ortak görüşüdür”(Gür 2019: 13). Kadın ve erkek bireylerden toplumun biçtiği özelliklere bağlı olarak hareket etmesi beklenmektedir. Bu nedenle bireysel ve toplumsal kimlik inşa etme ve ulus oluşturma sürecinde cinsiyet önemli bir konudur.

“Varoluşun temel prensibi olarak dişilik ve erkeklik tüm varlık âlemine egemen bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu varlık âleminin bir parçası olarak insan, kadın ve erkek olarak yaratılmış ve var olabilmek, nesillerini sürdürebilmek için diğer tüm varlıklar gibi biri diğerine zorunluluk bağı ile bağlanmış durumdadır. Cinsiyet farklılığı hemen hemen her canlı türünde biyolojik, fiziksel, duygusal vb. biçimlerde farklılıklar ortaya çıkartmıştır. Bu farklılıklar insan türü için de geçerlidir. İnsanlar diğer canlılardan bilinçli toplumsal yapı örüntüleri kurma bakımından farklılaşmış durumdadır. Bu farklılaşma kurulan toplumsal yapı örüntülerinde kadın ve erkek konumlarını, kimliklerini de belirlemiş, farklı temellendirmeler ile rollerin dağılımı

sağlanmıştır. Yaşamsal zorunluluklar kadın ve erkek rollerinin biçimlenmesine, toplumda gelenek haline gelmesine ve kadınlık-erkeklik ile ilgili toplumsal tabuların oluşmasına yol açmıştır. Geleneklere işleyen kadınlık ve erkeklik rolleri, kimlikleri toplumların sahip oldukları inançlarla da desteklenmiş, bir anlamda pekiştirilmiştir” (Şahin Toprak 2016: 205). Toplumsal cinsiyet rolleri masallarda dikkat çekmektedir. Kimi zaman bu rollere itaat hâkimken kimi zaman da cinsiyet rollerine başkaldırı mevcuttur. Masallarda, kadın masal kahramanlarından fiziksel ve zekâ yönünden güçsüz olmaları beklenmektedir. “Aynı türün iki farklı cinsi olarak kadınlık ve erkeklik toplumsal evrim süreci içerisinde roller ve toplumsal statüler bağlamında farklılaşmış ve hemen hemen her toplumda kadınların erkeklere göre daha dezavantajlı konuma geldiği görülmüştür. Bunun temelinde öncelikle ileri sürülen husus fiziksel güç bakımından erkeğin avantajlı durumudur. İlkel toplumlarda yaşamsal bağlamda fiziksel güç önemli bir avantaj olarak karşımıza çıkmaktadır. Fiziksel gücünün yaşamsal temelde zorunlu olduğu dönem günümüz modern zamanlara kadar etkin olarak devam etmiştir” (Şahin Toprak 2016: 205).

Tanrının doğayı insanın kültürü meydana getirmiştir. Birbirini tamamlayan ikili güç arasında kadın doğayı erkek de kültürü temsil etmektedir. Bu benzetmeden yola çıkılırsa kültür oluşturabilmek için doğayı kontrol altına almak gerekmektedir. “...kadınlık ve erkeklik kalıplarını belirleyen sembolik yapılar, bütün toplumlarda bir uzlaşmaz karşıtlıklar diyalektiğine uyar. Bu diyalektikte, eril olan kültür ile dişil olan da doğa ile ilişkilendirilir. Birbirine karşıt biçimde kurgulanmış bu iki alan arasında hiyerarşik (eşitsiz) bir ilişki vardır. Kültürün doğaya egemen olması gibi, erkek de kadına göre egemen konumdadır. Ataerkil bir kültürde, erkek ya da eril olan olumlu ya da norm olarak kurulurken, kadın ya da dişillik olumsuz, esas olmayan, normal dışı, yani kısaca Öteki olarak kurulur” (Bayoğlu 2010:72).

Toplumun aynası olan masallarda da ötekiler dikkat çekmektedir. Oduncunun Çocukları, Altın Perçemli Oğlan, Yedi Erkek Kardeş, Akkavak Kızı, Gülen Elma Ağlayan Nar, Akıllı Kız, Tığcı Vezir, Kılıcı Mahmut, Keçeci Hocanın Kızları, Avcı Musa adlı masallarda toplumsal cinsiyet rollerini kimi zaman benimseyen, kimi zaman da kendi kurallarını koyan kahramanlar bulunmaktadır. Kahramanların karşısında ise kahramanın var olmasını ve gücünün derecesini göstermeye yardımcı olan ötekiler bulunmaktadır. Masallarda toplumsal cinsiyet rollerini yok sayan masal kahramanları

da bulunmaktadır. Bu kahramanların özellikle göçer evli zihniyetin hüküm sürdüğü zamanlardan kalan özellikleri bulunmaktadır.

Masallar içerisinde toplumsal cinsiyet rollerine bağlı olarak öteki konumunun oluşumu sırasında Üvey anne ve kıskanç kız kardeşler dikkat çekmektedir. “Genellikle birbirini çekemeyen kız kardeşlerin kıskançlık uğruna yaptığı kötülüklerle karşılaşılır. Kötülük, çoğu zaman büyük kardeşler tarafından yapılır. Küçük kardeş ise atılan iftiralara, yapılan kötülöklere rağmen masalın sonunda haklanır ve mükâfatı neyse onu elde eder”.(Bayram 2022: 201). Toplumda kıskançlık ve çekememezlikleri ile dikkat çeken bu kahramanların cinsiyetinin kadın olması da toplumda kadının ötekileştirildiğinin göstergesidir. “Annelerimiz bizi her türlü zorluğa hazırlayan, bize yardım eden, hayat boyu bu yardımı esirgemeyen kişilerdir. Ancak üvey anne denilince hemen akla kötü ve kötülük kavramları gelir. Anlatılarda da halkın üvey anneden gördüğü eziyet, zulüm ve kötülük dile getirilmektedir. Üvey anne, masallarda genellikle kötülüğü, kıskançlığı, hileyi, hayattaki zorluğu simgelemektedir. Masallarda çoğunlukla fiziksel kusurları ile ön plana çıkan bu tip, aslında ruhsal olarak gelişimini tamamlayamamış bir tiptir. Masallarda bu yön, daha çok fiziksel özelliklerin kusurlu gösterilmesi olarak ön plana çıkmakta ve bu tip, kusur ya da eksikliğini hile ve kötülökle bastırıp öne çıkmaya çalışmaktadır”(Bayram 2022:184). Derlenen masallar içerisinde üvey baba ya da erkek kardeşler arasında kıskançlık görülmezken kadınlar arası kıskançlık çekememezlik ön plana çıkarılmıştır. Masallarda kadın kahramanların davranışları üzerinden zihin yapısının da ürünü olarak olması gereken ve olmaması gereken gösterilmektedir. Mitolojik kökenlerine bakıldığında Alkanısı ve Umay farklılığı, masallarda kendisini göstermekte ve günümüze kadar varlığını devam ettirmektedir. Toplumun beklediğı ve kadına biçtiğı roller, besleyen büyüten ve şefkatli olmasıdır. Kıskanç ve kozmosu kaosa çeviren kadınlar ise ötekidir.

Masallarda toplumsal cinsiyet rollerine bağlı olarak dikkat çeken bir unsurda kadınların kurtarıcısı olarak bir erkeğın gerekliliğidir. “Masallardaki çok bilinen bir motif olan, su başlarını tutan devlerin, ejderhaların bir genç kız karşılığında, suyu bir zaman için serbest bırakmaları, güzel kızların bir gelin gibi süslenerek, bu canavarlara sunulması; çoğu zaman da korkusuz, yiğit bir delikanlının devi öldürerek, kızı kurtarıp onunla evlenmesi olayı, gerçek hayatta bazı zengin ve yaşlı erkeklerin, büyük paralar

karşılığında, yoksul bir evin genç ve güzel kızını alması-ki kız başkasını seviyor olsa bile- böylece yoksul ailenin, kızlarını bir bakıma kurban ederek, bir ölçüde de olsa rahat bir yaşama kavuşmaları, bazan da bu kızın sevdiği genç tarafından, tam gelin edileceği sırada kaçırılıp kurtarılması olayından kaynaklanmış olsa gerektir. Gerçek yaşamda var olan bu sorun da halk anlatılarında böyle karşılığını bularak, dışa vurulmuş ve çözüm yolları aranmıştır” (Helimoğlu Yavuz 2004:58).

2.2.1. Şeytani Kadımlar/ Üvey Anne/ Kız Kardeş/ Eş

Oduncunun Çocukları, Altın Perçemli Oğlan, Yedi Erkek Kardeş, Akkavak Kızı, Ece Masalı, Yılan Padişahının Oğlu, Avcı Musa. Kılı Mahmut adlı masallarda kadınlar şeytani özellikler göstererek masal kahramanlarını zor durumlara düşürmektedirler. Oduncunun Çocukları ve Yedi Erkek Kardeş adlı masalarda üvey anne. Altın Perçemli Oğlan, Yılan Padişahının Oğlu adlı masalda kız kardeş, Akkavak Kızı adlı masalda komşu kadın, Avcı Musa adlı masalda eş, Kılı Mahmut adlı masalda yalancı anne, Ece masalında ise yenge olan bu kadınlar sergiledikleri davranışlar nedeniyle toplumda öteki konumundadırlar.

Oduncunun Çocukları, Yedi Erkek Kardeş adlı masalarda üvey anne, öz annenin ötekisi olarak konumlandırılmıştır. Anne ne kadar vefakâr, şefkatli, besleyici ise üvey anne de tam tersi kıskanç, çocukları istemeyen konumdadır. Türk mitolojisinde bulunan iki kadın motifi olan Umay ve Al Karısı yansıması olarak anne ve üvey anne düşünülebilir. Mitolojik kökenleri bulunan Umay ve Al Karısı birbirinin ötekisi konumdadır. Anne ve üvey anne de bu ikiliği temsil etmektedirler.

Türk toplumun kültürel belleğinin yansıması olarak üvey anne sahtekâr, bencil ve kıskançtır. “Üvey anne, çocuklara karşı olumsuz özellikleriyle pek çok masalda yer alan bir tip olmakla birlikte özellikle bu tip koruma, besleme, şefkat vb. gibi anneden beklenen davranışların tam tersini yaparak, anne arketipinin olumlu özelliklerini olumsuzlayarak var olmaktadır. Dönüşüm noktasında ise, Alkarısından Yalmavuz, kan emen kocakarıya dönüşümden söz etmek mümkündür” (Fedakâr 2014: 16).

Derlenen iki masal içerisinde üvey anne kaos yaratmakta ve kocasını çocuklara karşı doldurmaktadır. Yalancı ve hilekâr olarak tasvir edilmişlerdir. “Anne arketipinin de olumlu ve olumsuz iki kutbu vardır. Bu iki kutup; adlandırmada, eylemlerin hedefinde ve olumlu ve olumsuz eylemleri yapabilme gücünde ortaklık gösterir. Örneğin;

“umay” ve “umacı, öcü” adlandırmada, bebek ve logusalarla ilgili “Alkarısı” ve “Umay” örneklerindeki gibi eylemlerinin hedefinde, “Od ene” ve “yer-sub”da olduğu gibi iyi ve kötü eylemleri tıpkı doğa olaylarında olduğu gibi aynı anda gerçekleştirebilme gücüne sahip olmalarıyla anne arketipinin olumlu ve olumsuz yönlerinin ortaklığına işaret eder” (Fedakâr 2014: 17). Oduncunun Çocukları adlı masalın sonunda üvey anne cezalandırılmış ve ölmüştür. Yedi Erkek Kardeş adlı masalda üvey anne çocuklara iftira atmış ve çocuklara karşı kocasını kışkırtmıştır. Masalın sonunda kadına ne olduğu hakkında bilgi verilememektedir. Her iki masalda da kadınlar kozmosu kaosa dönüştürmüşlerdir. Türk kültüründe ve belleğinde analık kavramı da düşünüldüğünde masal dinleyicisine üvey annenin öz anne gibi olamayacağı mesajı ötekilik temelinde verilmektedir.

Altın Perçemli Oğlan ve Yılan Padişahının Oğlu adlı masalarda kıskanç kız kardeşler bulunmaktadır. Kıskançlık günlük hayatta bireyler arasında sık görülen bir duygudur. “Kötü olmak, kıskançlık duygusuna gem vuramamanın sonuçları olarak karşımıza çıkar. Masal dünyasında kıskançlıklardan doğan kötülüklerin neler olduğu gözler önüne serilir. Kötülüklerden korunmanın yolları gösterilir. Masal dünyasında tıpkı gerçek yaşamdaki gibi kötülüklerin kendilerine ait olmasını istedikleri bir şeyin başkalarına ait olduklarını gördüklerinde, neler yapabilecekleri sergilenir.” (Önal 2021:27). Derlenen masallar içerisinde de kız kardeşlerin kıskançlığı çekememezliği söz konusudur. Kıskanç kız kardeşler masalarda öteki konumundadır. “Kardeşler arasındaki sevgi, saygı, şefkat, dayanışma ve güven duygularının yanı sıra zaman zaman kıskançlık, çekememezlik, kin ve nefret duyguları da gelişebilir. Özellikle kardeş şiddetinin temel nedenlerinden biri olan kıskançlık, insan hayatında sıkça yaşanan ve tüm insanî ilişkilerde karşımıza çıkan bir duygudur. Kıskançlık, insanoğlunun en doğal ve evrensel duygularından biridir. Hatta Hâbil-Kâbil kıssası, insanlığın, başlangıçtan beri bu duyguya sahip olduğunu göstermektedir (Yıldız 2020: 81-82).

Yılan Padişahının Oğlu adlı masalda yılan kılığındaki genç, üç kız kardeşten en küçük olan ile buluşmakta ve her gelişinde yastığının altına altın bırakmaktadır. Bu altını kızın yatağını toplayan ablaları almaktadır. Küçük kız durumu fark edip kendi yatağını toplamak istediğini söylediğinde ablaları kızın kıskanıp altınları almasını istememişlerdir. Yılan şeklindeki delikanlının gireceği yere cam kırıkları koyup

delikanlının yaralanmasına neden olmuşlardır. Masalda haset, kötü kalpli olarak küçük kızın ötekisi konumundadırlar.

Altın Perçemli Oğlan adlı masalda kız kardeşler hem kıskançlık duyguları hem de şiddet uygulamaya yatkın kişilikleri ile öteki konumundadırlar. Küçük kızın ablaları hırslarına yenik düşüp altın perçemli yeğenlerini köpek yavrusu ile değiştirmişlerdir. Küçük kız kardeşlerini de toplumdan soyutlaştırıp gelip geçenin tüküreceği bir yere koydurmuşlardır. altın perçemli oğlan büyüdüğünde ise onu zehirleyip öldürmeye çalışmışlardır. Masal kız kardeşler zalim ve kıskançlık özelliklerine bağlı olarak öteki konumundadırlar. Masalın sonunda da cezalandırılmaktadırlar.

Akkavak kızı adlı masalda komşu kadın öteki konumundadır. Kız kardeşi kandırıp erkek kardeşi tehlikeli görevlere göndermektedir. Ağlayan ve gülen çiçek, Akkavak Kızı komşu kadının istekleridir ve bunları elde etmek erkek kardeşin hayatını tehlikeye atmaktadır. Komşu kadın doyumsuz ve hilekâr özellikleri bünyesinde barındırmaktadır. Kardeşlerin iyi geçinmesini çekemeyen kıskançlık duygusuna yenik düşmekte ve erkek kardeşin hayatını tehlikeye atmaktadır. Masalın sonunda komşu kadın yaptırımı uğramış ve bir daha iki kardeşin evine girememiştir.

Kıllı Mahmut adlı masalda vücudundaki kılları yüzünden toplumda ötekileştirilen ve kimseyle evelemeyen Mahmut'un annesi üç kız kardeşi kandırması sebebiyle toplumda öteki konumundadır. Yalan söylemiş ve küçük kız kardeşi kaçırmıştır. Avcı Musa adlı masalda Avcı Musa'nın karısı meraklı olması yönüyle toplumda öteki konumundadır. Soruları ile kocasını bunaltmış ve intihar eşiğine getirmiştir. Sonunda Avcı Musa dayanamamış ve eşini öldürmüştür. Sürekli soru sorması ve eşini bunaltması yönüyle kadın öteki konumundadır.

2.2.2. Erkek Kılığına Giren Kadınlar / Erkeksi Kadınlar

Gülen Elma Ağlayan Nar, Akıllı Kız adlı masalarda erkek kılığına giren/ erkeksileşen kadın karakterler mevcuttur. Ataerkil toplum yapısının kadına biçtiği rollere uymayan kadınlar toplumda öteki konumundadır. Masalarda kadınlar öteki konumuna düşmemek için erkek kılığına girmektedirler, erkek gibi davranmakta davranışlarını meşrulaştırmaktadırlar.

İç mekânla özdeşleşen kadınlar için dış mekân öteki konumundadır. Ötekiye karşı kendini koruma almak isteyen kadınlar erkeksileşmektedir. Her iki masalda da erkek davranışları sergileyen kadınlar başarıya ulaşmışlardır. “Kadın, kamusal mekândaki varlığını “erkeksi “eştirerek son derece güvenilir bir kimlik edinir. Bu erkeksileşme masal metinlerinde kadınların kamusal mekânlara çıktıklarında erkek kılığına girmeleri biçiminde kendini göstermektedir. Masal kadını kendini kamusal alanda meşrulaştırabilmek ve serbest dolaşım hakkı elde edebilmek için bu yola başvurur, namus ve iffeti üzerinde erkeğin oluşturduğu tehditten kendini ancak bu şekilde koruyabilir” (Ölçer Özünel 2017: 59). Toplumun erkeğe biçtiği cinsiyet rollerini yıkan bu kahramanlar kimi zaman erkek kılığına girmekte kimi zaman da kara giderek zekâsı ve çevikliği ile para kazanmaktadır. Gülen Elma Ağlayan Nar adlı masalda sürekli kız çocuğu olan padişahın karısı, kocasının hışmından korunmak için doğan kız çocuğunu padişaha erkek olarak tanıtmıştır. Kız çocuğunu erkek gibi yetiştirmiştir. Sunnet olma zamanı geldiğinde kız ata atlayıp kaçmış ve erkek kılığında devlerle mücadele etmiştir. Masalın sonunda da erkeğe dönüşmüştür. Akıllı Kız ve Gülen Elma Ağlayan Nar adlı masalarda kadınlar sadece cinsiyetlerinden dolayı öteki konumuna düşmüş ve baba ve amca faktörlerine bağlı olarak baskı altında kalmışlardır. Bu baskıyı erkek kılığına girerek ve erkekleri alt ederek yok etmişlerdir. Ama bu süreçte erkek kimliğine bürünmek zorunda kalmışlardır. “Masallardaki kadınların iktidar simgelerinden biri olan “er” yani erkeklerle olan ilişkileri, kadınların cinsiyet kimliklerini ön plana çıkararak statü değiştirmeleri boyutundadır” (Ölçer Özünel 2017: 115). Akıllı Kız adlı masalda babası ile dalga geçilen kız erkek gibi at binip kar elde ettikten sonra toplumda itibarı artmıştır. Aynı zamanda zekâsı ile erkek kahramanı yenmiştir.

2.2.3. Erkeğe İtaat Etmeyen Kadınlar

Tıgıcı Vezir, Kılılı Mahmut, Keçeci Hocanın Kızları, Avcı Musa adlı masalarda erkeğe itaat etmeyen kadınlar göze çarpmaktadır. Bu kadınlar toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında söz dinlemeyen, başkaldıran karakterlerdir. Toplumda asi olarak görülmekte ve ötekileştirilmeleri beklenmektedir. Masalarda bu durumun tam tersi olmuştur. Kadın masal kahramanları kendi kaderlerini kendileri tayin etmişlerdir. Kılılı Mahmut, Keçeci Hocanın Kızları adlı masalarda erkeğe itaat etmeyen kadınlar içerisinde buldukları kaos ortamını kendi çabaları ile kozmosa çevirmişlerdir.

Tıgıcı Vezir adlı masalda üç kız kardeşin ailesinin Hicaz’da olmasını fırsat olarak gören vezir ve üç kız kardeşin mücadelesi anlatılmaktadır. Büyük ve ortanca kız kardeş vezire yenik düşmüş ve ölmüşlerdir. En küçük kız ise vezire itaat etmemiş, açma dediği kapıyı açmış, kan ceset görmüş ve vezirin katil olduğunu anlayıp kaçmış, hayatını kurtarmıştır. Masalda öteki konumunda olan masal kahramanı vezirdir.

Kıllı Mahmut adlı masalın adından ada anlaşılacağı üzere öteki kahramanı vücudundaki kıllarından dolayı Mahmut’tur. Kimse Mahmut ile evlenmek istememektedir. Annesi oğlunu evlendirmek için hileye başvurmuş ve üç kız kardeşin evine gitmiştir. Kızlara onlara halaları olduğunu söyleyerek kandırmıştır. Küçük kız kadına inanmış ve evine gitmiştir. Zorla Mahmut ile evlendirilmek istenmiştir. Mahmut’ a itaat etmemiş ve kaçarak kurtulmuştur.

Keçeci Hocanın Kızları adlı masalda Padişah ile evlenen kız zekâsı ile dikkat çekmektedir. Masalda padişaha kapıyı açmamakta ve hamam havlumu ayak halımı getirirsen kapıyı açarım diyerek şart koşmaktadır. Padişah sinirlenip sefere çıktığında padişahı takip etmiştir. Her sefere çıkışında padişahı etkileyip çocuk sahibi olmuştur. Masalın sonunda da padişahı zekâsı ile etkilemiş ve ailecek mutlu bir hayat sürmüşlerdir.

Avcı Musa adlı masalda ise Avcı Musa hayvanların dilinden anlamaya başlamaktadır. Eşi ise hayvanların ne dediğini sürekli merak etmekte ve Avcı Musa’yı soruları ile sıkmaktadır. Masalın sonunda Avcı Musa sorulardan usanıp kendini öldürme derecesine gelmiştir. Hayvanların verdiği akılla bu fikrinden vazgeçip kendisini sürekli sorular sorarak sıkkan karısını öldürmüştür.

İncelenen dört masalda kadın kahramanların erkeklere itaat etmeyerek toplumun biçtiği rollerin dışına çıktığı görülmektedir. Masalların sonunda bir masal hariç kadınların erkekleri zekâsı ile yenmekte ve mutlu olmaktadır. Avcı Musa adlı masalda kadın merakından dolayı hayatından olmaktadır.

2.3. ZİHİNSEL BECERİLER YÖNÜNDEN ÖTEKİ

Acıktım Acıktım, Yedi Erkek Kardeş, Akıllı Kız, Keçeci Hoca’nın Kızları ve Yedi Deliler, Yarım Göt, Altın Perçemli Oğlan, Üç Turunç Masalı, Helvacı Güzeli,

Akkavak Kızı adlı masalarda Zihinsel beceriler yönünden öteki kavramına uygun örnekler bulunmaktadır.

Masalarda her türlü zorluğun üstesinde zekâsı ile kurtulan, kaosu kozmosa çeviren masal kahramanları bulunmaktadır. Kimi zaman da yol gösterici bir kahraman asıl masal kahramanını içinde bulunduğu zor durumdan kurtarmaktadır. “Masalarda öbür dünyaya ait olduğu kabul edilen pek çok varlıktan söz etmek mümkündür; devler, periler, esrareniz hayvanlar. Başlangıçta gayet sıradan görülen varlıklar ve hayvanlar bir anda konuşmaya, olağanüstü özellikler sergilemeye başlarlar. Kahramanın ilk kez karşılaştığı yaşlı adam ya da kadınlar, ona sihirli armağanlar veya hiç sebep yokken tam kahramanın ihtiyacı olan öğüdü verirler” (Önal Dursun 2009:226). Masal kahramanı eğer kendi zekâsı ile kaos ortamını kozmosa çeviremeyecek durumda ise tecrübeli birinden yardım alır. Bu noktada da kültürel bellek dikkat çekmektedir. Hafıza adeta güç görevi görmekte ve masal kahramanını içinde bulunduğu zor durumdan kurtarmaktadır. Ece Masalında Ece, Yılan Padişahının Oğlu masalında kuşlar, Avcı Musa masalında yılan, Altın Perçemli Oğlan masalında düalemler çengisi, Üç Turunç Masalında Hızır, Hamurdan Bebek masalında ebe kadın, Gülen Elma Ağlayan Nar masalında at, Cem Asap masalında Şahmeran zeki ve bilge olarak tasvir edilmiştir.

Genellikle bu masal kahramanlarının karşısında da aklını kullanamayan aptal, kahramanlar dikkat çekmektedir. Masal kahramanı ne kadar zeki ise öteki konumundaki kahraman o kadar aptaldır. Masalların sonunda aklını kullanan ve karşılaştığı sorunların üstesinden gelebilen masal kahramanları mükâfatlandırılmaktadır. Aklını kullanamayan kahramanlar ise hüsrana uğramaktadırlar. Masalarda boş işler ile uğraşmak sonuç elde edememek ve olmamış bir olayı olmuş kabul edip inanıp, üzerine hayıflanmak, bilmece çözüp çözememek, dikkat çeken unsurlarıdır. Zekâsını kullanan masal kahramanları masalın sonunda mükâfatlandırılmaktadır.

2.3.1. Zeki/ Aptal

Acıktım Acıktım, Yedi Erkek Kardeş ve Akıllı Kız, Keçeci Hocanın Kızları, Yarım Göt, Altın Perçemli Oğlan, Üç Turunç Masalı, Helvacı Güzeli, Akkavak Kızı adlı masalarda toplumda zekâsı ile öteki durumuna düşen kahramanlar dikkat

çekmektedir. Karşılarında zekâları ile öne çıkan kahramanlar ise masalın sonunda kazanan, ödüllendirilen kahramanlar bulunmaktadır. Toplumda kıvrak zekası ile kaos ortamlarını kozmosa çeviren bireylerin değer gördüğü aklını kullanamayanların ise öteki konumuna düştüğü görülmektedir.

Akıllı Kız adlı masalda iki farklı öteki kavramı ile karşılaşılmaktadır. Birinci öteki kız babası olmak ve toplumda hor görülmektir. Bu durum masalın sonunda değişmektedir. Babası ile dalga geçilen kız, erkekte fazla kar ederek babasını gururlandırmaktadır. İkinci öteki ise aptal erkektir. Masalda kız ve erkeğin para kazanmak amacıyla memleketlerinden uzaklaşmaları kızın aklını kullanarak erkeğin eline ceviz kabuğu verip, ırmağın suyunu taşıtmasını istemesi ve sonunda onu oyalayarak kendinin kar elde etmesi anlatılmaktadır. Erkek ırmağın suyunun çok olduğunu ceviz kabuğuyla taşıyarak bitirilmeyecek kadar çok olduğunu anlayamadığı için masalda aklını kullanamayan, kaybeden konumundadır ve ötekidir.

Yedi Erkek Kardeş adlı masalda devin karısı Ayşe masal kahramanının kıvrak zekâsı ile baş edememiştir. Oğlanı pişirip deve yedirtmesi gerekirken, masal kahramanını kafesten çıkartmıştır. Masalın sonunda aklını kullanamadığı için kendisi deve yem olmuştur. Aynı masalda dev de aklını kullanamaması yönünden ötekidir. Masal kahramanı çivili bir sandık yapıp şehir şehir dolaşırken dev sandığı satın almıştır. Meraktan sandığın içine girmiş ve yaralanmıştır. Masalın sonunda masal kahramanı kıvrak zekâsı ile devı kandırmış ve öldürmüştür. Aklını kullanamayan masal kahramanları masalların sonunda cezalandırılmaktadırlar.

Akkavak Kızı adlı masalda kız kardeş, komşularının sözünü dinleyerek erkek kardeşini sürekli tehlikeye atmaktadır. Aklını kullanmadan başkasının isteği ve kışkırtması ile kardeşini tehlikeye atmasına bağlı olarak zekâsını kullanamadığı yorumu yapılabilir. Kız kardeş aklını kullanmaması yönünden toplumda öteki konumundadır.

Helvacı Güzeli adlı masalda cami hocası hem ahlak hem de zekâ yönünden toplumda ötekidir. Helvacı Güzeli'ni kandırmaya çalışırken kendisi gülünç duruma düşmüştür. Helvacı Güzeli hoca ile tanışmak için bir şart koşmuş. Hocaya ilk ben seni banyo yaptırırım daha sonra sen beni banyo yaptır olur mu? demiş. Hoca kıza tamam, demiş. Kız da hocayı soymuş soğana çevirmiş oturturmuş. Sabun köpükle hocayı iyice sabunlamış yıkamış. Ağzını yüzünü iyice sabunlamış sabunlamış sabunlamış hemen

bütün muslukları kapatmış. Hocayı orada bırakıp gitmiş. Hoca ne yapacağını bilememiş bağırması artık hamam sahipleri hocayı kurtarmışlar. Hoca zekâsını kullanamadığı için toplumda öteki konumundadır. Masalın sonunda da cezalandırılmıştır.

Acıktım acıktım adlı masalda zindana atılan erkek çocuğu zekâsı sayesinde ülkenin savaşa girmesini engellemektedir. Zekâ ölçmeye yönelik soruları padişahın önce bilmekte ve kaos ortamını kozmosa çevirmektedir. İlk soru “falanca ülkenin elçileri geldi üç tane at göndermişler hangisinin dede hangisinin baba hangisinin baba olduğunu bilmemizi istemişler. Ama hepsinin de kilosunu aynı koşuma koyulduğunda aynı şekilde koşuyorlar. Hiç birbirlerini geçmiyorlar kimse hangisinin büyük hangisinin küçük olduğunu bulamamış.

Altın Perçemli Oğlan adlı masalda padişahın kedi köpek yavrusu doğduğuna inanmıştır. Bir insanın kedi köpek doğuramayacağını akıl edememiştir. Bu nedenle masalda öteki konumundadır. Masalda, masal kahramanına yardım eden düalem çengisi adlı alet zekâsı ile dikkat çekmektedir. Masalda kaos ortamının kozmosa geçişi düalem çengisi sayesinde olmaktadır.

Üç Turunç Masalında çingene kız turuncun içinden çıkan kızın suya yansımaları kendisi zannedip şavkım güzel ben güzel ben buralarda ne gezer deyip su testisini kırmaktadır. Kendisinin görüntüsünün bile farkında olamaması masalda çingene kız zekâ yönünden öteki konumuna getirmektedir. Turunçtan çıkan kızın yerine geçmesi ve bu durumun fark edilmeyeceğini düşünmesi de çingene kızın zekâsını kullanamadığının göstergesidir.

Yarım Göt adlı masalda dev anası aklını kullanamamaktadır. Kalbur ile su taşımaya çalışmıştır. Kendi danasını Yarım Göt zannedip ısırtıp öldürmüştür. Yarım Göt'ün tüm isteklerini yerine getirmiştir. Baklavalar, çerezler yedirmiştir. Her denileni sorgulamadan yapması dev anasını öteki konumuna getirmektedir. Masalın sonunda Yarım Göt'ün dediklerini yapmış ve urganı beline dolamış, yükselten düşmüş ve ölmüştür.

Keçeci hocanın kızları adlı masalda Keçeci Hocaya padişah Altın ney gümüş ney suda biten kamyş ney diyerek bilmece sormuştur. Büyük ve ortanca kız akıllarını kullanıp cevabı bulamamışlarken küçük kız cevabı bulmuştur. Babasına padişaha cevap olarak altın adın gümüş de donun de demiştir. Zekâsı sayesinde babasını zor duruma

düşmekten kurtarmıştır. Büyük, ortanca kız kardeşler zekâsını kullanamaması yönünden toplumda öteki konumundadır. Masalın devamında padişah küçük kıza görücü göndermiştir kadınlara da kıza vermeleri için altın vermiştir. Kadınlar altının bir kısmını kıza vermemiştir. Kız durumu zekâsı sayesinde anlamış ve padişaha kadınlar giderken hadi güle güle bey oğlu gönderdi bir koç o da kesti kuyruğunu geri aldı götürdü demiştir. Zekâsı ile ön plana çıkmaktadır.

2.3.2. Akıllı/ Deli

Derlenen masallar içerisinde akıllının karşısında öteki konumundaki deliler dikkat çekmektedir. Özellikle “Yedi Deliler” adlı masal delinin nasıl tanımlanıp toplumda yer ettiği üzerine kurulmuştur. Aynı zamanda masal, toplumun deliye bakış açısını da gözler önüne sermektedir. “Masal kahramanları, dev gibi olağanüstü varlıklara karşı da günlük yaşamdan varlıklara karşı da aklını kullanarak karşılarına çıkan engelleri aşarlar. Masal kahramanları aldatılmaya veya zorbalığa kötülere ve onların hilelerine karşı akıllarını kullanırlar ve amaçlarına ulaşırlar. Masalı dinleyen çocuk, kahramanın aklını kullanma yönteminden, kendi aklını kullanması gerektiği öğüdünü çıkarabilir. Masallar bir bakıma aklın ve hayallerin yönetiminde büyük rol üstlenirler” (Önal 2021:99). Derlenen masallar içerisinde masalın asıl kahramanları her zaman akıllarını kullanarak zor durumlardan kurtulmaktadırlar. Aklını kullanamayan masal kahramanları ise masallarda kimi zaman deli kimi zaman da beceriksiz konuma düşmektedirler.

“Delilik bir yandan açıklaması olmayan bir olgudur ve açıldığı karanlık, bilinmeyen topraklar tehdit saçmaktadır. Diğer yandansa açıklanabilir bir olgudur: Budalalık ve yanılsamadır; nedenleri belirlenebilecek bir çeşit hatadır” (Boyne 2016: 29). Yedi Deliler adlı masalda ineğin konuşabileceğini düşünüp rüşvet vermek, avuçla güneş taşımak, olmamış bir olayı olmuş kabul edip yas tutmak, cehennemden haber geleceğine inanmak gibi davranışlar eleştirilmiş, bu davranışları gerçekleştiren kişiler deli olarak adlandırılmıştır. Akıllarını kullanamadıkları için gülünç duruma düşmüşler ve toplumda ötekileştirilmişlerdir.

“Deliliğin (yabancılaşmanın) diğer biçimi ise bunun tersine, delinin kendi toplumu tarafından kendi vatanına yabancı olarak kabul edildiği bir bilinçlenmeyi işaret etmektedir; sorumluluğu yok edilmemekte, en azından akrabalık veya suç ortaklığı

yaratan komşuluk aracılığıyla ona ahlaki bir suçluluk yüklenmektedir; Başkası, Yabancı, Dışlanan olarak belirlenmektedir” (Faucault 2006: 212). Masalda öteki oluşturmada ölçüt aklın kullanılabilirlik seviyesidir. “Toplum bazen kendi içinde de ötekileşebilir. Mesela toplumdan tecrit edilen deliler, akıllılar için ötekidir. Bulaşıcı virüs taşıyan ve tecrit edilen hastalar, sağlıklılar için ötekidir. Bu da insanoğlunun “ötekileşme” bilinciyle iç içe yaşadığını gösterir. Eğer öteki farklı olan olsaydı; daha bunun gibi onlarca ötekileşme örneği verilebilirdi. O halde öteki bilincini oluşturan asıl ölçü nedir? Bu soruya verilecek en kısa cevap. “farklılıkların kavgaya, bölünmeye, ayrı ayrı düşünmeye ve birini ötekine üstün kılmaya başlaması olmalıdır. Bu durum öteki bilincinin oluşmasını sağlayan temel sebep arasında gösterilebilir” (Şengül 2007: 98-99). Yedi Deliler adlı masalda deliler toplumda akıllarını kullanamamaları yönünden ötekidir. Bir diğer öteki olma nedenleri ise topluma faydalarının dokunmamasıdır.

2.4. TOPLUMSAL NORMLAR YÖNÜNDEN ÖTEKİ

Toplumsal normlar kültürel bellek ile nesilden nesile aktarılan bireyi kontrol eden mekanizmalardır. Gelenek, örf, adet, töre, görenek, moda bu normlar içerisinde bulunmaktadır. Toplumda bir sözleşme niteliği gösteren bu normlar düzeni sağlamakta kaos ortamının oluşmasını engellemektedirler. Bireyler normlara uymadıkları zaman yaptırma uğramakta ve ötekileştirilmektedirler. “Birey, toplumun kendisinden beklediği tutum ve davranışları, sosyal normlara ve sosyal değerlere göre akıl ve vicdan süzgecinden geçirerek sergiler. Beklenileni sergilemediği takdirde ise, toplumdan ve bağlı bulunduğu sosyal gruptan dışlanır. Ayıplama ve hatta cezalandırma gibi yaptırımlara dahi uğrayabilir. Sosyal normların geleneksel kültüre dayanarak kurduğu otorite, kadim bir geçmişe sahiptir” (Uğurlu 2010: 30). Masallar toplumsal normların aktarımını sağlamaktadırlar. Masallar hem norm aktarımı hem de toplumda istenilen birey tasvirini masal kahramanları aracılığıyla yapmaktadırlar. Normlara uyulursa toplumda kozmos sağlanacaktır. Uyulmadığı takdirde kaos oluşacak ve kaosun oluşmasına neden olan masal kahramanları ötekileştirecektir. Yaptırma maruz kalacak ve cezalandırılacaklardır.

Derlenen masallar içerisinde Ece Masalı kadının eşini aldatması yönünden normlara aykındır. Masalın sonunda kadına yaptırım uygulanmaktadır. Oduncunun Çocukları

adlı masalda üvey annenin çocukları istememesi eşini çocuklarına karşı kıskırtması yönünden toplumsal normlara aykırıdır ve masalın sonunda üvey anne cezalandırılmaktadır.

Altın Perçemli Oğlan adlı masalda kız kardeşler arasındaki kıskançlık ve yalan kaosa neden olmuştur masalın sonunda düzeni bozan bireylere yaptırım uygulanmıştır. Üç Turunç adlı masalda da çingene kızın kıskançlığı ve yalancılığı kaosa neden olmuştur ve masalın sonunda çingene kız cezalandırılmıştır.

Helvacı Güzeli adlı masalda ahlaki yönden bozuk erkek masal kahramanları, Yedi Erkek Kardeş adlı masalda çocuklarına karşı eşini kıskırtan üvey anne, Cem Asap adlı masalda arkadaşlarını yarı yolda bırakan masal kahramanları masalların sonunda yaptırma uğramışlardır. Yalancılık, kıskançlık, ahlaksızlık, toplumda kaosa neden olmakta ve toplumsal normlara aykırı öğelerdir. Masallarda da bu durum açık bir şekilde görülmektedir. Kaosa neden olan masal kahramanları da masalın sonunda yaptırma uğramaktadırlar. Toplumdan soyutlanmakta ve öteki konumuna geçmektedirler.

2.4.1. Çocuksuzluk Motifi

Geçmişten günümüze çocuk sahibi olmak nesli devam ettirmek, bireyin hayatında önemli bir yere sahiptir. Türk kültüründe çocuk sahibi olmak çok değerlidir. Çocuk sahibi olamayan çiftler toplumda öteki konumuna düşmektedir. Bu durum Dede Korkut Hikâyeleri içerisinde “Dirse Han Oğlu Boğaç Han” hikâyesinde açıkça görülmektedir. “Bir yere ağ otak, bir yere kızıl otak bir yere kara otak kurdurmuştu. Kimin ki oğlu, kızı yok, kara otağa kondurun, kara keçeyi altına döşeyin, kara koyun yahnısından önüne getirin, yerse yesin, yemezse kalksın, gitsin, demişti. Oğlu olanı ak otağa, kızı olanı kızıl otağa kondurun; oğlu kızı olmayanı Ulu Tanrı hor görmüştür, biz de hor görürüz, belli bilsin, demişti (Gökyay 1980: 11). Dede Korkut hikâyelerinin mukaddime bölümünde dört türlü kadın sayıldıktan sonra “bunun gibi kadının çocukları olmasın” diye beddua edilmektedir. “Çocuğu olmamak halk hikâyelerinin genelinde görülen bir problem olup yalnızca neslin devamını değil sahip olunan makamın ve zenginliğin de sürdürülebilmesini temsil etmektedir”(Balaban 2020: 29). Hamurdan bebek adlı masalda yöneticinin çocuğunun olmaması, ülkeyi yönetecek veliahdının da olmaması anlamına gelmekte ülkenin yönetimi tehlikeye sokmaktadır.

Toplumun çocuksuzluğa bakış açısı açık bir şekilde görülmektedir. “Çocuksuzluk destanlarda ve halk hikâyelerinde de karşımıza çıkan bir motiftir. Yetişkin insanların soyunun devam etmemesi, hele bir de padişahın çocuğunun olmaması önemli bir engel ve eksiklik olarak bilinir. Çocuğun olmaması soyun devamlı olmayacağı anlamına gelir, bu sorunun çözümü doğal yollardan olmaktan çok, olağanüstü özelliklere sahip olan kişilerce gerçekleştirilir. Neslin devamının önemi vurgulanırken, bazı kişilerin olağanüstü işleri anlatılır, gizemli dünyaların kapıları aralanır” (Önal 2021:85-86). Hamurdan Bebek adlı masalda da yöneticinin çocuğunun olmaması söz konusudur. Çocuk sahibi olamamak yaratıcının bir cezası olarak kabul edilmektedir. “Anadolu'nun birçok yörelerinde görüldüğü üzere "uğursuz" sayılmaktadır. Çocuksuz aileler için Anadolu'da birtakım gelenekler uygulanır: Türbelere ziyaret, kilit açtırmak, kazana girmek, hocalara dua okutmak gibi” (Türkdoğan 1992: 43).

Çocuksuzluk motifi masalarda da çokça işlenen konulardandır. Derlenen masallar içerisinde Hamurdan Bebek adlı masal çocuksuzluk motifi üzerine kurulmuştur. Çocuğu olmayan bir kadın içerisine düştüğü kötü durumdan kurtulmak için hamurdan bir bebek yapmaktadır. Masalda dikkat çeken nokta masalarda çocuk sahibi olmayan eşlerin elma gibi kutsallık atfedilen yiyeceklerin yenilerek çocuk sahibi olunmaya çalışılmasından ziyade kadının kendi bebeğini hamur yoğurarak yapmasıdır.

2.4.2. Aldatan Kadımlar/ Aldatan Erkekler

Toplumsal değerler içerisinde cinsiyete bakılmaksızın aldatma hoş karşılanmamaktadır. Aldatan kadınlar ya da erkekler toplumda öteki konumundadır ve toplumdan bir şekilde soyutlanmaktadırlar. Toplumun aynası konumundaki masalarda da aldatan kadınlar ve erkekler bulunmaktadır. Masalların sonunda genellikle aldatan kadın ya da erkekler öteki konumuna geçmekte ve cezalandırılmaktadırlar.

Derlenen masallar içerisinde “Ece Masalı” bir kadının kocasını aldatması üzerine kuruludur. Masalın sonunda kocasını aldatan kadın toplumdan soyutlanmaktadır. Masalın başından sonuna kadar Ece zekâsı sayesinde yengesini denetim altında tutmuştur. Masalın sonunda kadına verilen ceza da manidardır. Ece yengesinin yasak ilişki yaşadığı adamın cesedinden kulakları ve burnu kesilmiş çeki haline getirilmiş ve yengesine takarak dostunun cenazesine gönderilmiştir. Cesette olmayan kulak ve

burunların bu kadında olduğunu gören cenaze yakınları kadını dövmüştür. Masaldaki öteki Ecenin yengesidir. Masalı farklı bir yönden incelediğimizde bir öteki kavramı daha karlımıza çıkmaktadır. Ece'nin yengesi ile yasak ilişki yaşayan komşunun kocası, karısını aldatan erkek. Masalın sonunda Ece tarafından ağızından kızgın yağ dökülerek öldürülmektedir. Buradan anlaşılmaktadır ki kadın ya da erkek cinsiyete bakılmaksızın aldatma toplumda bireyi öteki konumuna düşürmektedir ve yaptırımı çok ağırdır. Masalda model şahıs olarak karşımıza çıkan ve ötekileri cezalandıran Ece ise zekâsı ile dikkat çekmektedir ve ötekinin karşısında konumlandırılmıştır.

Toplumsal olarak toplumun kadın ya da erkek ayırt etmeksizin bireyleri cezalandırması da Türk kültüründe, zihin yapısında aldatma ve zinanın kabul edilemez olduğunun kanıtı niteliğindedir. “Aile hayatında kadının sosyal statüsünün korunmasına özen gösterilmiştir. Bu yüzden kadınlara yönelik suçlar ise ağır şekilde cezalandırılmaktadır. Kadına karşı işlenen suçların katı ve acımasız bir şekilde cezalandırıldığı bilinmektedir. Kadına karşı işlenen suçların başında zina gelmektedir. Türklerde “zina” çok büyük bir suçtu. Zina, evlilik kurumunun dışındaki cinsel ilişkileri tanımlamaktadır. Sözlü hukukun töre dışında ve gelenek kapsamında en ağır ve en yaygın ceza uyguladığı alan burasıdır. Zinanın cezası idamdı. Zinanın ölümle sonuçlandırılması evli kadına karşı işlendiğinde görülmektedir (Mandaloğlu 2016: 154). İbn Fadlan seyahatnamesinde Türk kültüründe evlilik dışı ilişkiler, aldatmak hakkında şu ifadeleri kullanmıştır: “Zina diye bir şey bilmezler. Birinde böyle bir şey görürlerse onu iki parçaya bölerler. Ağaçların dallarını bir yere getirip failin ellerini-ayaklarını ağaca bağlarlar, sonra o dalları serbest bırakırlar, adam ikiye ayrılır (Şeşen 2015: 21). Alıntıdan da anlaşılacağı üzere Türk toplumunda aldatmak, zina ağır şekilde cezalandırılmaktadır. İslamiyet'in kabulü ile birlikte de zina, eşini aldatmak cinsiyete bağlı olmaksızın büyük günahlar arasındadır. Masalda eşini aldatan kadın öldürülmemiş ama toplumdan tecrit edilmiştir. Eşini aldatan erkek ise ölmüştür.

2.4.3. Yalancılık Motifi

Hamurdan Bebek, Helvacı Güzeli, Yedi Erkek Kardeş, Gülen Elma Ağlayan Nar, Cem Asap, Kılılı Mahmut adlı masalarda yalancılık motifi kullanılmaktadır. Yalan söylemek, yalancılık Türk kültüründe hoş karşılanmamaktadır. “Yalan söyleme yaşamın gerçeği içinde var olan bir davranıştır. Yanlış olan bu davranışı masalın

içerisinde kötüler sergiler. Kötüler gerçeklerin açığa çıkmaması için, kendilerince çaresiz kaldıklarında bu yola başvururlar” (Önal 2021:101). Dede Korkut hikâyelerinde geçen “Yalan söz bu dünyada olunca olmasa yig” cümlesinden de anlaşılacağı üzere yalan konuşmaktansa hiç konuşmamak daha iyidir. Hem İslamiyet öncesi hem de İslamiyet etkisinde Türk Kültüründe yalan ve yalancılık kavramları öteki ile ilişkilidir. Dede Korkut hikâyelerinde Kam Pürenün Oğlu Bamsı Beyrek Boyu’nda geçen Yalançioğlu Yaltaçuk ifadesi ile karşılaşılmaktadır. Yaltaçuk yalançioğlu lakabı ile tanınmaktadır kendi yalan söylese de söylemese de babasının lakabını üzerinde taşımaktadır. “... Yaltaçuk yalan söyleyen kişidir ancak bunun şaşırılmaması gereken bir durum olduğu hikâyede Yaltaçuk’un lakabında işaret edilmiştir. Zira Yaltaçuk, yalancı oğlu olarak bilinmektedir. Atalarının da yalancı olduğu dolayısıyla kendisinin de yalancı olduğu ima edilmek istenmiş olabilir” (Erdal 2016: 100). Yaltaçuk, toplumda öteki konumundadır. Toplum ona yalançioğlu diyerek aslında soyunda yalancılık olduğunu ifade ederek toplumun bu kişiye dikkatli yaklaşması, inanmaması yönünde dolaylı olarak uyarılmaktadır. Nitekim Kam Pürenün Oğlu Bamsı Beyrek Boyu’nda Yalançioğlu Yaltaçuk yalan söylemiştir.

Derlenen masallar içerisinde de Hamurdan Bebek’ te hamile olmayan kadın bebeğim olacak diye yalan söylemiştir. Yalanı ortaya çıkmasın diye de hamurdan bebek yapmıştır. Masalın sonunda da şans eseri ırmaktan bulduğu bebeği kendi bebeği diye tanıtmış ve kaos ortamından kurtulmuştur.

Helvacı Güzeli adlı masalda da hoca helvacı güzelini ele geçirmek için ağabeyi ve babasına yalan söylemiştir. Vezir de helvacı güzeline sahip olmak istemiş daha sonra da istediğini elde edemeyince padişaha yalan söylemiştir. Masal hesaplaşma ile bitmiş ve hoca ve vezir cezalandırılmışlardır.

Yedi Erkek Kardeş adlı masalda üvey anne kendisi yaptığı köfteleri yemiş yedi erkek kardeş yedi diye yalan söylemiştir. Babalarını çocuklara karşı doldurmuş ve evden ayrılmalarına neden olmuştur. Yalan baba ile çocuk arasına girmiştir.

Gülen Elma Ağlayan Nar adlı masalda padişahın karısı sürekli kız çocukları olduğu için padişahın hışmına uğramaktadır. Doğacak çocuğunun da kız olacağını anlayınca içinde bulunduğu zor durumdan kurtulmak için erkek çocuğumuz olacak diye yalan söylemiştir. Masalın sonunda kız çocuğu erkeğe dönüşmüştür. Masalda padişahın

karısının yalan söylediği için hiçbir yaptırıma uğramadığı görülmektedir. Hatta yalanı gerçek olmuştur.

Cem Asap adlı masalda Cem Asap'ın arkadaşları hile ile Cem Asap'ı kuyuya kapatmışlardır. Annesini de kandırmışlardır. Masalın sonunda zor duruma düşmüşlerdir. Derlenen ve açıklaması yapılan masallar içerisinde yalan söyleyen her masal kahramanı toplumda öteki konumunda tasvir edilmemiştir. Neden yalan söylediğine odaklanılmıştır.

Hamurdan Bebek adlı masalda kadın çocuğu olmadığı için toplumda ötekileştirilmiş ve suçlanmıştır. Kılı Mahmut adlı masalda kollarından dolayı evlenemeyen oğluna kız bulamayan anne, üç kız kardeşe yalan söyleyip en küçük kızı kandırarak kaçırmıştır. Ağlayan Elma Gülen Nar adlı masalda ise padişahın karısı sürekli kız çocukları olduğu için zor durumda kalmıştır. Ellerinden gelen bir şey olmamasına rağmen baskı altında kalmış ve yalan söylemek zorunda kalmışlardır. Yalan söyleyen bu kahramanlar masalın sonunda hiçbir yaptırıma uğramamış aksine ödüllendirilmişler ve yalanları gerçek olmuştur. Cem Asap ve Helvacı Güzeli adlı masalarda ise yalancı karakterler toplumda öteki konumunda tasvir edilmişlerdir. Söyledikleri yalan ile insanları zor duruma düşürmüşlerdir. Zarar vermişlerdir, bu nedenle de masalın sonunda cezalandırılmışlardır. Yalan söyledikleri için değil, toplumun değerleri ile ters düştikleri ve başkalarına zarar verdikleri için öteki konumundadırlar. Masalarda öteki kavramı bağlama bağı olarak oluşmakta ve ona göre bireylere yaptırım uygulanmaktadır.

2.4.4. Gaddar Hükümdar/ Devlet Büyüğü Motifi

Türk kültüründe yönetilen ve yönetici arasında ilişki, ideal yöneticinin profili ve öteki konumundaki yöneticinin özelliklerine masallardan yola çıkarak ulaşılabilmektedir. Eski Türk kültüründe yöneticiye yönetme yetkisi Tanrı tarafından verilmekte ve kut olarak adlandırılmaktadır. Bu nedenle hükümdarın yönetme yetkisi dini temellere dayanmaktadır ve mitolojik kökenleri bulunmaktadır. “Orta Asya Türk geleneğinde egemenliğin kaynağı konusunda, Orta Asya Türk mitolojileri de önemli bilgiler sunmaktadır. Mitolojilerde geçen, “kağanlar, gökten inen bir ışıktan gebe kalan bir ananın çocuklarıdır” inanişına göre, kağan hanedanına kut Gök Tanrı tarafından bir

lütuf olarak bağışlanmıştır. Hatta kağanların iktidar ile ilgili yaşamının her aşaması Gök Tanrı'nın takdir yetkisine bağlı olduğuna inanılmaktadır” (Özdemir 2006:105).

Türk kültüründe hükümdarın siyasi gücü dini özelliklere bağlı olarak meşrulaştırılmıştır. Aynı zamanda hükümdar sadece Türk ilinin değil tüm dünyanın hâkimidir. “Maalesef ayrıntılı olarak bilmediğimiz Türk kozmogonisine dair Orhun kitabelerinde geçen bir cümle bu yönden pek önemlidir: "Yukarıda gökyüzü, aşağıda yağız yer yaratıldıktan, ikisi arasında insan-oğlu yaratılmış. İnsanoğlunun üzerine atalarım Bumın Kağan ve İstemi Kağan tahta oturmuş... , Türk cihan hâkimiyetinin, başlangıcını insanın yaratılışına bağlamak suretiyle "ezelî" olduğunu tespit eden ve elbette "ebedîlik" vasfını da taşıyan bu ibarede görülüyor ki, yeryüzündeki insanlar ve ülkeler arasında herhangi bir ayırım yapılmamış, bütün toplulukları içine alan dünyayı idare yetkisi Türk hükümdarına verilmiştir. Buna göre yeryüzü bir bütündür ve insanlar tek bir kütleden ibarettir: Hepsinin üzerinde bir hükümdarın bulunması ve Tanrı bağışı kazanmış olan bu hükümdarın töreye göre dünyayı idare etmesi gerekir” (Kafesoğlu 1998:266-167).

Hükümdar her ne kadar Tanrı ile ilişkili olarak hükmetme yetkisine sahipse de sınırsız güçlere sahip değildir. Hükümdarın töreye uygun hareket etmesi gerekmektedir. “Tahta çıktıktan sonra kuta sahip olan kağanın, iktidarda kaldığı sürece töreyi uygulaması, davranışlarına özen göstermesi, sahip olduğu özellikleri taşımayı sürdürmesi ve görevlerini eksiksiz olarak yerine getirmesi olmazsa olmaz bir gerekliliktir. Bu bağlamda Türk töresine göre, kağanın en başta gelen görevi ise birlik ve beraberliği sağlayıp korumak olmak üzere ekonomik refahın, adaletin ve asayişin sağlanmasıdır. Töre, kağandan bu görevleri yerine getirmesi, adil töreler yapması ve bunları adaletle uygulaması koşulu ile potansiyel olarak sahip olduğu egemenlik hakkını ileri sürebileceğini beyan etmektedir. Kağanın bu sınırlar içerisinde, egemenliğini ve onun somut biçimi olan iktidarını tam olarak kullanabileceğini ortaya konulmaktadır” (Özdemir 2006:110-111). Hükümdar ülke birlik ve beraberliğini sağlamak ülke refahını adaletini, asayişini sağlamak ile görevlidir. Eğer bu özelliklere sahip olmaz ise toplumda öteki konumuna düşmektedir.

Zümrüdüanka Kuşu, Keçeci Hocanın Kızları, Altın Perçemli Oğlan, Helvacı Güzeli, Hamurdan Bebek, Yedi Erkek Kardeş, Keloğlan ile Devanası, Tıgıcı Vezir, Cem Asap, Gülen Elma Ağlayan Nar, Acıktım Acıktım adlı masallarda hükümdarlar ön plana

çıkılmaktadırlar. Gülen Elma Ağlayan Nar adlı masalda padişah sürekli kız çocuğu olmasından rahatsız olmakta ve bir kız çocuğu daha olması durumunda karısı ve çocuğun kellesini vuracağı masalda anlatılmaktadır. Bu nedenle gaddar ve kültürel değerler bakımından toplumda öteki konumundadır.

Zümrüdüanka Kuşu, adlı masalda padişah ülkesine zarar veren deviyenememektedir. Her sene gelip birini yiyen dev en sonunda padişahın kızını yemek için gelmiştir. Padişah kaderine razı olmuşken masal kahramanı kızı kurtarmıştır. Halkına zarar veren deve karşı elinden bir şey gelmemesi, pasif olması hükümdarı öteki konumuna getirmektedir. Masal kahramanı deviy cesareti ile yenmiş masalın sonunda da mutlu olmuştur. Toplumda padişahın yapması gereken davranışları masal kahramanı gerçekleştirmiştir.

Keçeci Hocanın Kızları, masalında ülkenin padişahı Keçeci Hoca'ya bilmece sormuş ve eğer bilemezse öldüreceğini söylemiştir. Aynı masalda Keçeci Hoca'nın küçük kızı ile evli olmasına rağmen kız padişaha evlendikleri gün hamam havlumu ayak halımı getirmeden kapıyı açmam demiştir. Padişah sinirlenerek sefere çıkmıştır. Kız da kılık değiştirerek padişahı takip etmiştir. Sefere gittiğinde, karısı olduğunu bilmeden Kılık değiştiren kızla birlikte olmuştur. Ahlaki anlamda yöneticiden beklenen davranışları sergilemediği için masalda öteki konumundadır.

Altın Perçemli Oğlan, adlı masalda padişah üç kız kardeş ile evlenmiştir. En küçük kız altın perçemli bir oğlan doğurmuştur. Diğer kız kardeşleri kızı kıskanmış ve çocukla kedi köpek yavrusunu değiştirmişlerdir. Padişahı da karın kedi köpek yavrusu doğurdu diyerek kandırmışlardır. Padişah da inanmış ve karısını cezalandırmıştır. Zekâsını kullanamaması ve soruşturmadan karısını cezalandırması yönünden padişah toplumda öteki konumundadır.

Helvacı Güzeli, adlı masalda hükümdarın yardımcısı konumundaki vezir Helvacı Güzeli'nin namusuna göz dikmiştir. Ahlaki anlamda toplumda öteki konumundadır. Masalda hükümdarın yardımcısı konumundaki vezir hem yalancı hem de ahlaksız olarak tasvir edilmiştir. Bu özelliklerinden dolayı toplumda öteki konumundadır.

Bebek sahibi olamamasından dolayı eşini suçlaması ve baskılaması yönüyle padişah Hamurdan Bebek adlı masalda öteki konumundadır.

Yedi Erkek Kardeş, adlı masalda padişah istekleri ile yedi erkek kardeşi zor duruma düşürmektedir. Cesaret ve zekâsı ile yedi erkek kardeşten en küçük olan kaos ortamını kozmosa çevirmektedir. Yedi erkek kardeşin en küçüğü masalda hükümdarın sahip olması gerek özellikleri bünyesinde barındırmaktadır. Padişah ise pasif ve toplumda ötekidir. Masalın sonunda hükümdarlık görevi yedi erkek kardeşten en küçüğüne verilmektedir.

Keloğlan İle Devanası, adlı masalda padişah devî yenememesi yönüyle öteki konumundadır. Toplumda yöneticiden beklenen cesur ve zeki olma özelliklerini Keloğlan göstermektedir. Masalın sonunda Keloğlan zekâsı ile padişahın kızı ile evlenmiştir.

Tıgıcı Vezir, adlı masalda hükmetme kademesinde olan vezir, kız kardeşleri kandırmıştır. Büyük ve ortanca kızları öldürmüştür. Gaddar ve yalancı olması yönüyle toplumda ötekidir.

Acıktım Acıktım adlı masalda ülkenin padişahı rüyasını anlatmadığı için masal kahramanı olan çocuğu zindana attırmaktadır. Çocuk zindanda büyümüştür. Padişah çocuğu zindana attırdığını bile unutmuştur. Aynı zamanda ülkesinin içerisine düştüğü zor durumda aklını kullanarak kaosu kozmosa dönüştürememiştir. Masalda zindana atılan çocuk zekâsı ile padişahın önüne geçmekte ve toplumun hükümdardan beklediği cesur, zeki, pratik olma gibi özellikleri bünyesinde bulundurmaktadır.

Gülen Ayva Ağlayan Nar ve Acıktım Acıktım adlı masalarda hükümdarlar hem gaddar hem de ülkeyi yönetme kabiliyetine sahip değillerdir. Bu nedenle toplumda öteki konumundadırlar.

2.4.5. Tembel, Beceriksiz Kahraman Motifi

Akıllı Kız, Kıllı Mahmut, Ece Masalı, Yarım Göt, Horoz Masalı, Keçi İle Kurt ve Zümrüdüanka Kuşu adlı masalda tembel, beceriksiz masal kahramanları bulunmaktadır ve bu kahramanlar dikkat çekmektedir. Göçer evli hayat tarzını benimseyen Türk milleti tehlikeye açık ve sürekli hareket halindedir. Bu hareket bireylerinde aktif ve çalışkan olmalarını gerektirmektedir. Bu nedenle beceriksiz, tembel bireyler toplumda öteki konumundadır. Derlenen masallar içerisinde de tembel, beceriksiz aklını kullanamayan bireyler toplumda öteki konumundadır.

Akıllı Kız adlı masalda ırmağın suyunu ceviz kabuğu ile boşalmaya çalışan erkek çocuğu ötekidir. Masalların sonunda gülünç duruma düşmekte ve toplumdan soyutlanmaktadır.

Zümrüdüanka Kuşu adlı masalda masal karamanı kuyuya düşmüş ve yerin yedi kat altındaki bir şehre gitmiştir. Su istemiştir. Suyun renginin bozuk olduğunu görünce nedenini sormuştur. Şehirde bir tane çeşme olduğunu çeşmenin başında da bir tane dev bulunduğunu söylemiştir. Deve şehirdeki kızları kurban olarak sunduklarını o kızları yerken kendilerinin de ne kadar su doldurabilirlerse eve getirdiklerini söylemiştir. Şehirde yaşayan insanlar ve onların yöneticileri devi öldüremedikleri için beceriksiz ve öteki konumundadırlar.

Yarım Göt adlı masalda devanası Yarım Göt'ü yenememiş elinden kaçırmış kendisini kullandırmıştır. Masalın sonunda da ölmüştür. Beceriksizliği ile masalda dikkat çekmektedir. Yarım Göt devasının malları ile zengin olmuştur.

Kıllı Mahmut adlı masalda Mahmut annesinin kandırarak eve getirdiği kızı elinden kaçırarak beceriksizlik örneği göstermiştir. Ece masalında eşinin kendisini aldattığını fark edemeyen Ece'nin dayısı masalda kandırılmaktadır ve öteki konumundadır. Çalışma dâhilinde incelenen masallar içerisinde tembel ve beceriksiz masal kahramanları masallarda ön plana çıkamamakta ve asıl masal kahramanının yardım ettiği ya da alt ettiği durumlarda bulunmaktadırlar.

Horoz masalında horozun komşuları emanete sahip çıkamayacak kadar sorumsuz ve beceriksizdirler. Komşuları horozun çöpünü yakmış, ocağını kırmış, ineğini yemişlerdir. Yaptıkları hataların sonucunda kendi ellerindeki mallardan olmuşlardır. Bu nedenle sorumsuz ve beceriksiz insanlar toplumda öteki konumundadır, yorumu yapılabilir. Horoz masalında dikkat çeken bir diğer unsur da horozun masalın sonunda bir kaval kazanması ve onu öttürmesi sonucunda üüü üüüü sesisini çıktığı bilgisi verilmektedir. Horozun ötüşü bir temel olaya bağlanarak açıklanmaya çalışılmıştır.

Keçi İle Kurt adlı masalda kurt ellerini una sokarak hem yumuşak hem de beyaz olmasını sağlamış ve keçi yavrularını kandırmıştır. Masalda keçi yavruları, sorumsuzluklarının sonucunu hayatları ile ödeyecekken anneleri yavruları kurtarmıştır.

Masallarda beceriksiz, tembel, sorumsuz olan masal kahramanları öteki olarak kurgulanmıştır. Bu öteki kahramanlar ya toplumda teşhir edilmekte, dışlanmakta ya da hayatlarını kaybedecek kadar zarara uğramaktadır. Bu masal kahramanlarını toplumda öteki olması ile kültürel bellek ve göçer evli hayat tarzı arasında yakın ilişki bulunmaktadır. Toplumun model şahıs olarak uyanık, iş bitirici, çalışkan, aktif bireylere ihtiyacı vardır. Masallar aracılığı ile bu bireylerin kimlik inşası anlatıcı, bağlam ve dinleyici arasında meydana gelmektedir.

2.5. FİZİKSEL GÖRÜNÜŞ/ YARATILIŞ YÖNÜNDEN ÖTEKİ

Derlenen masallar içerisinde “Yılan Padişahının Oğlu”, “Cem Asap”, “Acıktım Acıktım”, “Kıllı Mahmut” , “Yedi Erkek Kardeş”, “Yarım Göt, Zümrüdüanka Kuşu, Yedi Erkek Kardeş, Gülen Elma Ağlayan Nar, Keloğlan ve Devanası, Tığcı Vezir, Akkavak Kızı, Pir Ahmet adlı masalarda fiziksel görünüş olarak çok büyük olan dev, güçlü-zayıf, güzel- çirkin, kel, kıllı, yarısı hayvan görünümlü varlıklar yönünden toplumda öteki konumuna düşen masallar kahramanlarından yola çıkılarak toplumun öteki kavramları üzerine durulacaktır. Dev, Çingene ve Keloğlan masalarda tip özelliği göstermektedir.

2.5.1. Dev

Derlenen masalarda fiziksel özellikleri ve gaddarlıklarıyla öne çıkan devler kimi zaman öteki konumunda tasvir edilirken kimi zaman da masal kahramanına yardımcı olarak kurgulanmışlardır. Derlenen Yarım Göt, Zümrüdüanka Kuşu, Yedi Erkek Kardeş, Gülen Elma Ağlayan Nar, Keloğlan ve Devanası, Tığcı Vezir, Akkavak Kızı, Pir Ahmet adlı masalarda dev motifi kullanılmıştır. “Türk mitolojik sisteminde dev; bir dudağı yerde bir dudağı gökte, insan yiyen ve insanın kokusunu uzak mesafelerden alabilen, genellikle kötü ama kimi zaman iyi de olabilen, çok büyük ve korkunç bir varlık olarak tasavvur edilmektedir. Türk mitik düşünce ve tasavvurlarında Yalmavuz, Yelbegen gibi örneklerden hareketle diğer kültürlerin etkisinden kısmen uzak bir dev tasavvurunun bulunduğunu söylenebilir”(Sarpkaya 2014: 67). Devler masalda hem görünüş hem de masal kahramanına verdikleri zararlar nedeniyle öteki konumundadır. Zümrüdüanka Kuşu adlı masalda kutsal kabul edilen suyu vermemesi yeraltında bulunması ve kızları yemesi öteki olmasının yanında erlik ile de ilişkilendirilmesine

neden olmaktadır. “Masallarda dev; insanları yiyen, kahramanın karşısına engel olarak çıkan, yer altı ruhlarının temsilcisi olarak insan kılığına girmiş şeytani bir varlık olarak yer almaktadır. İncelenen masallarda görülen devler, genelde ya insanlara su vermeyip masalın kahramanıyla savaşan ya da şekil değiştirip insanları yiyen dev olarak hikâye edilmiştir. Masallardaki engelleyici olan, düşman olarak görülen ve insanlara zarar veren dev, yer altı dünyasına mensup kötü ruhlu bir varlıktır. Masallarda genellikle kahramanla yer altı dünyasında savaşan çok başlı dev, ejderha gibi canavarlar, eski Türk inancındaki Erlik’in yarattığı insan eti yiyen kötü ruhların karşılığıdır”(Şahiner 2020: 353).

Naki Tezel masallardaki dev kavramı ile ilgili olarak şu ifadeleri kullanmaktadır. “Dev Türk masallarının önemli kahramanlarından biridir. Bazı yerde hem şekil hem ruh yapısıyla insana benzer. Çokluk büyük cüsselidir. Tozu dumana katarak yıldırım hızıyla Bir yolu saniyede onun için işten değildir. Eti yemeyi yerde insan bulunup bulunmadığını kokusundan anlar. Çoğu zaman çevresi yüksek ve kalın duvarlarla, dikenli bahçelerle çevrili büyük köşklere, kendisine mahsus saraylarda yaşar. Değerli, kimsenin geçiremeyeceği herkesin, hatta padişahların özledikleri dünya güzelleri, hiçbir yerde bulunmayan meyve bahçeleri. Sihirli güvercinler, her telinden bin bir ses çıkan çalgılar, sihirli kılıçlar, geçirdiğiniz zaman sizi hiç kimseye göstermeyen kıyafetler, sihirli sarayların kapılarını açan anahtarlar, bu "devlerin buyruğu altında veya onların köşklerinde, saraylarındadır” (Tezel 1997: 18). Derlenen masallarda devler dişlerini bileyerek masal kahramanlarını öldürmeyi amaçlamışlardır. Zenginlikleri ve ihtişamlı evleri, bahçeleri ile dikkat çekmektedirler. Görünüş itibari ile büyük olmalarına rağmen zeki ve kurnaz değillerdir. Derlenen masallarda masal kahramanı tarafından alt edilmektedirler.

Devlerin toplumda öteki olarak kabul edilmelerinin nedenlerinden birisi de insan yemeleridir. Gülen Elma Ağlayan Nar adlı masalda da vurgulandığı gibi uyurken gözlerinin açık olması uyanırken de gözlerinin kapalı olmasıdır. Toplumda öteki konumunda olmalarına neden olan farklı fiziksel özellikleri de bulunmaktadır. “Bunların bir memeleri arkalarında, öteki memeleri önlerindedir. Yanlarına. Size bir dervişin öğrettiği usulle ve sözlerle yaklaşır, arkalarındaki memelerini anacığım diyerek Emerseniz size evlat gibi davranırlar, hiçbir yerinize dokunmazlar. İsteddiğiniz her şeyi verirler. Ne güçlüğünüz varsa giderirler. Devler kendilerine kötülük yapmak

isteyenleri ele geçirirlerse, kızartarak yerler. En sonunda daima, insanoğlu tarafından, bazen da tesadüfün yardımıyla, çeşitli vesile ve kurnazlıklarla canları cehenneme gönderilir. Devlerin hemen daima yardımcıları vardır” (Tezel 1997: 18). Pir Ahmet adlı masalda Şu havuzda ki tane ördek yüzer onu vurunca içinden bir şişe çıkar, şişeyi kırınca bir serçe çıkar, serçeyi kesince de içinden bir kurt çıkar, o kurdu da koparınca ben ölürüm, demektedir. Devleri öldürmek için bilgi sahibi olunması gerekir.

Derlenen masallar içerisinde Tığcı Vezir adlı masal haricinde devler öteki konumundadır. Hem görünüş hem de masal kahramanlarına zarar vermesine bağlı olarak öteki konumuna düşmektedirler. Masalarda dikkat çeken bir unsur da devlerin zararlı olmalarına karşın nasıl alt edileceklerine dair bilgilerin masal kahramanlarına verilmesidir. Toplum öteki olarak kabul ettiği unsura karşı korunma yöntemlerini de yeni nesillere aktarmaktadır.

2.5.2. Keloğlan

Keloğlan ve Dev anası adlı masalda Dev anası görünüş ve gaddarlığı ile toplumda öteki konumundadır. Aynı masalda Keloğlan kel olması yönüyle toplumdan ayrılmakta ve öteki olma özelliği göstermektedir. Her ne kadar görünüş olarak saçları olmasa da zeka yönünden rakiplerini yenerek zor durumlardan kurtulmakta ve kaos ortamlarını kozmosa çevirmektedir. Masalların kültürel belleğin ürünü olduğunu ve içinden çıktığı toplumu yansıttığı göz önüne alınarak kellik kavramı üzerinde durulması gerekmektedir.

“... Keloğlan masalları, aslında eski Türk destanlarında gördüğümüz kutlu hanların, kötülerle mücadele ederken kılık deriştirerek mücadele ettikleri bölümün günümüze gelen uzantılarıdır. Kellik de köseliğin zattu ve kut sembolüdür. Diğer kültürlerden ve dinlerden uzakta, Altaylarda, Gök Tanrı’sına daha yakın Türk boyları ise geleneği bugüne kadar aslına uygun olarak sürdürme gelmişlerdir” (Ergun 2005:84). Alıntıda da anlaşılacağı üzere kellik köseliğin ötekisi olarak kabul edilmekte ve kut sahibi olayı temsil etmektedir. “... başla bağlantılı olan kellik/dazlaklık/dazlık, Tanrı’nın vücut(varlık) sıfatının zıddı olan yokluk yani “âdem” sıfatıyla ilişkilendirilmektedir. Kâinatta bir şey yokken, kaos ortamı hâkimken yaratıldıktan ve her şey var olduktan sonra kozmosa dönüşmüştür. Kel tipi de Tanrı’nın yeryüzündeki yansıması olarak değerlendirilirse, dünyadaki düzensizliği, aklı, becerisi, hilekârlığı, kurnazlığı ile

düzene sokmaya çalışan bir tip olarak karşımıza çıkmaktadır.” (Taş 2020: 94) Keloğlan Tanrı'nın yeryüzündeki temsilcisi olarak düşünüldüğünde diğer insanlardan ayrılmaktadır. Masalın sonunda da padişahın oğlu ile rekabete girmiş ve padişahın oğlunu zekâsı ve uyanıklığı ile yenmiştir. Halktan birisi olan Keloğlan kendinden daha yüksek statüye sahip olan padişahın oğlunu alt etmiş ve padişahın kızı ile evlenmiştir. Buradan anlaşılmaktadır ki Türk kültüründe ve kültürel belleğinde sınıf kavramı bulanmamaktadır.

“Bir bakıma halkın özlemleri ile örtüşen bu anlatılarda, kişilerin iktidarla hesaplaşması konu edilmektedir. Alt tabakadan bir kişinin, üst sınıftakilerle mücadelesi anlatılmaktadır. Masalların sonunda soy, makam ve mevkie bakılmaksızın, ehil olan ve görevini yapanlar kazanmaktadır. Bu anlamda masalın başında fakir, çirkin, kimsesiz olan Keloğlan, azminin ve başarısının ışığında padişahlıkla, zenginlikle veya evlilikle (padişahın kızıyla) ödüllendirilecektir (Şimşek 2017:46). Nitekim Keloğlan ve Dev anası adlı masalda da Keloğlan padişahın kızı ile evlenmiştir. Keloğlan'ın Zekâsını kullanamayan rakipleri öteki konumundadır ve yenilmeye mahkûmlardır çünkü Keloğlan aynı zamanda kut sahibidir yaratılıştan diğer insanlardan farklı konumdadır.

2.5.3. Çingene

Derlenen masallar içerisinde öteki olarak değerlendirilecek bir maddeyi de çingene oluşturmaktadır. “Üç Turunç Masalı” içerisinde yer alan çingene kız hem görünüşü hem de turunçtan çıkan kızın yerine geçerek padişahın oğlu ile evlenmesi yönüyle öteki konumundadır. Masalda öteki olarak neden çingene kızın kullanıldığını anlayabilmek için toplumdaki çingene algısına odaklanmak gerekmektedir.

“Türkiye'deki Çingenelerin kökeni ile ilgili bir söylenceye göre, Hz. İbrahim'in mancınıkla atılması esnasında Çin ve Gane adlı iki kardeş ensest bir ilişkiye girmiş ve lanetlenmiştir. Bu ensest ilişki sonucunda Çingeneler dünyaya gelmiş ve Çingene ismi de buradan türemiştir. Çingenelerin göçebeliğine ilişkin söylencede Çingenelerin vatansız oluşu Tanrının bir hatası olarak vurgulanır. Tanrı tüm ırklara toprak ve yiyecek (buğday) dağıtmış, ancak Çingeneleri unutmuştur. Ve bunun üzerine Tanrı onların sürekli dolaşmalarını istemiştir. Çingenelerin dini yaşamlarını konu edinen fıkarda Çingeneler, dini yaşama karşı lakayt davrananlar olarak değerlendirilmektedir. Çingene bir gün camiye gider. Namaz kılmak için saf tutulur ve Çingene, mahallenin

belalısı Kara Rüstemin yanına düşer. Namazın sonunda imamla birlikte herkes sağ tarafına selam verirken, Çingene sol tarafındaki Kara Rüstem'e selam verir. Namaz bitiminde Çingeneye sorarlar, neden sol tarafına önce selam verdin. Çingene cevap verir. Tanrı affeder ama Kara Rüstem affetmez der. "(Kulukırık 2005:11-12) . Üç Turunç adlı masalda çingene kız testisine su doldurmak için gittiği su kenarında turunçtan çıkan kızın güzelliğini kendi yansıması sanarak şavkım güzel ben güzel buralarda ne gezer diye büyüklenmiş, kibirlenmiştir. Oysaki çingene kızının tasvir edilişi esmer saçları birbirine karışmış bakımsız, çirkin bir şekildedir. Huy ve fiziksel özellikleri yönüyle turunçtan çıkan kızın ötekisi konumundadır. Masalın sonunda cezalandırılmaktadır. Toplum kültürü belleğinde çingene algısının olumsuz olduğu masalda açık bir şekilde görülmektedir.

2.5.4. Güçlü/ Zayıf

Güçlü ve zayıf kavramları hem fiziksel hem de zekâ yönünden incelenebilmektedir. Çalışmanın bir maddesi olarak zeki/aptal incelemesi yapıldığı için burada zekâ yönünden güçlü ve zayıf irdelenmeyecektir. Her iki inceleme alanında da güçlü ve zayıf kavramı ve kavrama bağlı değerler birbirlerinin ötekisi konumundadırlar. Acıktım Acıktım, Zümrüdüanka Kuşu, Yedi Erkek Kardeş, Gülen Elma Ağlayan Ayva, Pir Ahmet adlı masalarda fiziksel güç ve güçsüzlükleri ile dikkat çeken kahramanlar bulunmaktadır.

Acıktım Acıktım adlı masalda fiziksel anlamda güç öne çıkmaktadır. Fiziksel olarak güçlü kuvvetli olan masal kahramanının karşısında kendinden zayıf kahramanlar bulunmaktadır.

Zümrüdüanka Kuşu masalında masal kahramanı kılıcı eline alarak kendinden büyük olan devi öldürmüştür. Fiziksel anlamda küçük olmasına rağmen masalda gücü ile öne çıkmaktadır. Masalın sonunda da mükâfatlandırılmıştır.

Yedi Erkek Kardeş masalında devin karısı odun kırmakta zorlanacak kadar kuvvetsiz olarak dikkat çekmektedir. Masalın sonunda deve yem olmuştur. Aynı masalda masal kahramanı ağaca çıkıp makara ile büyük bir taşı çekmektedir. Taşı deve atıp devi yaralamıştır. Taşı çekebilmesi için güce ihtiyacı vardır. Gülen Elma Ağlayan Ayva

adlı masalda da devi öldüren masal kahramanı gücü ile dikkat çekmektedir. Pir Ahmet adlı masalda Pir Ahmet yedi başlı dev ile savaşıca kadar güçlüdür.

2.5.5. Güzel/ Çirkin

Türk kültüründe güzellik önemli bir kavramdır. Güzellik yaratıcının tecellisi konumundadır, genellikle nur ile ilişkilendirilir. İç güzelliğin dışa yansımaları söz konusudur. Güzelin ötekisi ise çirkindir. Çirkinlik de aynı şekilde kötü niyetin, kuttan uzaklığın dışa yansımalarıdır. Derlenen masallar içerisinde Üç Turunç Masalı, Keçeci Hocanın Kızları, Helvacı Güzeli, Pir Ahmet adlı masallar irdelenecektir.

“Üç Turunç Masalı” güzelin karşısında öteki olarak çirkinini incelemeye olanak veren bir masaldır. Masalda turunç içerisinden çıkan güzeller güzeli kız, çirkin çingene kızı tarafından kandırılmaktadır. Helvacı Güzeli adlı masalda da yüz güzelliği ile huy güzelliği arasındaki doğru bir ilişki olduğunu kavramamız açısından incelenmeye değer bir masaldır. Helvacı Güzeli adlı masalda yüz güzelliği ahlak güzelliği ile birlikte bulunmakta ve değer kazanmaktadır. Keçeci Hocanın Kızları adlı masalda üç kız kardeşten en küçüğü güzelliği ile dikkat çekmektedir. Aynı zamanda babasına sorulan bilmeceyi bilerek zekâsı ile de dikkat çekmektedir. Masalda yüz güzelliği zekâ ile ilişkilendirilmiştir. Pir Ahmet adlı masalda dev Pir Ahmet’ten güzeller güzel kızı istemiştir. Kız güzelliğinin yanı sıra zekâsını kullanmaktadır. Dev’in nasıl öldürüleceği bilgisini Pir Ahmet’e vermiştir. Yüz güzelliği zekâ güzelliği ile ilişkili olarak masalda kullanılmıştır.

2.5.6. Hayvan Görünümlü İnsanlar

Derlenen masallar içerisinde “Yılan Padişahının Oğlu” ve “Cem Asap” adlı masalarda yarısı insan yarısı yılan olan insanlar görülmektedir. Görünüş itibari ile öteki konumundadır. Fiziksel görünüşü yönünden toplumda öteki kabul edilen yarısı insan yarısı yılan şeklinde olan varlıklar bulunmaktadır. Yaradılıştaki yılanın neden karnının üstünde sürüdüğü, lanetlenmiş olduğu bilgisi verilmektedir. “Tanrı-yılan (şeytan) çatışması sonucunda ise: ,Yaratılış 3/14: Bunun üzerine RAB Tanrı yılanı, ,Bu yaptığından ötürü bütün evcil ve yabani hayvanların en lanetlisi sen olacaksın’ dedi,

„Karnının üzerinde sürünecek, yaşamın boyunca toprak yiyeceksin. ‘Sözleri ile yılan lanetlenir. Bu, yılanın/şeytanın tanrıyla ilk çatışması da değildir üstelik. Kur’an-ı Kerim’de yer alan anlatıma göre O (şeytan/yılan), Âdem yaratıldığında bütün melekler secde ederken, insanın çamurdan kendisinin ateşten yaratıldığını söyleyerek haset ve kibre kapılmış; yeryüzünde Tanrı’nın halifesi olmaya kendisinin daha layık olduğunu düşünmüştür: „7.12 Allah, ‘Sana emrettiğim zaman seni saygı ile eğilmekten ne alıkoydu?’ dedi. (O da) ‘Ben ondan hayırlıyım. Çünkü beni ateşten yarattın. Onu ise çamurdan yarattın’ dedi. ‘Bu nedendir ki, insanın yaşadığı haset ve kibirle ilgili tüm çatışmalar için de bu durum referans olmuştur (Balaban 2019: 181). Masallarda da yılan motifine rastlanmaktadır.

Yılanın öteki olarak kabul edilmesine bağlı olarak başka bir yaratılış anlatısında da cennetten kovulması dikkat çekmektedir. “Yaratılış efsanelerinde ise Şeytan’a yardımcı olduğu için yılan, uğursuz sayılıp sevilmez. Aslında yılan, bilinçli bir şekilde Şeytan’a yardımcı olmayı seçmemiştir. Şeytan, o uykudayken ağzından girip amacına ulaşmak için onu bir araç olarak kullanmıştır. Ama bekçilik yaparken uyuyakalması ve Tanrı’nın emrini yerine getirmemesi onun Cennet’ten kovulmasına yol açmıştır. İnsanoğlu da Tanrı’nın Cennet’ten kovduğu ve lanetlediği yılanı karşı aynı tavrı takınmış ve birçok toplum ona kötü özellik yükleyip onu düşman saymıştır. Bu nedenle çeşitli olumsuzlukları anlatmak için de yılanın özelliklerinden yararlanmışlardır”(Gedik 2019:36).

Yılan Padişahının Oğlu ve Cem Asap masallarında insanlara filli olarak zarar vermeyen yılanların Şamanizm ile de yakından ilişkisi bulunmaktadır.“Şamanizm inancına göre ilk Şaman’ın vücudu da yılan, çıyan ve kurbağalardan oluşmuştur. Şamanların törenlerinde kullandıkları kıyafet olan manyaklarda da Şamanizm inancının etkisi ve inançları baskın bir şekilde yer alır, manyakların sırt tarafında yılan sayısının çok olması o şamanın gücüyle doğru orantılı olarak algılanır. Bu nedenle manyaklarda Erlik’in dünyasını ve kötü varlıkları sembolize eden yılan ve kurbağa motiflerine yer verilir. Şaman’ın manyakı giymesindeki temel amaç; topluma zarar veren kötü ruhlarla savaşarak toplumun huzur içinde yaşamasını sağlamaktır”(Gedik 2019:93).

Yılan padişahının oğlu adlı masalda delikanlı yılan görünümü ile genç kızın odasına girmekte, odaya girdiğinde de delikanlıya dönüşmektedir. Masalda don değiştirme

motifi dikkat çekmektedir. Mitolojik kökenlerine baktığımızda yılanın toplumda öteki olarak konumlandırılması erlik ile ilişkisi sonucudur. “Dünyanın pek çok ülkesinde olduğu gibi, Türkiye’de ve Türk kültür coğrafyasında da yılanla ilgili çok sayıda anlatı bulunduğu tespit edilir. Altay Türklerinden derlenen bir mite göre, Erlik tarafından kandırıldığı için cezalandırılan bir hayvandır. Altay Türkleri arasında anlatılan başka bir anlatıya göre, Tanrı dünyayı yaratırken Şeytan da Tanrı’ya yardımcı olur. Şeytan, bu yardım karşılığında Tanrı’dan küçük bir çukur ister. Tanrı, Şeytanın bu istediğini geri çevirmez. Şeytan, yılan başta olmak üzere bütün zararlı hayvanları bu çukura doldurur” (Durbilmez, Tekin 2020: 312).

Yılanın Türk kültüründe ongun değeri de bulunmaktadır. “İbn Fadlan, Bulgarların yılanı öldürmediğini ve onun da kendilerine zarar vermediğini belirtir. Bu ise, bize bir anlaşma ya da akrabalığı düşündürmektedir. Gardizi, yılanı Başkırların on iki "tanrısından biri olarak görür; bunlar şüphesiz birer ongun hayvanı veya en azından birer armadır”

(Roux 2011:139). Alıntılardan da anlaşılacağı üzere Türk kültüründe yılanın hem olumlu hem de olumsuz anlamlar yüklenmiştir. Yılan Padişahının Oğlu ve Cem Asap adlı masalda yılanın Erlik ile ilişkisinden ziyade fiziksel görünüş olarak toplumda bulunmayan öteki dikkat çekmektedir. Her iki masalda da yılan suretindeki insanlar masal kahramanlarına zarar vermemektedirler. Masal kahramanlarına yardım etmektedirler. Yılan Padişahının oğlu adlı masalda genç kıza altın getiren delikanlı, kıza zarar verme amacı gütmemektedir. Cem Asap adlı masalda şahmeran bilge bir kişiliğe sahiptir. Şahmeran’ın görünüşü ihtişamlıdır ve ifritler yardımcısıdır. “Mitolojik sistemlerde yarı insan-yarı yılan şeklinde tasavvurlar sıklıkla görülmektedir. Dünya mitolojilerinde çeşitli uzuvları yılan benzeyen veya vücudunun bir bölümü yılan özellikleri taşıyan mitik varlıklarla ilgili tasavvurlar yer almaktadır. Yılan simgeciliği, mitik düşüncede geniş bir şekilde yer almıştır. Türk mitolojisinde de simgesel anlamda ve tasavvur özellikleri bakımından yılan özellikleri taşıyan en ünlü mitolojik varlıklardan biri de Şahmaran’dır”(Sarpkaya 2015: 164). Şahmeran masalında “İnsanoğlu hilebazdır, kimse bilmez fendini kime çok iyilik edersen ondan sakın kendini, sen ettin ben etmemsen beni al eğer sana sen kes derlerse sakın beni kesme, kanlım olursun beni alıp getiren adam kessin, haşlayın suyumu birinci suyumu beni kesene verin içer patlar ölür, ikinci suyu padişaha içirin ki iyileşsin üçüncü suyumu da sen iç gözünün perdesi kalkar öyle akıllı olursun öyle akıllı olursun ki her

şeyin sırrına erersin, her şeyi görür bilirsin” demiş ifadelerini kullanarak olacaklar hakkında da bilgi vermektedir. Derlenen her iki masalda da yılan zarar Erlik ile ilişkili zarar veren konumdan ziyade yardımcı ve bilge şeklindedir. Toplumda öteki olarak kabul edilmeleri ise fiziksel görünüşlerine bağlıdır.

2.6. RENK SEMBOLİZMİ VE MEKÂN YÖNÜNDEN ÖTEKİ

Türk kültüründe, mitolojisinde renklerin sembolik değerleri bulunmaktadır. Bu semboller masallarda birbirinin ötekisi şeklide bulunmaktadır. Masalarda mekân olarak öteki kavramı yeryüzü, gökyüzü ve yeraltı ve bu mekânların simgeledikleri mitolojik değerler öteki kavramının oluşmasını sağlamıştır. Renk sembolizmi açısından ak ve kara renkleri birbirinin ötekisi şeklinde konumlanmaktadır. Masalarda dikkat çeken unsurlar sadece kelime anlamı değil Türk kültüründe renklerin ve mekânların mitolojik özelliklerine bağlı olarak temsil ettiği anlamlar ve değerlerdir. Bu başlık altında incelenecek masallar şunlardır: Zümrüdüanka Kuşu, Keloğlan ve Dev Anası, Yılan Padişahının Oğlu ve Altın Perçemli Oğlan ve Cem Asap.

2.6.1. Ak/ Kara

Zümrüdüanka Kuşu, Keloğlan ve Dev Anası, Yılan Padişahının Oğlu ve Altın Perçemli Oğlan adlı masallarında renk sembolizmine bağlı oluşan öteki kavramına ait unsurlar bulunmaktadır.

Zümrüdüanka Kuşu adlı masalda evin en küçük oğlu kuyuya düştüğünde ak koyuna denk gelirse yeryüzüne çıkacağı kara koyuna denk gelirse yedi kat yeraltına ineceği bilgisi verilmiştir. Kullanılan ak ve kara renkleri karşıladıkları anlam yönüyle birbirlerinin ötekisi konumundadırlar ve mitolojik değerleri bulunmaktadır.

Masalda kullanılan renkler anlatıcısı tarafından rastgele seçilen renkler değildir. Türk Kültürünün zihin yapısı ile oluşturulmuş renklerdir. “Kara rengin güç, kuvvet, büyüklük gibi olumlu anlamları ve karanlık, boşluk, üzüntü, kötülük, yas, büyü gibi olumsuz anlamları bulunmaktadır. “Kara Toprak” inancındaki “kara”; gücün, kuvvetin, büyüklüğün sembolü iken, yeraltı dünyasına ait varlıklarla ilgili kullanımlar ise olumsuzdur”(Durbilmez 2017: 75). Alıntıdan da yola çıkılarak masal kahramanının kara koyuna binip yedi kat yeraltına gitmesi birbirleri ile ilişkilidir. Kara koyun

yeraltını ve oradaki varlıkları temsilen kullanılmıştır. Türk Mitolojisinde de yer altının temsilcisi Erlik'tir. "Altay inançlarında tös denilen ruhlara rastlanmaktaydı. Bunlar aru (temiz, arı) ve kara (habis) olmak üzere iki kategoride değerlendiriliyorlardı. Yer altı Tanrısı Erlik de bu kara tös grubunda yer almaktaydı. O, büyük kara ruh idi. Kara çamurdan yapılmış sarayında oturuyordu. Hatta kızları da "dokuzu eşit karalar" olarak adlandırılıyordu. Kuzey Asya Türk mitolojisinde gökyüzünde yaşadığına inanılan Şamanlar için Kara Demirciler ifadesi buna bir örnek oluşturmaktadır. Bu, demiri gökten yere indirip, insanlara öğrettiğine inanılan Ak Demircilerin karşıtı idi. Kara Demirciler, kötü ruhların temsilcileri idiler. (Toker 2009: 102). Ak ve kara sadece renk olarak düşünülmeyip temsil ettiği değerlere odaklanıldığında öteki kavramı açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

Kültürel belleğin de etkisiyle renklerin temsil ettiği değerler varlığını nesilden nesile devam ettirmektedir. Renklerin sembolik değerleri gündelik hayatta kıyafetlerde, duygu değişimlerinde hatta farklı dinden olan ötekiyi tanımlarken de kullanılmaktadır. "Türklerin siyah elbise giydikleri bazı durumların olduğu naklediliyorsa da "Kara Donlu" tabirinin, bu renkteki kıyafetin Türk zihninde uyandırdığı olumsuz çağrışımı ifade ettiği görülmektedir. Türkler keşişlere kara donlu diyorlardı. Dede Korkut'ta keşişlerden kara donlu dervişler olarak söz edilmektedir. Yine Dede Korkut'ta bu paralelde bir tabir, kara donlu kâfir deyişidir. Buradan çıkartılabilecek bir sonuç, bu kara kıyafetin öteden beri Türklere ters gelmiş olduğudur. Yukarıdaki olumsuz nitelikli anışlarda Hıristiyanların din ve duygu ayrılıkları ya da onların küçük ve kötü görülmelerinin söz konusu olduğu görülmektedir. Nitekim kara donlu azgın kâfir, kara arpa ekmekli, kara domuz damlı ya da kara dinli gibi kullanımlar bu konuda herhangi bir kuşkuya yer bırakmamaktadır. Üstelik bu kara donlunun zıddı olarak ağ donlu ifadesi de bulunmaktadır". (Toker 2009: 102) Türk kültüründe din açısından kendine benzemeyen bireyler kara ile ifade edilmektedir. İslamiyet'in kabulü ile birlikte Hristiyanlar, Türk olmasına rağmen Hristiyan olan bireyler de kara ile ifade edilmektedirler ve toplumda öteki konumundadırlar.

Karanın öteki olarak kabul edilebilmesi için ak renge ihtiyaç duyulmaktadır. "Renklerin birliğinden oluşan ak "renklerin anası" olarak bilinir. Bu sebeple, ak rengin, başlangıç, doğurganlık, türeyiş, yaratıcılık anlamları öne çıkar" (Durbilmez 2017: 66). Kara rengin olumsuz ifadelerinin aksine ak renk de olumlu anlamları

bünyesinde taşımaktadır. Masal kahramanı eğer ak koyuna denk gelseydi gökyüzüne çıkacaktı Tanrı Ülgen'e yaklaşacaktı. Ak renk aynı zamana yol gösterici, temizlik, berraklık gibi anlamlara de gelmektedir. Kaos ortamını kozmosa dönüşmesinde ak rengi bünyesinde bulunduran kahramanlar kilit rol üstlenmektedirler. Aksakallı dede, ak ışık gibi ak renk simgeciliğine ait unsurlar Türk kültüründe önemli kavramlardır. Zümrüdü Anka kuşu adlı masalda da ak koyun renk simgeciliği açısından kullanılmıştır.

Her iki renk birebirini ötekisi olma özelliği gösterebilir de birbirlerinin anlamlarını masalda pekiştirmektedirler. Aynı zamanda karaya yani ötekiye karşı masal dinleyicisini uyarmakta ve dolaylı olarak karanın olumsuz anlamlarını kara koyun üzerinden ifade etmektedir. "Türk kültüründeki birtakım ifadeler, akın sabit durduğunu, ama buna karşılık karanın akı aradığını, bulaşma niteliği taşıdığını vurgulayan bir nitelik taşımaktadırlar. Bunun için karadan uzak durulması söylenir. Kutadgu Bilig'de "Ey aslı ak (ürüng) olan kişi, karaya yakın olma" denmektedir " (Toker 2009: 108). Derlenen masallar içerisinde kara ile ilişkili olarak karanlık kavramı kullanılmıştır. Masalarda karanlık kara renk ile ilişkili olarak kaosu temsil etmektedir. Karanlık ışık olmayan ortam kargaşa, bilinmezlikleri ifade etmektedir.

Yılan Padişahının Oğlu adlı masalda evin küçük kızı Hicaz'a giden anne ve babasından dütdümbeleği istemiş eğer onu getirmezseniz yolunuza kara duman çöksün diye beddua etmiştir. Ailesi dütdümbeleği bulamamışlar ve yollarına kara duman çökmüştür. Kara duman kara renginin sembolik değerlerini bünyesinde bulundurmaktadır.

Keloğlan ve Devanası adlı masalda da karanlık masalda bilinmezliği simgelemektedir. Devanası Keloğlanı yemek için gece, karanlık olmasını beklemektedir. Keloğlan ve rakibi padişahın kızının kimi seçeceğini öğrenmek için karanlık olmasını beklemektedirler. Altın Perçemli Oğlan adlı masal da padişahın kimse ışık yakmasın, her taraf karanlık olsun emri ile başlamaktadır. Masalarda ortak olarak kullanılan kara renginin sembolik değeri ak rengin öteki konumundadır. Aynı şekilde kara renge bağlı olarak karanlık, gece de tekin olmayan şekilde ak, ışık, gündüz kavramlarının ötekisi şeklinde kurgulanmıştır. Derlenen masalarda kara ile ilişki olan olaylar ve kişiler olumsuz kaos ortamını, ak renk ile ilgili olay ve kişiler de kozmozu temsil etmekte ve birbirinin ötekisi şeklinde tasvir edilmektedir.

2.6.2. Gökyüzü/ Yeryüzü/ Yeraltı

Zümrüdüanka Kuşu ve Cem Asap masallarında yeryüzünden yer altına inme motifi bulunmaktadır. Masalarda ve Türk kültüründe temsil ettiği değerler ve konumlarından dolayı yeraltı yeryüzünün ötekisidir. “Yukarıda gök, aşağıda yer birliği: bu iki varlık birbirinden ayrılmıyordu. Üze, bizim bugünkü üze-ri sözümüzün bir köküdür, -re-, yön gösteren bir ektir, as-ra, yani aşağıya sözünü de böyle anlamak gereklidir. Üze tengri(gök), asra yer, yukarıda göğe değişiyor aşağıda yere değişiyor, üze on kat kök, asra sekiz kat yer, Üstün Tengri yeri, altın tamu (Cehennem) yeri, Üstün Tengri, altın yalanguk(insan)”(Ögel 2014: 187).

“Dünya modeli eski insanın onu çevreleyen doğayı kavraması ve onu genel (üniversal) şekilde tasvir ve tasnif etmesidir. Bu tasnifin semantiği mitolojik şuura dayanır. Mitolojik şuurda dünya modeli metaforikleşir, göstergeye çevrilir ve maddi olanlar hissiyatla, somut olanlar soyut algılamayla kavranılır. Dünyayı kavrama ve idrak etme renk (beyaz-siyah), duygu (sevgi-nefret), his (korku-saygı) vs. gibi ikili karşı durma bloklarında gerçekleşir. Dünya modeli, mitolojik şuurda semantik karşı durma blokları ile kavranıldığı için yukarı aşağı, sağ sol, ışık karanlık gibi zıtlıklar büyük rol oynar” (Bayat 2007: 32). Zıtlıklar öteki kavramını oluşturmakta ve bütünlüğün meydana gelmesinde temel faktör kabul edilmektedir. Bir bütün elde edilebilmesi için iki farklı parçaya ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle var olma, meydana gelme ötekine bağlıdır. Sadece kavram olarak değil temsil ettiği değerlerle birlikte öteki oluşmaktadır. Türk kozmogonik sisteminde de bu sistem açık bir şekilde görülmektedir. Üçlü sisteme bağlı olarak yeryüzü, gökyüzü ve yeraltı bulunmaktadır. Bu kavramların temsil ettikleri değerler birbirlerinin ötekisi konumunda ve birbirlerini tamamlayıcı özelliktedir.

“Kuyu, karanlığı bünyesinde barındıran bu nedenle ürkütücü olarak kabul edebileceğimiz bir mekân iken kahramanın ruhsal gelişimini tamamlayan yani onu aydınlığa ulaştıran bir mekâna dönüşür. Zıtlıkları bünyesinde taşıyarak erginleme aşamasındaki yolculuğun başlangıcını sembolize eder. Kahraman, buradan bir başka varlığın yardımı ile kurtulur. Özellikle masalarda yer altı dünyasına inen kuşlar, koyun, koç ve keçiler oldukça önemlidir. Bu özellikleri ile kuyu, Şamanizm inancında yer alan yer altına inme yani başka bir dünyaya geçiş aşamasına benzetilmektedir”

Bayram 2022: 199). Yeraltı yeryüzü ve gökyüzü arasında geçişler kimi zaman kuyu ile sağlanmaktadır. “Kuyular, içi bilinmezliklerle dolu karanlığın dünyasıdır. Birçok milletin inanış dünyasında kuyu karanlığı ve yer altı dünyasını temsil etmektedir. Her nasıl yer altı bütün mitolojilerde ve anlatılarda kötülüğün temsilcisi ise kuyu da karanlığı çağrıştırmaları bakımından yer altı dünyasına açılan kapılardır ve çoğu milletin inanış dünyasında bu şekilde yer alarak evrensel bir özellik göstermektedir. Birçok milletin inanış dünyasında kuyu, tıpkı mağara gibi bir bilinmezlik alanı olan, yer altını temsil eden, yer altı dünyasına geçişte aracı olan, karanlık ve ışık dikatomisi arasında yer alan, bir cezalandırma aracı olarak kullanılan, tıpkı mağara gibi yer ananın rahmini çağrıştıran bir mekândır”(Bütüner 2020: 190).

Masallarda, yeraltında yaşayan varlıklar ve hayatın şerli kaosu temsil ettiği, yeryüzündeki varlıkların ve hayatın kozmozunu temsil edildiği dikkat çekmektedir. “Türk kozmogonisinin gök, yeryüzü ve yeraltı olmak üzere tasarımılanan üç katlı evren algısıyla ve çatışkılı bir biçimde ortaya konulması, gökten yeryüzüne ve oradan yeraltına doğru gidildikçe kutsallıktan uzaklaşıldığını göstermektedir.” (Köse 2021: 14). Türk kültüründe Tanrı gökyüzünde kabul edilmektedir. Buna bağlı olarak gök kutsaldır. Gökten uzaklaşıldıkça kutsalla olan ilişki de azalmaktadır.

Yeryüzü ve yeraltı kutsaldan uzaklaşmaya bağlı olarak olumsuz anlamlar kazanabilmektedir. “Yeraltı, kötülüğün, gökyüzü iyiliğin, yerüstü ise insanoğlunun şahsında iyilik ve kötülük arasında mücadelenin yapıldığı mekânlar olarak tasvir edilir. Özellikle yeraltı Erlik’in dünyası, yani karanlıklar dünyasıdır. Burada kötü ruhlar yaşar. İnsanlara bu ruhlar zarar verir”(Bakırcı 2014: 50). Derlenen masallar içerisinde de bu durum açık bir şekilde görülmektedir. Cem Asap adlı masalda Cem Asap yeraltına indiğinde ifritler ve Şahmeran ile karşılaşmıştır. Zümrüdüanka Kuşu adlı masalda da masal kahramanı yeraltında dev ile karşılaşmıştır. Her iki masalda da yeraltı hem kavram hem de temsil ettiği değerler bakımından yeryüzünün ötekisi konumundadır. Yeraltı kaosu yeryüzü ise kozmosu temsil etmektedir. İki masalda da kahramanlar kaos ortamında mücadele ettikten sonra yeryüzüne çıkmaktadırlar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MASALLAR

3.1. 2824 Ece Masalı

Bir varmış bir yokmuş, eski zamanlarda bir adam varmış, değirmenciymiş. Evine unu öğütür getirirmiş. Hanımı da ekmek yaparmış, ekmek yaparmış da incisini elermiş dirisinden ekmek yaparmış adama.

Adam:

—Yahu ekmeği sen neden böyle yapıyorsun dermiş. (megersem kadın incisini kırığına yedirirmiş. Kalınını da adama verirmiş).

Kadın cevap vermiş:

—Uçhisar da ki bacın var ya o pırtladı mı buradaki un tozuyor incesi gidiyor kalını burada kalıyor.

Adam:

—Varıyım gidiyim de o bacımı bi öldürüyüm geliyim dimiş.

Adam Uçhisar' a kadar gitmiş oraya varmış bacısı görünce bunu buyur gardaşım gel bakalım demiş:

—Sen Avanos' da yaşıyon burda ne yapıyon böyle demiş.

Adam:

—Ne yapacam gardaşım ben seni öldürmeye geldim, dimiş.

Kardeşi sormuş:

—Niye, ben sana napıyom gardaşım? Demiş.

Adam:

—E sen burdan pırt yaptın mı, un tozuyor incesi gidiyor dirisi bana kalıyor, demiş.

Kardeşi:

—Gardaşım böyle şey hiç olurmu ? Demiş. Benim bir oğlum var onun adı Ece sen onu yanında götür o öğrensin neyin olduğunu sana söylesin demiş.

Adam oğlanı yanına almış evine gelmiş ondan sonra Ece bakmış olanları fark etmiş. Demiş ki:

—Dayı beni bugün bir tarlaya götürsen.

Adam:

—Tamam yiğenim götürüyüm demiş.

Tarlaya götürmüş tarlada biraz durmuş neyidmiş sonrada zaman geçince ustaymış, çok becerikliymiş tarladan dönmüş gelmiş sonra tık tık tık kapıya vurmuş.

Ece:

—Abaaa abaaaa kapıyı bi açsan, demiş.

Kadın:

—İyi açıyım Ece buyur gel, demiş. Kapıyı açmış sormuş:

—Eee ne yaptın Ece, demiş. Ece anlatmaya başlamış:

—Bugün tarlaya bir yılanlar çayanlar yağdı aynı senin yastığın altındaki sucuklar gibi demiş(megersem kadın sucukları kırığına saklıyormuş)

Öyle diyince kadın:

—Aman Ece kimseye söyleme, demiş Ece'ye biraz sucuk vermiş Ece almış gitmiş.

Ertesi gün gene öğlen olunca Ece tarladan gelmiş:

—Abaaa abaaa tarlaya bir ateş yağdı bir ateş yağdı, senin içerdeki hamursuzları pişirecek kadar guvvetli yağdı, demiş.

Kadın:

—Amaaan Ece, al şu hamursuzları al da bi git, demiş.

Sonra bir gün Ece:

—Abaaa abaa baksana ne diyicem demiş. Biz seninle bir yere gidelim sen elini aç bir dua et, eline son anda bir su damladığı zaman elini yüzüne çal ondan sonra ne dua edersen kabul olacak, demiş.

Kadın:

—Tamam Ece demiş sonra Ece ile birlikte ırmak kenarına gelmişler. Ece görünmeden bir ağacın başına çıkmış görünmeden duruyormuş. Kadın ellerini açmış başlamış Allah'a yalvarmaya Allah'ım şu Ece'nin gözlerini kör it, Allah'ım şu Ece'nin gözlerini bi kör it Allah'ım şu Ece'nin gözlerini bi kör it.

O arada Ece hemen ağacın tepesinden işeyince eline damlayanı yüzüne çalmış. Oradan eve gelmiş kadın. Ece böylece iki günü geçirmiş üçüncü gün de eline bir sopa almış kapıya gelmiş, dayanmış:

—Abaaa abaaa kapıyı bi açan mı? Demiş.

Kadın açmış Ece:

—Aman aba gözlerim görmüyor ben şuraya bi oturuyum, demiş.

Kadın:

—Tamam Ece, gel otur, demiş(Tam o sırada kadın kınığına yumurta yapacakmış). Tavada yağı ısıtmış yumurta yapmak için hazırlamış ondan sonra içeriye yumurta getirmeye gitmiş o arada Ece bu yağı almış içeride ağzı açık uyuyan adamın yanına gitmiş ağzından aşağıya kızgın yağ dökmüş adam orada ölüp gitmiş.

Kadın içerden yumurtayı getirince:

—Aman Ece ben şuraya tavaynan yağ goyduydum dökülmüş acaba ne oldu? Demiş.

Ece:

—Abaa bilmem ki, bir tangırtı oldu ama bilemedim demiş. O arada hezar devrildi döküldü demiş. Kadın ondan sonra tekrar yağ koymuş tekrar yumurta yapmış adamın yanına görmüş. Sonra bir baksa ki adam oraya gitmiş.

Hemen Ece'nin yanına gelmiş:

—Aman Ece komşunun kocası gelmiş buraya uyuyum diyi yattıydı ölmüş galmış ben ne yapıyım demiş.

Ece:

— Ne yapacaksın aba, ben onun çaresini bulurum sen hiç üzülme, demiş.

Bu adamı sırtına yüklenmiş kimse görmez taraftan taaa Gıran'ın tepesine varmış oradan adamı atmış başlamış bağırmaya karısının adını:

—Ayşeeee Ayşeee

Ayşe:

—Ne din, demiş

Ece:

—Bana tırmığı bi al da gel demiş.

Kadın tırmığı almış gelmiş. O gelene kadar Ece oradan kaçmış gitmiş. Baksa ki adam orda ölmüş yatıyor. Sonra Ece eve gelmiş:

—Abaa hallettim demiş ama kadın duramamış gene cenaze kalkacak.

—Gitsem debi ağıt ağlasam, gitsem de bir ağıt ağlasam. Ece ne olur demiş.(o zamana kadar Ece adamın kulaklarını, burnunu kesmiş saklamış).

Ece demiş ki:

—Seni gönderirim abaa ama senin alınına öyle bir çeki çekicem. Çekiye çekiyim sen ondan sonra git demiş.

Kadın:

—Tamam demiş.

Ece:

(Kulaklarla burunu iyice birleştirmiş daha sonrada çekiyle bağlamış.) Hadi git aba, demiş git de bir güzel ağla ama ne diye ağlayacaksın biliyon mu? Çekerrr ağlarıım çökerrr ağlarıım, agalarrrr banaa bakar ağlarıımm. Böyle ağlayacaksın herkes sana bakacak abaa, demiş. Senin ağıdından ağıt alacaklar, demiş.

Böyle diyince kadın oraya oturmuş başlamış:

—Çekerrr ağlarıım çökerrr ağlarıım ağalar bana bakarrr ağlarıım!

Cenazedekiler bir baksalar ki ağlayan kadının çekisinde kulak burun var sonra hemen gidip cenazeye baksalar ki kulaları ve burunları kesik kadını bi döğmüşler, bi döğmüşler sonra eve gelmiş.

Ece sormuş:

— Ne yaptın aba, ağladın mı?

Kadın cevap vermiş:

—Ece kimse ağıt ağlamayı bilmiyormuş bana bakıp ağladılar demiş.

Yimiş içmiş yire gitmiş gitmiş bu masal da bura da bitmiş.

3.2. 2829 Yılan Padişahının Oğlu

Bir anne bir baba varmış bunların üç kız çocuğu varmış. Kızların babası Hicaz'a gidecek olmuş. Büyük kızından başlamış.

Babası:

—Ben Hicaz'a gidince oradan ne istersin?

Büyük kız cevap vermiş:

—Düğmesi çalsın iliği oynasın, iliği oynasın düğmesi çalsın bir entari isterim demiş.

Ortanca kıza sormuş sen ne istersin?

Ortanca kız cevap vermiş:

—Ben baktıkça dünyayı görüyüm dünya baktıkça beni görsün bir ayna isterim, demiş.

Küçük kıza sormuş sen ne istersin?

Küçük kız cevap vermiş:

—Dütdümbeleşti isterim, demiş.

Babası da:

— İsteyeceksen iyi bir şey iste dütdümbelek de ne? Demiş.

Kızı ısrar etmiş:

—Ben ille de bunu isterim başka bir şey istemem. Dütdümbeleşti getir getirmezsen yoluna kara duman çöksün, demiş. Bunu illa bulacaksın, demiş.

Babası Hicaz'a gitmiş. Büyük kızın ve küçük kızın istediklerini almış ama küçük kızın istediğini bulamamış çaresiz dönelim artık demişler. Vapura eve dönmek için binmişler. Ortalığı kara duman bulut kaplamış vapur hareket edememiş. Vapurdan bir

ilan duyulmuş Kimin bir eksiği varsa, verdiği sözü yerine getirmeyince vapurdan hemen insan yoluna kara duman çöktü vapur kalkmıyor, hareket edemiyor. Bunu duyan baba kızının istediği düdümbeleği bulamadığını sözünü yerine getiremediğini hatırlamış. Vapurdan inmiş. İndiği yerde üzgün düşünceli ne yapacağını bilmeden beklerken oradan geçen birisi neden düşünceli ve üzgün olduğunu sormuş.

Babası:

—Aman sorma! Bizim kızımız bir düdümbelek isterim diye tutturdu, aradım bulamadım vapur da kalkmadı, onu aramaya indik ama nerede arayıp bulacağımı bilemiyorum demiş. Bu arada akşam olmuş bilge bir kişi acımış babaya yol göstermiş, tarif etmiş:

—Falan yerde bir ağaç var oraya git ağacın altına otur. Sonra düdümbelek düdümbelek diye çağır sana birileri yardım eder, demiş.

Baba çaresizce söyleneni yapmış. Ağacın altına gitmiş:

—Düdümbelek düdümbelek neredesin? Diye çağırılmış çağırılmış sonra şordan belli Haşşşşadan! Bir yılan gelmiş:

—Ne din demiş.

Baba:

—Ne diyim, küçük kızım seni istiyor seni götüreceğim, demiş.

Yılan:

— Sen küçük kızına selam söyle al şu bir kese altını kızına götür demiş. Bu altınla evinizin bahçesin bir oda yaptır, demiş. Orayada bir küçük pencere yapın pencerenin altına da bir delik yapın, ben sonra gelirim demiş.

Baba bir kese altını almış vapura binmiş. Eve gitmişler

Kızlar babalarının ellerine bakmışlar.

Büyük kız sormuş:

— Benim dediğimi aldın mı?

Baba:

— Al kızım, bu senin iliği çalar düğmesi oynar düğmesi çalar iliği oynar entarin, demiş.

Ortanca kız sormuş:

— Benim dediğimi aldın mı?

Baba:

— Al kızım, bu senin aynan sen baktıkça dünyayı görecen dünya baktıkça seni görececek, demiş.

Küçük kız sormuş:

— Hani benim hediyem, baba?

Babası:

—Senin hediyen sonra gelecek, demiş. Sana bir hediye geliyor kiiii sorma! Demiş.

Babası daha sonra bir kese altınla odayı yaptırmış, odanın penceresini yaptırmış pencerenin altına da bir küçük delik açtırmış. Kızının o odada yatmasını sağlamış. Ama kız hiç kendi yatağını toplamazmış hep ablaları yatağını toplarmış. Her topladıklarında da bir kese altın bulurlarmış. Kız odada bir gece yatarken gece vakti o delikten bir yılan giriyor. Bu yılan görünümde yakışıklı bir oğlanmış. Ama odaya girinceye kadar yılanmış. Delikten geçene kadar yılan delikten geçtikten sonra delikanlı pırl pırl bir oğlan oluyormuş. Küçük kızla konuşmuş ben her gece gelirim sen hiç kimseye bir şey söyleme, demiş.

Aradan zaman geçiyor kızın paraya ihtiyacı olmuş ve oğlandan harçlık istemiş.

Oğlan demiş ki:

— Yaa senin yataklarını yastıklarını kim topluyor, düzeltiyor demiş.

Kız:

— Ablalarım düzeltiyor demiş.

Oğlan:

—Bundan sonra kendi yatağını kendin düzelt ben sana her geldiğimde yastığının altına bir kese altın bırakıyordum, demiş.

Oğlan kızın yastığının altına her geldiğinde bir k ese altın bırakırımış ama kız kendi yatağını düzeltmediği için altınları hep ablaları bulur alırlarmış.

Kız ablalarına.

—Bundan sonra ben kendi yatağımı kendim toplarım siz toplamayın, demiş.

Ablaları da kızın duruma uyandığını fark etmişler ve küçük kıza düşman kesilmişler.

Ablaları:

—Aman sana da hiç iyilik yaramaz ki biz de sana iyilik olsun diye yardım ediyorduk, bundan sonra yardım itmek diyip darılıp gitmişler, altını alamamışlar.

İki bacısı küçük kıza düşman oldukları için bu yılanı zarar vermek istemişler. Düşünmişler küçük kardeşlerini hamama davet etmişler, ortanca kız küçük kıza hamama götürmüş büyük kız da yılanın geldiği yola camları kırıp dik dik dizmiş ki yılan gelirken yaralansın bir daha gelemesin. Hamamı bahane edip kıza evden uzaklaştırmışlar.

Gece olup yılan gene haşşşşaaaaadannn gelince cam vücudunu kesmiş, içeriye girememiş, kıza konuşamadan, kendine tuzak kurulduğunu anlayıp küsüp çıkıp gitmiş.

Kız oğlanı o gece beklemiş günler haftalar aylar boyunca beklemiş. Kız sararıp solmuş, hastalanmış, artık gelmez oldu benim sevgilim deyip üzölmüş. Annesi kızın haline acımış ve çare aramaya başlamış. Ayakkabısını giyinmiş şehir şehir gezmeye gitmiş.

Kız kendince bir çare bulmuş. Oğlanın getirdiği altınlarla bir hamam yaptırmış. Bu hamam giriş çıkış bedava olsun herkes yararlansın ama girerken herkes başından gelen geçenleri anlatsın demiş. Herkes buraya geliyor başından geçeni anlatıyor bedava yıkanyormuş.

Günlerden bir gün hamama bir yaşlı ebe geliyor yıkıyor ona da sen anlat bakalım başından ne geçti? Diyorlar:

—Ebe, yavrum hepisi hepisi ya demiş. En son yoruldum bir çınar ağacının altına oturdum. Orda dinleniyim diye gölgesinde otururken dala üç kuş kondu.

Birinci Kuş:

— Yılan padişahının oğlu pek hasta, yılan padişahının oğlu pek hasta, dedi.

İkinci Kuş: Cam battı da ondan, cam battı da ondan, dedi.

Üçüncü Kuş:

—Şu konduğum ağacın yaprağını alsalar ezseller eseler yarasına sürseler iyi olur amma bilmezler, bilmezler, dedi.

Aman teyze o ağaç hangi ağaçtı gel bize göster demişler teyze ağaca götürmüş, yaprakları göstermiş. Kız da yaprakları ezer iyice bir ilaç yapmış.

Bu sefer de kız dolaşmaya başlar demiş ki:

—Doktorum hekimim yaraya bakarım! Doktorum hekimim yaraya bakarım!

Gezerken gezerken oğlanın annesi benim oğlum pek hasta bir de ona bak diye çağırmış. Kız gitmiş bakmış ki sevdiği oğlan hemen ilacı sarmış oğlan iyileşmiş evlenmişler.

3.3. 2830 Yarım Göt

Bir varmış bir yokmuş evvel zaman içinde kalbur saman içinde bir anneyle bir babanın iki tane oğlu varmış. Anne baba ölmüşler, bunların evlerince bolca eşekleri varmış. İki de adamları varmış daha da bir şey yokmuş. Büyük oğlan:

—Gel kardeşim biz bu eşekleri paylaşalım yarısı senin yarısı benim olsun demiş. Küçük kardeş demiş ki:

—Bak ağabey anlaşalım, eski ahıra giren eşekler senin yeni ahıra giren eşekler de benim olsun demiş. Ağabeyi de:

—Tamam demiş. Tabi eşekler alışık oldukları için teker teker eski ahıra dolmuşlar. Bir tane zavallı eşek de yeni ahıra girmiş. Küçük sevinmiş:

—İşte benim eşeğim bu demiş.

Sabah olunca kardeşler vedalaşmışlar helalleşmişler. Hadi gidelim bunları otlayalım demişler. Eşekleri önlerine katmışlar dağa çıkmışlar akşam yaklaşınca eve dönecek olmuşlar. Yarım Göt başlamış:

—Abii ben dönmeyeceğim burada yatmak istiyorum, dev anasının evinde yatacağım diye tutturmuş ısrar etmiş abisi kararından döndürmeye çalışmış, döndürememiş. Varmışlar Dev anası kapısını çalmışlar dev anası:

—Oo buyurun buyurun etmiş dev ana şunu yiyin bunu yiyin derken bir şeyler atıştırmışlar. Dev anası bunlara iki yatak yapmış:

—Hadi gelin burada yatın demiş.

Aradan biraz zaman geçmiş devana bana bunlar iyi bir azık geldi ben şimdi bunların ikisini bir yerim karnım doyar diye düşünmüş. Dişlerini bilemiş bilemiş bilemiş, gelmiş kapıya vurmuş kim uyur kim uyanık demiş. Büyük oğlan:

—Ben uyuyorum ama Yarım Göt uyanık demiş.

Dev anası:

—Aman Yarım Göt neden uyumadın demiş.

Yarım Göt:

—Benim annem kalburla çerez getirirdi ben de onu yedim içerdim ondan sonra yatar uyurdum demiş.

Dev anası:

—İyi öyleyse demiş gitmiş bir kalbur çerez, leblebiler, şekerler, şunlar bunlar getirmiş, Yarım Göt oturmuş onları güzelce yemiş. Dev anası kapıyı çekmiş gene dişlerini bilemeye gitmiş. Dişlerini bilemiş bilemiş aradan biraz zaman geçmiş gene gelmiş kapıya:

Tık tık tık kim uyur kim uyanık demiş.

Büyük oğlan:

—Ben uyurum ama Yarım Göt uyanık demiş.

Devanası:

—Oğlum Yarım Göt neden uyumadın? Diye sormuş.

Yarım Göt:

—Annem bana uyumadan baklavalar börekler getirirdi ben onları yedim öyle uyurdum baklava börek isterim demiş.

Dev anası:

—Tamam demiş hemen gitmiş baklava börek yapmış getirmiş, Yarım Göt afiyetle yemiş içmiş yorganı çekmiş. Devanası bu sefer oldu demiş gitmiş dişlerini bilemeye başlamış. Dişlerini bilemiş sabah yaklaşmış bu sefer gene kapıya gelmiş:

—Kim uyur kim uyanık demiş. Büyük oğlan gene ben uyurum da Yarım Göt uyanık demiş.

Dev anası:

—Oğlum neden uyumuyorsun?

Yarım Göt:

—Amannn annem ben uyumadan çeşmeden kalburla su çekerdi ben de onu içerdim ondan sonra uyurdum demiş.

Dev anası hemen eline bir kalbur almış çeşmenin altına gitmiş kalburu tutmuş yukarı kaldırıyormuş su aşağıya gidiyormuş:

—Ehhh yapacak bir şey kalmadı sana yapacağımı biliyorum demiş. Bir tane çuval getirmiş Yarım Göt'ü içine koymuş ağacın dalına asmış dişlerini bilemeye gitmiş o dişlerini bilerken Yarım Göt çuvalı açmış oradan loooppp atlamış. Ahıra gitmiş bir tane danayı almış çuvala koymuş ağaca asmış. Dev ana dişlerini bilemiş bilemiş gelmiş nasıl happpadan ısırıldı ise dana möööö mööööö bağırmaya başlamış ehheh seni sarı danam gibi bir bağirttirayım da bir gör demiş. Tekrar bir daha ısırılmış ısırınca dananın ayakları ortaya çıkmış Dev anası Yarım Göt alacağını olsun demiş. Sağa bakmış sola bakmış Yarım Göt ortada yok Yarım Göt dama çıkmış Dev Anasını bekliyormuş.

Yarım Göt:

—Ben burada damın başındayım demiş.

Dev Anası:

—Beni de oraya çıkartsan da ben de yanına otursam demiş.

Yarım Göt:

—Tamam demiş. Dev anasına urganı beline bağla demiş. Ben onu yukarı çekiğim birlikte oturalım demiş. Dev anası urganı getirmiş Yarım Göt'e atmış Yarım Göt urganı çekmiş Dev anası beline urganı bağlamış Yarım Göt urganı çekmiş çekmiş yükselince pattd diye bir bırakmış Dev Anası ölmüş. Ağabeyi ile

Yarım Göt Dev Anası' nın neyi var neyi yok toplamışlar zengin bir hayat sürmüşler. Yemişler içmişler yedikleri yere gitmiş.

3.4. 2831 Zümrüdüanka Kuşu

Bir adamın üç tane oğlu varmış. Evi barkı her şeyi de varmış. Büyük oğluna evini ortanca oğluna başka yerleri vermiş. Küçük oğluna gelince de:

—Aman oğlum sana da Allah versin demiş. Adam küçük oğlanı evden çıkarmış.

Oğlan da ne yapıyım bir gideyim, demiş. Oraya gitmiş buraya gitmiş yoldan giderken önüne bir derin kuyu çıkmış. Dur bakalım, şuradan gidiyim, buradan gidiyim derken kuyunun içine cupp düşmüş. Eğer o kuyuya düştüğünde kara koyun rast gelirse yedi kat yerin altına gidermiş. Eğer ak koyuna binerse yeryüzüne çıkarmış. Kuyuya düşünce kara koyuna denk gelmiş yedi kat yerin dibine geçmiş. Düşünce etrafına bi baksa ki ormanlıklar evler, şehirler varmış. Yürümüş yürümüş bir baksa ki bir kadıncağız evinin önündeymiş.

Kadına seslenmiş:

—Ben garibanım bana yardımcı olabilir misin? Demiş.

Kadın:

—Aman oğlum hemen gel demiş evine almış yemek yedirmiş.

Yemekten sonra oğlan:

—Aman teyzeciğim bir su versen de içsem demiş.

Öyle deyince kadın tamam yavrum veriyim demiş, bir bardak su getirmiş getirmiş ama bardaktaki su ne zamandan kalma bir suysa bütün yosun olmuş. Oğlan:

—Aman teyze bu su neden böyle? Diye sormuş.

Kadın:

—Oğlum bizim çeşmenin başına bir dev gelir, ona da bir tane kız verirler, o dev kızı yerken biz de ne dolarsak onu getiririz bir sene içeriz her sene böyle yapılır, demiş.

Oğlan:

—Allah Allah, demiş suyu bırakmış içememiş.

Dışarıdan geçenlerden duymuşlar ki bu sene gene dev geliyor, padişahın kızını vereceklermiş, bu sefer de onu yiyecek diye duymuşlar. Oğlan usulca devin gelme saatine yakın eline bir kılıç almış, çeşmenin arkasına saklanmış. Bir bakmış ki dev çeşmenin başına oturmuş. Karşı taraftan da padişahın kızını bir merasimle getirmişler. Kızı tam verecekleri zaman oğlan devin boynunu kesmiş. Ortalık hep kan olmuş. Halk çok sevinmiş hemen sularını doldurmuşlar. Tam o sırada oğlan hemen kadının evine koşmuş. Kız eve gidince padişah nasıl geldiğini sormuş. O arada kız:

— Bilmiyorum baba bir yiğit geldi dev öldürdü, ondan sonra beni kurtardı ben de eve geldim, demiş.

Padişah bu yiğit bulunsun diye emir vermiş. Tellallar çağrılmış. Memlekette ne kadar adam varsa bir sıraya geçecekmiş, kız oğlanı gördüğü için içlerinden oğlanı seçecekmiş. Tüm adamlar kızın önünden geçmiş kimse kalmamış tam bu sırada kadın eve gelip oğlana yalvarmaya başlamış:

— Oğlum hadi bir de sen geç bakalım herkes geçti, demiş.

Oğlan kızın önünden geçiyor tam o anda da kız onu görüp tanımış. Padişah yanına almış oğlum nerden geldin ne yaptın? Diye sormuş. Oğlan başına gelenleri anlatmış. Padişah benim kızımı kabul edersen seninle nikâhlarım demiş. Oğlan sen bilirsin demiş, kızı oğlana nikâhlanmışlar düğünleri olmuş ama oğlan memleket hasreti çekmeye başlamış:

—Bana müsaade etseniz bende memleketime gitsem hanımımı da götürsem, demiş. Padişah tamam dönersin ama nasıl döneceksin demiş, araştırmışlar. Birileri Zümrüdüanka kuşu var, o kuşu bulalım onun üzerine sizi koyalım o sizi uçursun götürsün demişler. Zümrüdüanka kuşunu bulmuşlar. Kuş demiş ki:

—Ben kırk tulum su kırk tulum yiyecek et isterim, onu verirseniz ben giderim demiş.

—Tamam demişler.

Kırk tulum suyu bir tarafına kırk parça eti de bir tarafına bağlamışlar. Kız ile oğlan da kuşun üstüne binmişler uçmuşlar. Hak dedikçe su huk dedikçe et vere vere gelmişler. Yeryüzüne ulaşmışlar et kalmamış. Hak demiş kalmış. Oğlan yolda kalamamak için bacağına bir kısmını kesmiş kuşa vermiş. Ama kuş o eti yememiş dilinin altına saklamış. Bunlar yeryüzüne çıkmışlar. Yeryüzüne çıkınca bunları orada indirmiş. Oğlan yürürken zorlanınca hemen dilinin altından eti çıkarmış. Oğlanın bacağına

yapıştırılmış oğlan rahatlamış. Memleketlerine gelmişler gelirken yanlarında 40 kese de altın getirmişler. Oğlan arsa almış ev yaptırmış saray yaptırmış çoluğa çocuğa karışmış.

Yemiş içmiş yere gitmiş. Bu masal da burada bitmiş.

3.5. 2832 Oduncunun Çocukları

Bir adamın iki çocuğu varmış, bir kız bir oğlan anneleri rahmetli olmuş. Analık gelmiş ama bu çocukları istemiyormuş. Kadın kocasına:

— Bu çocukları götür azıt götür azıt, demiş.

Adam yapma dediyse de çare yok baş gelememiş. Eline bir balta almış çocuklara:

— Hadi sizi ormana götürüyüm gezdireyim oralarda neler görürsünüz, demiş.

Çocuklar:

— Tamam baba gidelim, demişler.

Daha sonra bu iki çocuk babanın yanına düşmüş ormana gitmişler. Artık adam başlamış tak tak tak tak odun kırmaya. Çocuklarda bu arada baba bizde dolaşalım bakalım orman neymiş demişler. Çocuklar ormanı dolaşmaya gidip ipiyce uzaklaşınca adam oradaki ağacın dalına kocaman bir kabak asmış. Kabak sallandıkça ağaca tak tak vururmuş, kendisi gitmiş. Aradan uzunca bir vakit geçmiş akşam olmuş.

Çocuklar:

— Artık vakit yaklaştı babamız bizi merak eder hadi yanına gidelim demişler.

Birdegelmişlerbakmışlarkibabalarıyokondansonraağacabakmışlarkocamanbirkabakas ılıymış. Ondan sonra çocuklar oraya oturmuşlar:

— Tak tak eden kabacık, bizi azdıran babacık, tak tak eden kabacık bizi azdıran babacık diye ağlamışlar.

Çocuklar ağlarken akşam olmuş. Kız ağaca çıkmış kardeşi de tabanına oturmuş. Eee tesadüf bu ya o sırada da oradan padişahın oğlu ava çıkmış ava çıkınca da dolaşırken bu çocukları görmüş. Sormuş:

— Siz burada ne yapıyorsunuz?

Öyle deyince çocuklar anlatıyorlar:

— Bizi babamız buraya azdırdı, ağaca kabağı bağlamış ondan sonra bizi bırakıp gitti, demişler. Çocuklar böyle deyince padişahın oğlu:

—Öyleyse benimle gelin benim sarayım var demiş. Çocukları yanına alıp sarayına gitmiş. Daha sonra kızın çok güzel olduğunu fark etmiş eğer kabul edersen seninle evlenmek istiyorum demiş. Kız kabul etmiş padişahın oğluyla evlenmiş erkek kardeşi de onlarla yaşamaya başlamış. Zaman gelmiş bu kızın bir çocuğu olmuş. Ama kızın analığı bunları görüyormuş ve ben bunları ne yapıp bu evden çıkarırım diye düşünüyormuş. Ondan sonra kıza gelmiş:

—Amanın yavrurum çok güzel bir yer bulmuşsun evlenmişsin çok mutlusun Maşallah iyisisin diyerek kızı ne yapmış ne etmiş kandırmış gel seni ırmağın kenarına götürüyüm gezdireyim, arada eğlenelim seni orada yıkayım, demiş.

Kardeşi de ırmak kenarına gidermiş. Kadın kızı almış ırmak kenarına götürmüş orada oynatıp güldürürken birden ırmağın içine atmış. Ondan sonra ırmağa atınca oradan bir balık kızı yutuvermiş. Yutmuş ondan sonra akşam olmuş kardeşi eve gelmiş şu eniştemin pabucu, şu annesinin pabucu, şu başkasının pabucu, ablamın pabucu yok acaba ablam nereye gitti? Diye bakınmış. Orayı aramış burayı aramış, hiç imkânı yok bulamamış, ırmak kenarına gitmiş:

— Ablaa ablaa ablaaa neredesin? Diye bağırmış.

Tam bu sırada ırmaktan:

"Analığım attı beni

Ulu balık yuttu beni

Sultan Mehmet kucağımda

Altın nalik ayağımda

Gelemem kardeşimmm gelemem" diye bir ses duymuş.

Kardeşi bu haberi alınca koşa koşa gelmiş şehzadeye:

— İrmakta bana böyle bir ses geldi, demiş.

Şehzade hemen bütün balıkçıları çağırmış, balıkçılar ırmaktaki bütüüüün balıkları tutmuşlar. Balıklardan bir tanesinin karnı çok büyükmüş o balığı alıp getirmişler,

karnını açmışlar, bu sırada kız balığın içinden çıkmış. Ondan sonra alıp eve götürmüşler. Analığına da gel bakalım buraya demişler. Kadın gelmiş ondan sonra katıra mı razısın satıra mı razısın söyle neye razısın demişler. Böyle deyince kadın aaaaa demiş katıra binerim de anam evine giderim satırda ne işim var demiş. Öyle deyince bunu katıra bindirmişler bacağıının arasına da bir keven dikenini yerleştirmişler. O acıyla kadın katırın üstünde sıçraya sıçraya giderken dayanamamış ölmüş. Kız da ailesiyle mutlu yaşamış erkek kardeşini de evlendirmişler. Bu masal da burada bitmiş.

3.6. 2833 Avcı Musa

Bir tane adam varmış adam avcılığa meraklıymış. Avcılığa giderimiş devamlı köpeğiyle yanında tüfeğiyle av avlarmış. Bir günde ta eskilerde erkek odaları olurmuş adam orda oturuyormuş. Herkes ayakkabısını çıkarır içeriye oturmuş ayakkabısını çıkarmış içeri oturmuş. Ondan sonra odadan kalkmış:

—Ayakkabımı giyeyim gideyim demiş tam o sırada bir baksa ki ayakkabının içine yılan çöreklenip girmiş.

—Allah Allah bu yılan neymiş böyle, demiş. Yılan adamı görünce ayakkabısından çıkmış yanına düşmüş gitmeye başlamış. Avcı Musa sormuş:

—Hayırdır ne var? Neden benimle yürüyorsun demiş.

Yılan:

— Avcı Musa sen yılanlar padişahının karısını öldürmüşsün o yüzden sana ceza verecek yanıma düş hadi gidiyoruz demiş.

Avcı Musa:

— Allah Allah ben onu keyfimden öldürmedim başka yılanlarla oynaşıyordum ben de atınca hezar onu vurdum demiş. Ondan sonra daydımış gitmişler varmışlar yılanlar padişahının yanına:

— Ooo geldin mi? Geldim senin hanımını ben bilerek vurmam. Başka yılanlarla oynaşıyordum demiş. (Gelirken yılan Avcı Musa'yı öğretlemiş. Bak demiş yılan padişahı sana soru soracak sen doğru cevap ver eğer benden ne dilerse dile derse ondan dilinin altındaki mührü isteyeceksin demiş).

Yılanlar padişahı Avcı Musa'nın doğru söylediğini anladığında:

—Benden ne dilerdin istediğin bir şey varsa söyle yerine getireyim demiş. Avcı Musa cevap vermiş:

—Ben senin dilinin altındaki mührü isterim başka bir şey istemem demiş.

Yılan padişahı.

—Tamam demiş dilinin altındaki mührü çıkarıp vermiş.

Daha sonra Avcı Musa yanındaki yilandan bu mührün ne işe yaradığını öğrenmek istemiş.

Yılan da ona:

—Bak demiş eğer bir hayvan bir ses çıkarırsa mesela koyun mu meliyor eşek mi anıyor hemen bu mühre bakacaksın ne demek istediğini anlayacaksın demiş.

Öyle deyince tamam demiş adam oradan doğru evine gelmiş. Evinde karısı:

—Ooo adam geldin mi? Demiş. Adam yemiş içmiş kümese doğru varınca oradan bir horoz üüü üüüü tavuk ötmüş gıgıt gıt bir de bakmış gülmüş. Bunu gören kadın Avcı Musa'nın neden güldüğünü merak etmiş. Adam içeri girerken dışarı çıkarken hiç durmazmış

Kadın:

—Heriiiif horoz tavuğa ne dedi, heriiiif horoz tavuğa ne dedi? Dermiş.

Avcı Musa da:

—Bir şey demedi dermiş (eğer söylerse kendisi ölmüş) adam kadını zapt edememiş girmiş çıkmış hiç durmadan:

—Heriiiif horoz tavuğa ne dedi?

Adam bıkmış usanmış artık:

—Varıyım şuraya bir kazan koyuyum bir de kefen alıyım şuraya hazırlayım kadına söyleyeyim ölüyüm gidiyim demiş. O zamana kadar her şeyi hazır etmiş tekrar ahıra gitmiş bir de oradan keçi başlamış:

—Meeemeeeee koyun başlamış meee meee bir de mühre bakmış demiş ki keçiyle koyun şu ağamın hiç akli var mı acaba kadını çekip öldürmüyor kendi ölecek şu akılsızlığına bak demiş.

O zaman adamın kafa çatılamış gelmiş kadını öldürmüş. Ondan sonra kadını yumuşlar yıkamışlar, defnetmişler adam da sağ kalmış böylece masal da bitmiş.

3.7. 2835 Keçeci Hocanın Kızları

Bir adam varmış keçe yaparmış. Evde de üç tane kızı varmış. Her gün dükkânına gider oturmuş bir gün gene dükkânına gitmiş oturmuş. Aradan biraz zaman geçince bir bakmış ki padişah gelmiş. Padişah gelmiş demiş ki:

—Keçeci hoca ben sana bir şey soracağım. Altın ney gümüş ney suda biten kamış ney bunun cevabını verdin verdin vermedin kellen cellat demiş.

Padişah gitmiş adam da evine gelmiş düşünmeye başlamış. Düşünürken düşünürken büyük kızı gelmiş:

—Baba neden böyle düşünüyorsun bir şey mi oldu? Demiş.

Keçeci:

—Aman sorma kızım padişah geldi bugün altın ne gümüş ne suda biten kamış ne diye sordu ben de ona nasıl cevap vereceğimi düşünüyorum demiş.

Kız:

—Amannn baba bende beni istemeye gelen oldu da onu düşünüyorsun sanmıştım demiş, gitmiş.

Aradan zaman geçmiş ortanca kız gelmiş:

—Baba neden böyle düşünüyorsun? Neden böyle durgunsun? Demiş.

Babası:

—Kızım padişah geldi altın ne gümüş ne suda biten kamış ne dedi onu düşünüyorum, demiş.

Ortanca kız:

—Amannn baba ben de beni istemeye gelen var da onu düşünüyorsun sanmıştım demiş, gitmiş.

Akşama yaklaşmış bu sefer de küçük kızı gelmiş:

—Baba neden böyle düşünüyorsun ne den böyle durgunsun demiş.

Keçeci:

—Amann kızım diğerlerine söyledin de ne oldu sana neden söyleyeyim demiş.

Kız yalvarmış:

—Ne olur babacım söyle demiş.

Adam:

—Neyse hadi sana da söyleyeyim demiş.

Padişah bugün geldi altın ne gümüş ne suda biten kamyş ne diye sordu demiş.

Küçük kız:

—Amannn baba bunu bilemeyecek ne var demiş. Altın adın gümüş donun kamyş da kendinsin diyeceksin işi bitireceksin demiş.

Keçeci sevinmiş, dükkânına gitmiş oturmuş padişah gelmiş.

—Ne yaptın keçeci hoca öğrendin mi? Demiş.

Keçeci:

—Tabi tabi gel de söyleyeyim demiş. Altın adın gümüş donun kamyş da sensin demiş.

Padişah:

—Bunu sana hangi kızın öğretti demiş.

Keçeci mecbur cevap vermiş:

Küçük kızım öğretti demiş. Padişah gitmiş iki üç gün sonra iki kadın göndermiş. Ceplerini de bir iki avuç altını hediye etsinler diye koymuş.

Padişah:

—Gidin de Keçeci hocanın kızlarına bir bakın demiş.

Kadınlar gelmişler bakmışlar ki kız çok tatlı yaşı biraz küçük ama olsun demişler.

Kadınlar kıza:

—Annen nereye gitti? Diye sormuşlar.

Kız:

—Annem biri iki etmeye gitti demiş.

Kadınlar:

—Baban nereye gitti? Demişler.

Kız:

—Babam keçe tepmeye gitti demiş.

Kadınlar:

— Kardeşlerin nereye gitti? Diye sormuşlar.

Kız:

—Onlar urgan tepmeye gittiler, demiş.

Kadınlar kızı görmüşler bakmışlar gelecekleri sırada:

—Allaha ısmarladık demişler ama altınların birazını verip diğer kalanı vermemişler.

Kız:

—Kadınlar giderken hadi güle güle bey oğlu gönderdi bir koç o da kesti kuyruğunu geri aldı götürdü demiş.

Kadınlar gitmişler:

—Padişaha kız çok iyi çok güzel ama bize Beyoğlu gönderdi bir koç o da aldı kuyruğunu kesti götürdü dedi demişler.

Padişah durumu anlamış kadınlara sormuş:

—Siz verdiğim altınlardan aldınız mı? Demiş.

Kadınlar ceplerindeki altına bakmışlar utanmışlar. Padişah artık küçük kıza dünür göndermiş kızı padişaha vermişler. Düğün olmuş bitmiş gerdeğe koymuşlar.

Padişah artık kapıya gelmiş vurmuş :

—Tık tık tık tık Keçeci hocanın kızı aç kapıyı, Keçeci Hocanın kızı aç kapıyı demiş.

Kız:

—Hamam havlumu ayak halımı getirir götürürsen açarım demiş, yoksa açmam demiş.

Padişah da:

—Ben kocaman padişahım senin hamam havlunu ayak halını mı getirip götüreceğim ben yapamam demiş. Aradan zaman geçmiş padişah gene kapıya gelmiş:

—Keçeci Hoca'nın kızı ben Hinde gidiyorum orada görev yapacağım kapıyı aç da bugün misafirin olayım demiş.

Kız:

—Hamam havlumu ayak halımı getirip götür kapıyı açayım, demiş.

Padişah koyup gitmiş. Kız da hemen arkasından bir ata binmiş. Padişah gidip bir hana oturmuş. Kız da karşısında bir ev tutmuş, oradan padişaha cilveler yapmış. Padişah kızı odasına almış, kız orada hamile kalmış. Aradan zaman geçmiş çocuk doğunca annesinin evine bırakmış. Padişah seferden gelmiş bu defa da Yemen'e gidecekmiş. Kızım kapısına gelmiş:

—Tık tık tık Keçeci Hoca'nın kızı Keçeci Hoca'nın kızı Yemen' e sefere gidiyorum kapıyı aç da misafirin olayım demiş.

Kız gene:

—Hamam havlumu ayak halımı getirip götür açayım demiş. Kız gene aynı şeyleri yapmış Yemen'de de bir çocuk olmuş. Padişah bu sefer de Nar' a gidecek olmuş gene kapıya gelmiş kız gene kapıyı açmamış. Padişah Nar'a gitmiş kız gene aynısını yapmış orada da bir kız çocuğu meydana gelmiş. Bu arada çocuklar büyümüş.

Padişah:

—Kıza sen bana kapıyı açmıyorsan ben de başka biriyle evleneceğim demiş.

Kız:

—Başkasıyla evlenirsen evlen hamam havlumu ayak halımı getirmeden kapıyı açmam demiş. Padişah tekrar evlenecek olmuş, nişanlanmış, davullar çalınmış atlar gezmiş. Kız çocuklarını karşısına dizmiş ve öğütlemiş:

—Bakın şu gördüğünüz adam var ya o sizin babanız olur, siz üçünüz onun atının önüne önüne varacaksınız at ürkecek, padişah o zaman size kim olduğunuzu soracak siz de

Hint beyi ne diyorsun Yemen beyi tut bey babamızın atını tepmesin Nar Hatunu diyeceksiniz demiş.

Çocuklar:

—Tamam demişler gidip padişahın önüne sıralanmışlar.

Padişah gelirken çocuklar başlamışlar:

—Hint beyi ne oldu Yemen beyi tur beybabamızın atını da tepmesin Nar hatunu demişler. Padişah hemen çocukların yanına gelmiş :

—Siz kimsiniz? Diye sormuş.

Çocuklarda karşılardaki sarayı göstermişler:

—Biz o sarayda oturan hatunun çocukları oluruz demişler.

Padişah şaşırılmış:

—Allah Allah demiş. Çocukların üçünü de almış gene kapıya dayanmış.

—Keçeci Hoca'nın kızı Keçeci Hoca'nın kızı çocukları aldım geldim bak aç kapıyı da girelim içeri demiş.

Kız gene:

—Hamam havlumu ayak halımı getir kapıyı açayım demiş.

Padişah:

—Lanet olsun götürüp getireyim demiş.

Ondan sonra hamam havlusunu ayak halısını götürmüş getirmiş. Kız kapıyı açmış baksa ki ayın on dördü gibi seferlerde gördüğü kız. Padişah âşık olmuş tekrar düğün yapmışlar mutlu aile olmuşlar. Yemişler içmişler yedikleri yere gitmiş. Masal da burada bitmiş.

3.8. 2836 Altın Perçemli Oğlan

Memleketin birinde bir padişah bugün kimse ışık yakmayacak gece her taraf karanlık olacak demiş. Millet padişahın sözüne uymuş. Ama padişah denetlemek istemiş:

—Dur bakayım memleketi bir dolaşayım ışık yakan var mı? Demiş.

Bir de bakmış ki bir pencereden ışık yanmıyormuş. Dur bakalım bunlar kim neden ışık yakıyorlar demiş. Gitmiş kapının önüne kulağını vermiş. Evdekilerde üç bacıymış geceleri el işi yaparlarmış:

—Aman padişah da bizimi takip ediyor nerden bilsin ışık yaktığımızı demişler. Kızlar padişah hakkında konuşuyorlarmış.

Büyük kız demiş ki:

—Amannn padişah benimle bir evlense ben de kazanlarla yemek pişirsem herkes yese doysa gene de kazanlar eksilmese o derece yemek yaparım demiş.

Ortanca kız demiş ki:

—Ahhh padişah benimle evlense bir kilim dokusam yere yurda sığmasa her tarafa sersem demiş.

Üçüncü kız da:

—Ahh ahhh demiş padişah benimle bir evlense ben bir sırma saçlı kızla altın perçemli bir oğlan doğursam demiş.

Akşam olmuş padişah büyük kızı istemiş tabi can ata ata büyük kız evlenmiş aradan vakit geçince padişah sormuş:

—Hani sen kazanlarla yemek pişireceksin de eksilmeyecekti? Demiş.

Kız da:

—Amannn padişahım o seni alıncaya kadardı demiş.

Padişah:

—Öyle mi demiş

Bu sefer de ortanca kızı istemiş almış aradan vakit geçince bu sefer de ona sormuş:

—Hani sen benimle evlenince halı dokuyacaktın da yere göğe sığmayacaktı demiş.

Kız:

—Amannn padişahım o seninle evlenene kadardı demiş.

Padişah bu sefer küçük kızı istemiş. Küçük kızla da evlenmiş. Aradan zaman geçmiş:

—Hani sen bana sırma saçlı kızla altın perçemli bir oğlan doğuracaktın? Demiş.

Küçük kız da:

—Padişahım Allah verecek de ben de doğuracağım demiş. Beklemek lazım demiş. Kız hamile kalmış aradan dokuz ay geçmiş. Aman padişahın hanımı doğum yapacak diye sözler çıkınca bacıları:

—Biz doğumuna yardımcı oluruz demişler.

Herkes tamam iyi kardeşleri değil mi yardımcı olsunlar demişler. Kız bir sırma saçlı kızla altın perçemli oğlan doğurmuş ama kızın ablaları altın perçemli oğlan ile sırma saçlı kızı almışlar yerine kedi köpek yavrusu koymuşlar. Padişaha bir haber kii gel hanımın kediyle köpek doğurdu.

Padişah:

—Bunun cezası ne? Diye sormuş.

Karar vermişler bir torba alalım içine de kızı oturturalım gelen tükürsün giden tükürsün demişler. Kızın ablaları da bebekleri götürüp dağa koymuşlar. Kadının birinin de keçisi davarı varmış, keçi ortadan kayboluyormuş kadın huylanmış keçiye takip etmiş bakmış ki keçi bu oğlanla kızı emzirip geliyormuş. Kadın hemen altın perçemli oğlanla sırma saçlı kızı almış evine getirmiş. Büyütmüş kız evde duruyormuş.

Kadın oğlana:

—Bak oğlum ben düalem çengisi diye bir alet varmış ben onu alacağım, demiş. Oğlanla o aleti almışlar. Radyo gibi bir şeymiş, her şeyi bilirmiş her şeyi söylemiş. Açtıklarında düalem çengisi oğlana akıl verirmiş:

—Bak oğlum sen padişahı ele al onunla ava çık ahabap olmaya gayret et demiş.

Padişaha rast geldikçe padişahım seninle ava gidelim seninle şunu yapalım diye padişaha ahabap olmuş. Ahabap olmaya başlayınca düalem çengisi sürekli oğlana ne yapması gerektiğini öğütlemiş.

Bir gün padişah:

—Oğlum seninle ahabap olduk ne olur bir gün bize gelin de sizinle birlikte yemek yiyelim demiş. Çocuk:

—Peki demiş. Kadına ve kız kardeşine söylemiş onlarda gidelim demişler.

Düalem çengisi:

—Bak senin teyzelerin zehirli yemek yapacaklar, sizi zehirleyecekler öldürecekler, kapının arkasında da gelen geçenin tükürdüğü kadın da sizin anneniz sen gidince onu öpeceksin iyi davranacaksın, demiş. Sofraya oturunca sana ye diye ısrar edecekler demiş. Sakın o yemekten yeme kaşığı sunma demiş. Oğlan içeriye girince torbadaki kadını okşamaya öpmeye başlamış hemen yanındakiler haykırmış:

—Onu öpmeyeceksin yüzüne tüküreceksin diye.

Oğlan hiç seslenmemiş.

Padişah:

—Hadi oğlum oturalım yemek yiyelim demiş. Yemek yemeğe oturunca oğlan kaşığını sunmamış.

Padişah:

—Oğlum ben padişahım benim yemeğim yenmez mi nasıl iyi yemek demiş.

Oğlan:

—Hayır ben yemem demiş.

Padişah:

—Neden yemek yemediğini bana söyleyeceksin demiş.

Teyzeleri de hizmet eder gibi sofrayı gözetiyorlarmış. Oğlan padişahım sen bu yemekleri bir köpeğe felan yedir de ben ondan sonra yiyim demiş. Padişah hemen yemekten köpeğin önüne koymuş köpek oraya ölüvermiş.

Oğlan:

—Padişahım gördün mü? Yemekler zehirli demiş.

Oğlan anlatmaya başlamış:

—Onlar benim teyzelerim, kapının arkasında yüzüne tükürülen de benim annem olur bak ben altın perçemliyim, kardeşim de sırma saçlı demiş. Padişah durumu anlayınca kadını torbadan çıkarttırmış yıkattırmış giydirmiş kuşatmış. Tekrar onu gözetmeye başlamış kardeşlerine de gelin bakayım katıra mı satıra mı demiş. Masal da burada bitmiş.

3.9. 2837 Üç Turunç Masalı

Bir varmış bir yokmuş evvel zaman içinde kalbur saman içinde bir padişahın oğlu varmış. Bu oğlana falan yerde bir bahçe var o bahçeden üç tane turunç koparacaksın o turunçların içinden kız çıkacak sen de onunla evleneceksin demişler. Bu padişahın oğlu yolda Hızır'a rast gelmiş.

Hızır:

—Bak oğlum, demiş o turunçların başını yolda kesersen kız olmaz birde keser kesmez ona su vereceksin yoksa ölür demiş.

Oğlan:

—Tamam demiş atına binmiş tarif edilen yere gitmiş.

Oğlana gittiği yerde bir at bir de aslan bağlı olduğunu, atın önüne et konulduğunu aslanın da önüne ot konulduğunu bunların değiştirilmesi gerektiğini söylemişler. Atla aslan önündekileri yiyinceye kadar bahçeye gir, gelirken de dikkatli ol kestiğin zaman hemen su ver demişler.

Oğlan:

—Tamam demiş.

Atın önüne ot aslanın önüne de et koymuş. Bahçeye girmiş üç tane turunç koparmış. Turunçları almış atına binmiş yola koyulmuş. Yolda dayanamamış kesiyim de bir bakayım bunlar da neymiş demiş. Turunçlardan birinin başını kesince içinden hemen bir kız çıkmış.

Kız başlamış:

—Amannn ağa suu, amannn ağa suuu demeye.

Ama oğlanın yanında su yokmuş ki, ne içirsin işte orada kız ölmüş onu bırakıp yola koyulmuş. Aradan baya zaman geçmiş uzunca yol gitmiş gene dayanamamış. Dur birini daha kesiyim demiş. Turunçlardan birini daha kesmiş aynısı olmuş.

Kız:

—Amannn ağa suuu aman ağa suuu demiş su olmadığı için ölmüş.

Oğlan neyse biraz sabır edeyim de diğerini su kenarında keseyim deyip yola koyulmuş. Çeşmenin başına gelmiş turuncu kesmiş.

Kız:

—Suuu suuu dedikçe suyu vermiş.

Kendi kendine düşünmeye başlamış şimdi ben bu kızı alsam memleketime götürsem millet kaçırdı der ya da başka bir şeyler söyler ben bir merasim hazırlayım öyle kızı götüreyim diye karar vermiş. Kıza:

—Sen şu ağacın dalına otur ben gelene kadar bekle ben gelip seni merasimle götüreyim demiş. Kız ağacın dalına çıkmış ağacın altı da gölmüş. Orada otururken bir tane Çingene kız suya gelmiş baksa ki suyun yüzünde çok güzel bir tane kız resmi bakmış bakmış:

—Şavkım güzel ben güzel ben buralarda ne gezer demiş testiği kırıp gitmiş.

Ertesi gün gene gelmiş suya bakmış diğerkızın yansımasına:

—Şavkım güzel ben güzel ben buralarda ne gezer demiş testiği kırmış gitmiş.

Üçüncü gün kız dayanamıyor çingeneye:

—Bak sen oradaki yansımayı kendin zannediyorsun ama o güzel sen değilsin benim demiş. Çingene kız:

—Aaaaa sen ne kadar da güzelsin ama orada kaç gündür oturuyorsun başın bitlenir ekmeğe suya ihtiyacın olur gel ben sana şenlik oluyum ben sana yardımcı olayım başına bakayım demiş.

Kız:

—Tamam gel yanıma demiş çingene onun yanına çıkmış çıkar çıkmaz güzel kızı güüüüp diye suya atmış. Allah tarafından kız kanatlı bir kuş olmuş havaya uçmuş. Çingene kız ağacın dalında beklerken birde bakıyor ki davullar zurnalar merasimle kızı almaya gelmişler. Padişahın oğlu bir bakmış ağacın dalına çirkin Çingene bir kız oturuyormuş.

Padişahın oğlu:

—Ben seni bıraktığımda güzeldin demiş.

Çingene kız hemen:

—Eeee ben burada kaç gündür otura otura güneş alınma düştü beni burada yaktı iyice kapkara bir kız oldum demiş.

Çingene kızı almışlar düğün dernek kurarak saraya götürmüşler. Çingene kız sarayda otururken kuş olan kız pencerenin önüne gelirmiş.

Kuş:

—Bu bahçe benimidi, Beyoğlu yârimidi benim konduğum dallar kırılısın kırılılsın dermiş tam o sırada konuştuğu dallar kırılırmış. Kuş da gidirmiş.

Padişah

—Bu ağaçlar neden kırılıyor diye sormuş.

Çingene kız:

—Ne olacak bir kuş geliyor konuyor dalları kırıyor gidiyor onu bi yakalamanın çaresini bulmalı demiş.

Hepsi bir olmuş bu kuşu yakalamışlar, kafese koymuşlar. Kız kafesin içinde bir hayli zaman geçirmiş. Çingene kız da hamileymiş. Etrafındakilere:

—Bakın ben hamileyim canım çok fazla kuş eti istiyor, şu kuşu kesseniz de ben bi yesem demiş.

Etrafındakiler:

—Şu kuşun sana ne zararı var bırak dursun orada demiş.

Çingene:

—İlle de keseceksiniz ben bu kuşun etini yiyeceğim demiş.

Dayanamamışlar kuşu bahçeye götürmüşler kuşu kesmişler kesince bahçeye kanı damlamış. Kuştan damlayan kan bahçede kocaman bir çınar ağacı olmuş. Çınar ağacı büyümüş içinden ayın on dördü gibi bir kız çıkmış. Yakındaki bir komşunun evine varmış. Evde yaşlı bir kadın yaşıyormuş ona:

—Teyze ben senin işini göreyim senin yanında da durayım demiş.

Aklında o sırada padişaha görünmek varmış. Kadına yardımcı oluyor girerken çıkarken padişah onu görmüş tanımış:

—Sen kimsin? Diye sormuş.

Kız:

—Ben senin turunçtan çıkardığın kızım demiş.

Padişahın oğlu Çingene kızı yanına çağırması işin aslını astarını öğrenmiş kızı dağlara sürmüştür. Turunçtan çıkan kızla da evlenmiştir. Düğün dernek yapmışlar çoluk çocuğa karışmışlar mutlu yaşamışlar.

3.10. 5416 Acıktım Acıktım

Bir varmış bir yokmuş evvel zaman içinde kalbur saman içinde pireler berber iken develer tellal iken çok fakir bir aile varmış ailenin de bir tane oğlu varmış. Oğlan bir gün okula gitmiş.

Öğretmen okuldaki çocuklara tembihlemiş:

— Eğer bir gün rüya görürseniz birisinden “Hayırdır İnşallah” sözünü duymadan sakın anlatmayın, demiş. ”Hayırdır İnşallah deyince masalı anlatabilirsiniz, demiş.

Çocuklar evlerine dağılmışlar. Gece olmuş fakir çocuk o gece çok güzel bir rüya görmüş. Sabahleyin kalkmış annesinin yanına gitmiş:

— Anne ben dün gece çok güzel bir rüya gördüm, demiş.

Annesi anlat o zaman, demiş çocuk anlatmam demiş annesi ısrar etmiş anlat, demiş. Çocuk anlatmayınca annesi ile kavga etmiş annesi çocuğu evden kovmuş. Çocuk hemen okula öğretmenin yanına gitmiş:

— Öğretmenim ben güzel bir rüya gördüm anneme anlatmayınca beni evden kovdu, demiş. Öğretmen:

— Tamam hadi bana anlat, demiş.

Çocuk anlatmam, demiş. Öğretmen ısrar etmiş anlat, demiş çocuk gene anlatmamış rüyasını öğretmen sinirlenmiş:

— Seni annen evden kovmuş, ben neden kovmayayım demiş.

Kovmuş çocuğu. Çocuk daha on iki on üç yaşındaymış. Yola çıkmış az gitmiş uz gitmiş dere tepe düz gitmiş. Bir yıkıklık görmüş şu yıkıklıkta biraz uyuyayım demiş. Yatmış uyumuş. Sabah gürültüler duyarak uyanmış. Bir de bakmış ki padişah ve vezirleri geyik avlamak için yıkıklığın yanındalar, çocuk yıkıklıktan çıkınca geyik ürkmüş ve kaçmış. Padişah ve vezirleri bu duruma sinirlenmişler çocuğa nerede geldiğini sormuşlar.

Çocuk:

— Padişahım ben bir rüya gördüm ama rüyamı anneme anlatmadım beni kovdu, öğretmenime anlatmadım beni kovdu, demiş.

Padişah anlat rüyayı, demiş. Çocuk anlatmak istememiş. Anlatırdın anlatmazdın derken padişah atın bu çocuğu zindana onunla mı uğraşacağım, demiş. Oğlanı götürüp zindana atmışlar oğlan zindanda büyümüş. On yedi on sekiz yaşına gelmiş. Tabi zindanda boş durmamış, geçirdiği sürede bir taşın etrafını sürekli oymuş oymuş oymuş en sonunda taşı çıkartmış. Birde bakmış ki taşın arkasında kocaman bir oda var, odada bir masa var ve masanın üzerinde bir sürü yemekler var. Yavaşça girmiş oradaki yemeklerden yemiş daha sonra zindana tekrar girip taşı kapatmış. Her defasında aynı şeyleri yapmaya başlamış. Meğerse o odada padişahın kızı kalıyormuş. Babası ile kavga etmiş bu nedenle sarayın yanına kıza özel daire yaptırmışlar. Modern bir hapisane gibiymiş. Her gün kıza yemek geliyormuş ama fark etmiş ki yemekleri kendin den önce yiyen birisi var merak etmiş oda yasaklanmış. İzlemiş yemekler gelmiş sofraya hazırlanmış kız saklanmış bekliyormuş. Oğlan gene zindandan taş parçasını çıkarmış içeriye girmiş yemek yemiş geri zindana giderken kız saklandığı yerden çıkmış oğlanı yakalamış sormuş.

Kız:

— Söyle bakalım in misin cin misin? Demiş.

Oğlan:

— Ne inim ne cinim âdemoğullarından biriyim, demiş.

Kız eee ne yapıyorsun diye sorunca oğlan başından geçenleri anlatmış. Kız tamam bundan sonra yemeklerde aynı şeyi yap en azından birlikte yemek yiyelim demiş. Yemek getirenlere karnının doymadığını daha fazla yemek getirmeleri gerektiğini söylemiş yemek vakitleri birleşip birlikte yemek yiyorlarmış. Oğlan bir gün geldiğinde kızın çok düşünceli olduğunu görmüş sormuş:

— Neden bu kadar düşüncelisin? Diye.

Kız:

—Falanca ülkenin elçileri geldi üç tane at göndermişler hangisinin dede hangisinin baba hangisinin baba olduğunu bilmemizi istemişler. Ama hepsinin de kilosu aynı

koşuma koyulduğunda aynı şekilde koşuyorlar. Hiç birbirlerini geçmiyorlar kimse hangisinin büyük hangisinin küçük olduğunu bulamamış. Bize de kırk gün mühlet tanıdılar. Eğer bulamazsak harp çıkacakmış babam da harbe hazır değil o yüzden hangisi büyük hangisi küçük bulmalıyız, demiş.

Oğlan:

— Ben bunu biliyorum, demiş.

Herhalde rüyasında görmüş. Kız eee nasıl olacak, demiş.

Oğlan:

—Üçünü de bir nehre sürün, demiş. Göle boğazına kadar giren dede boynuna kadar giren baba dizine kadar giren torun demiş.

Çocuğun dediğini uygulamışlar hakikaten de öyle olmuş, diğer devlet atlarını almış gitmişler. Aradan beş altı ay sonra gene elçi göndermişler çünkü harp etmek istiyorlarmış. Bu sefer de pehlivan göndermişler hangisi başpehlivan hangisi ortanca pehlivan hangisi küçük pehlivan bulun demişler. Pehlivanların perçemleri olurmuş. Bu pehlivanların boyları, perçemleri ve kuvvetleri aynıymış güreştiklerinde birbirlerini yenemiyorlarmış. Kız gene düşünceli otururken oğlan yemek için odaya girmiş kıza sormuş:

— Neden düşüncelisin? Diye.

Kız olanı biteni anlatmış.

Oğlan:

— Bunu biliyorum ben demiş. Pehlivanların üçünü de oturtun. İçeriden bizim başpehlivan gelsin pehlivanın perçeminden tutsun acıyla bağırıp gözünü kırpan başpehlivan, acıyla birazcık doğrulan orta pehlivan dizlerinin üzerine kalkan da küçük pehlivan, demiş.

Oğlanın dediklerini uyguluyorlar o baş orta ve küçük pehlivanı buluyorlar. Düşman ülke harp edemeden pehlivanları alıp gitmek zorunda kalmış ama harp etmeye niyetliymiş. Aradan üç ay geçtikten sonra ok ve yay getirmişler kurmazlarsa harp edeceğiz demişler. Kız gene düşünceli oturmuş bu arada oğlan gelmiş neden düşünceli olduğunu sormuş.

Kız:

— Düşman devlet ok ve yay getirdi eğer kuramazsak bizimle harp edecekler babamın savaşacak durumu yok demiş oğlan ben nasıl yapılacağını biliyorum demiş. Okla yayın nasıl kurulacağını tarif edip okla yayı kurmuş. Ülke savaşmaktan üçüncü seferde kurtulmuş. Bu sefer düşman ülke bunları bilen kim olduğunu göndermelerini istemiş. Padişah düşünmeye başlamış kızım bunları bildi ama ben onu düşman evine nasıl göndereceğim, diye. Çünkü oğlandan haberi yokmuş. Kız gelip oğlana durumu anlatmış. Oğlan tamam o zaman beni gönderin, demiş. Babana anlata benim durumumu, demiş. Kız gitmiş padişaha zindana attığın delikanlı bana yardım etti, demiş. Bunu üzerine padişah delikanlıyı zindanda unuttuğunu fark etmiş. Oğlan zindana girdiğinde on dört on beş yaşlarındaymış aradan yıllar geçmiş saç sakal birbirine karışmış yirmi beş yirmi altı yaşlarına gelmiş. Delikanlıyı zindandan çıkarmışlar tıraş ettirmişler. Yanına da birisini vermişler düşman ülkeye göndermişler. Delikanlı düşman ülkeye giderken yolda bir değirmen görmüş şu değirmene gideyim de kendime ekmek yaptırtmak için un alayım demiş. Değirmene girmiş. İçeriye bir girmiş gördükleri karşısında şaşırmış içeride bir taraftan buğday döküyorlarmış bir taraftan da adamın teki unları ağzını açıp yiyormuş. Sürekli de acıktım da acıktım diye bağıriyormuş. Adamın karnı hiç doymazmış çuval çuval un yese de acıktım da acıktım diye bağıriyormuş.

Delikanlı içeriye girmiş:

— Merhaba, demiş sen neden böyle bağıriyorsun? Demiş

Adam:

—Benim karnım hiç doymuyor sen nereden geldin nereye gidiyorsun? Demiş.

Delikanlı durumu anlatmış. Aç adam:

—Ben de seninle geleyim demiş yoldaş olurum arkadaş olurum demiş. Delikanlı tamam demiş. Yola çıkmışlar az gitmişler uz gitmişler bir de bakmışlar ki bir tane dağ var adamın biri de kocaman bir urgan almış bir sallanıyor dağ sallanıyor adam bu dağ benim için yeterli değil demiş dağın üstüne bir taş koymuş bunu sırtlanmaya sallamaya başlamış. Delikanlı ve doymayan adam yaklaşmışlar:

— Eee sen neden böyle yapıyorsun? Diye sormuşlar.

Adam:

—Ne yapayım ben de böyle biriyim, demiş. Siz nereye gidiyorsunuz? diye sormuş.

Delikanlı ve aç adam olan biteni anlatmışlar

Adam da:

— Ben de geleyim sizinle şenlik olurum, demiş.

Tamam demişler yol almaya başlamışlar bir yere gelmişler ses duymuşlar selamın aleyküm selamın aleykүүümmmmmm diye bakmışlar kimseyi göremememişler sonra tekrardan ses duymuşlar dönmüşler bakmışlar. Adam kafanızı kaldırın da bakın diye bağırmiş kafalarını kaldırmışlar bakmışlar ki elli metre boyunda bir adam yukarıdan bakıyor. Kavaktan çok daha uzunmuş.

Adam:

— Nereye gidiyorsunuz? diye seslenmiş.

Aç adam delikanlı güçlü adam olan biteni anlatmışlar bunun üzerine uzun adam:

— Ben de geleyim sizinle size şenlik olurum, demiş.

Birlikte yola koyulmuşlar. Oğlanla birlikte dört kişi olmuşlar. Aç adam, delikanlı ve güçlü adam atla takır tukur giderken uzun adam bekleyip bekleyip üç adım atarak onlara yetişiyormuş. Düşman ülkeye gitmişler. Sormuş ülkenin padişahı soruların cevabını kim buldu diye delikanlı durumu saklamış. Biz bulduk demiş. Ama padişah biraz konuştuktan sonra delikanlının hepsinden akıllı olduğunu bulmuş. Tekrar sınava almışlar delikanlıları. Demişler ki bugün bayram günümüz kutlama yapacağız. Kazanlarla buğday kaynatmışlar demişler ki ilk sınavımı burada başlıyor. Sormuş delikanlı ve adamlar:

—Sınavımız ne?

Ülkedekiler demişler ki kırk kazan buğdayı yiyeceksiniz. Kırk kazan bulguru biz nasıl yeriz bizi öldürmek mi istiyorsunuz demişler. Tam bu sırada, acıktım acıktım diyen adam siz kafanıza takmayın birer tabak alın gerisini ben yerim demiş. Bir girmiş meydana kırk kazan bulguru yiyip bitirmiş daha sonra bağırmaya başlamış:

— Acıktımmmm da acıktımmmmmmmm!

Herkes korkmuş bu adam bulgurları yedi ülkeyi de yese doymaz diye. Delikanlı bunlar bizi kesin öldürecekler diye düşünmeye başlamış. Gece hep gelip onları öldürmelerini beklemiş. Ertesi gün olmuş tekrar sınava tabi tutulmuşlar.

Yedi gün at sürerek gideceğiniz bir bahçe var o bahçenin içinde bir tane ağaç ağacın üstünde de altın bir portakal var o portakalı bize getireceksiniz, demişler. Ama biz buradan bir atlı göndereceğiz gitmek yedi gün sürüyor siz altı gün de halledeceksiniz demişler. Aradan altı gün geçmiş delikanlı dert etmeye başlamış kesin bizi öldürecekler diye. Diğer üç kişi de sen dert etme biz hallederiz, demişler uzun olan adam bunları kucaklamış. On dakika gittikten sonra adamların gönderdikleri atlıyı selamın aleyküm diyerek geçmişler. Atlıyla dalga geçmişler altın portakalı almaya gitmişler ama altın portakal efsunluymuş. Herkes onu alamazmış. Bahçeye varmışlar ağaçtan altın portakalı almışlar padişaha götürmüşler.

Padişah:

— Nasıl yaptınız bunu demiş, kendince ben bunlarla baş edemem en iyisi öldürmek diye düşünmüş.

Kafadarlar merak etme biz hallederiz demişler. Güçlü adam urgan istemiş bir sürü urgan almışlar birbirlerine ulamışlar sonra kocaman sarayı urgana bağlamışlar güçlü adam sallamaya başlamış. Oranın padişahı kudurmaya başlamış zelzele var zannetmiş dışarıya çıkmış bir bakmış ki güçlü adam burayı yıkacağım diyerek sarayı sallamaya başlamış.

Padişah:

— Aman sen burayı yıkma da ne istiyorsan vereyim, diyor.

Öyle deyince tamam demişler kırk katır yükü altın gümüş mücevher almışlar. Kırk tane pehlivan kırk tane cariye almışlar memleketlerine dönmüşler döndüklerinde delikanlı sultan ile evlenmiş. Bu masal da burada bitmiş. Onlar ermiş muradına biz çikalım kerevetine.

3.11. 5419 Helvacı Güzeli

Bir annenin babanın bir oğlu bir kızı varmış. Anne, baba, çocuklar mutlu bir ailelermiş. Babası oğluna demiş ki:

— Oğlum gel biz Kâbe'ye gidelim annenle kız kardeşinde evde otursunlar, demiş.

Babayla oğlan Kâbe'ye gitmişler. Evleri de caminin yanındaymış. Hoca ezan okumaya minareye çıktığında evdeki kızı hayatta, su çekerken, bahçede görürmüş. Hoca kıza aşık olmuş, kızı acaba nasıl elde ederim nasıl tanışırım nasıl konuşurum diye düşünmeye başlamış. Hamamı kiralayıp kızı da oraya getirtirip tanışmayı planlamış. Bir kadını da bu işe alet etmiş. Kadın kızın evine gelmiş. Bütün genç kızların yeni yapılan hamama gittiğini söylemiş, kızı da davet etmiş.

Kızın annesi:

— Aman kızım sen de git orada yıkanırısın nasıl da güzel olur, demiş.

Kız:

—Tamam anne gideyim, demiş.

Kadının yanına düşmüş hamama gitmiş. Hamamın kapısına varınca kadın savuşmuş gitmiş. Kız hamama girmiş bakmış ki hamamda kimse yok sadece caminin hocası orada.

Hoca orada:

— Kıza seni çok beğeniyorum tanışalım diye buraya çağırdım, demiş.

Kız:

— Peki tanışalım konuşalım, demiş.

Ama bir şart koşmuş. Hocaya ilk ben seni banyo yaptırayım daha sonra sen beni banyo yaptır olur mu? Demiş. Hoca kıza tamam, demiş. Kız da hocayı soymuş soğana çevirmiş oturtturmuş. Sabun köpükle hocayı iyice sabunlamış yıkamış. Ağzını yüzünü iyice sabunlamış sabunlamış sabunlamış hemen bütün muslukları kapatmış. Hocayı orada bırakıp gitmiş. Hoca ne yapacağını bilememiş bağırır artık hamam sahipleri hocayı kurtarmışlar. Kız eve gelmiş. Gene bahçeden su almaya bahçeye girip çıkmaya devam ediyormuş hoca da onu gördükçe içten içe hırslanıyormuş. Ben bunu ne yapsam ne etsem ele geçirsem diye düşünmüş. Kâbe'ye gidenlerle birlikte kızın babasına ve erkek kardeşine haber göndermiş. Demiş ki:

— Kızımız yoldan çıktı herkesle girip çıkarken görüyorum ne yaparlarsa yapsınlar gelsinler, demiş.

Bu haber Kâbe'ye ulaşınca erkek kardeşi:

—Baba ben gideyim de işleri bi yoluna koyayım, ne yapayım bacımı evden kovayım, çaresine bakayım, demiş.

Oğlan eve gelmiş kızı yanına almış:

—Gel seninle konuşalım, demiş. Bağdı ormandı giderken bak kardeşim seninle ilgili dedikodular var eğer babam gelirse seni öldürecek sen evden kaybol git, demiş.

Oğlan tekrar Kâbe'ye gitmiş. Kız da ormanda yürümüş yürümüş bir ağacın tepesine çıkmış, oturmuş sabahlamış.

Masal ya o dönemin padişahı ava çıkmış. Kızı ağacın üstünde görünce:

— Sen orada in misin cins misin neysin? demiş.

Kız:

—Ben ne isim ne cinsim Allah'ın gariban kuluyum ama burada kaldım, demiş.

Padişah kızı yanına almış memleketine götürmüş orada kıza bir güzel düğün yapmış. Kızın çoluğu çocuğu olmuş. Padişah aradan zaman geçince kıza bak aradan uzun zaman geçti eğer anneni ve babanı özlediysen ben sana bir araba vereyim sen de git onları gör, demiş. Kız da tamam demiş çocuklarını yaylının içine bindirmiş. Vezir de yaylıyı sürüyormuş. Giderken giderken vezir kafayı yemiş:

— Kız gel bana teslim ol demiş.

Kız:

—Olmam, kabul etmem demiş.

Vezir öyleyse çocuğunu öldürürüm demiş. Kız gene kabul etmemiş. Vezir çocuğun birini öldürmüş. Daha ileri gitmişler vezir gene bana teslim ol demiş kız teslim olmayınca bir çocuğunu daha öldürmüş. En sonunda kız yaylıdan kaçmış. Kaça kaça kaça memleketlerine kadar gelmiş. Gelmiş yapacak bir şey bulamamış annesinin babasının evine yakın bir helvacı görmüş.

Helvacıya gitmiş:

— Ağabeyim beni yanına çırak al ben sana helva yapayım, sana yardım edeyim ben çalışmak istiyorum, demiş.

Adam:

—Tamam demiş. Helvacı kızı çırak almış, kız gelene geçene helva satıyormuş ama yaptığı helvalar o kadar güzelmiş ki herkes çok beğeniyormuş. Kızı çok sevmişler adını helvacı güzeli koymuşlar. Vezir aradan biraz zaman geçince padişahın yanına gelmiş. Padişah çocukları ve karısını sorunca vezir karın çocuklarını aldı kaçtı gitti demiş. Ben tutamadım zapt edemedim diye iftira atmış. Aradan zaman geçmiş padişah dayanmamış:

— Hadi gidelim de çocuklarla karımı bulalım, demiş.

Daydıbış kızın memleketine gelmişler. Kız görür görmez padişahı tanımış. Siz yabancıya benziyorsunuz gelin benim misafirim olun size helva yapayım yedireyim demiş. Helva yapmış yedirmiş daha sonra:

— Ne olur bugün benim evimde misafir olun, demiş.

Tamam demişler evine misafir olmuşlar. Aradan biraz zaman geçince kız:

—Bu akşam ben hepinizi misafir alacağım annemi babamı çağırayım, onlarla tanışın mahallenin bir hocası da var onu da çağırayım sizi tanıştırayım, demiş. Hem helva yapayım yedireyim hem de sizi tanıştırayım, demiş.

Herkesi evine toplamış. Kapıyı da kitlemiş. Benim bir şartım var demiş. Herkes başından ne olay geçtiyse onu anlatsın ama anlatınca suçu açığa çıkınca hemen gitmek yok demiş. Hoca başlamış anlatmış, vezir başlamış anlatmış, herkes bir şeyler anlatmış. Kız da kapının arkasına geçmiş hem helva yemiş hem de içeridekileri dinlemiş.

Kız:

— Ehhh bir de ben başımdan geçeni anlatayım da siz dinleyin, demiş.

Ehhhh bende zamanında bir güzel kızdım, evimizde bahçemizde kuyumuz vardı oradan su çekerdim meğer oradan minareden hoca beni görmüş hamama davet etti dedikçe hoca oradan kıvışlamaya ben gideyim ben gideyim demeye başlamış. Otur yerinde şartımız var diye hocayı oturtturmuşlar hoca içeride kalmış.

Kız:

—Ondan sonra ağabeyim geldi, dağlarda bağlarda günlerim geçti padişah rast geldi onunla evlendim üç çocuk sahibi oldum bu padişah benim eşim demiş.

Ehhhh sıra geldi vezire, vezir kıvışlamaya başlamış ben bi çıksam ben bi çıkam demiş. Onu da yerine oturtturmuşlar.

Kız:

— Bu vezir var ya bana sahip olmak için üç tane çocuğumu öldürdü, demiş. Ama ben kaçtım Allah bana bu günleri gösterdi. Bu annem bu babam bu kardeşim şunlarda düşmanlarım, demiş.

O sırada dönemin polislerini çağırttırmışlar vezirle hocayı tutuklatmışlar. Kız yuvasına dönmüş mutlu bir hayat yaşamış.

3.12. 5448 Kılı Mahmut

Bir varmış bir yokmuş evvel zaman içinde kalbur saman içinde bir ev varmış bu evde üç tane kız kardeş yaşıyormuş. Anneleri babaları ölmüş öksüz yetim kalmışlar. Kızlar büyümüşler aradan zaman geçmiş. Bir tane de kadın varmış, kadının da evlenme çağına gelmiş Mahmut adında bir oğlu varmış ama oğlunu evlendiremiyormuş. Oğlunun vücudu hep kılmış. Kimse onunla evlenmek istemiyormuş. Ne yapısın kadın sakağa oğlunu evlendirmek için kız aramaya çıkmış. Sormuş soruşturmuş mahalledekiler şu evde üç tane kız var demişler. Bunu duyan kadın hemen eve gitmiş. İçeriye girmiş oturmuş kızlara dünürücü geldiğini söylememiş, kandırmış

Kadın:

—Ben uzak memleketten geldim, sizin halanız oluyorum, sizinle kalsam. Giderken de benimle gelseniz, demiş.

Büyük Kız:

—Ben tanımadığım bilmediğim bir yere gidip ne yapacağım gitmem, demiş.

Ortanca Kız:

—Ben tanımadığım bilmediğim bir yere gidip ne yapacağım gitmem, demiş.

Küçük Kız:

—Ne var sanki halam değil mi? Ben onunla giderim, demiş.

Kadınla birlikte yola koyulmuş. Sonunda kadının evine gelmişler ama kız kadınla oğlunun niyetinin iyi olmadığını yolda anlamış. Kaçmak için çareler aramaya başlamış.

Kız:

— Ben bir tuvalete gideyim, demiş.

Eskiden de tuvaletlerin delikleri olurmuş delikler de dışarıya açılmış. Kız hemen bir urgan bulmuş tuvaletin maşrapasına bağlamış. Kendini de ipe bağlamış. Delikten dışarıya kaçmış. Mahmut dışarıda bekliyormuş. Beklemiş, beklemiş gelen giden olmayınca içeri girmiş bir bakmış ki kız yok.

Kız o arada koşmaya başlamış yolda bir kervan görmüş, kervan başka memleketlere gidiyormuş. Hemen kervancı başına durumu anlatmış. Onlarda koyun kesmişler koyunun postunu kıza giydirmişler kız tanınmaz olmuş ondan sonra da deveye bindirmişler. Kılılı Mahmut hemen koşmuş kervanı yakalamış kızı tarif etmiş gördünüz mü böyle bir kız demiş. Kervandakiler kızı vermemişler. Kız kervanla birlikte bir memlekete gitmiş. Orada padişahın oğlu kıza talip olmuş.

Kız:

—Bir şartım var benim düşmanlarım var, kapıya bir aslan bir kaplan bağlamazsanız

Padişahın oğluyla evlenmem, demiş.

Padişah kabul etmiş. Kız padişahın oğluyla evlenmiş kapıya da aslan kaplan bağlamışlar. Kendileri de yukarı katta yaşamaya başlamışlar. Birine ot birine et atıyorlarmış. Kılılı Mahmut kızı aramış bulmuş. Sormuş soruşturmuş girişte aslan ve kaplan olduğunu öğrenmiş. Hemen et ve ot almış. Aslanla kaplanın önüne atmış yukarıya çıkmış kızı tutmuş:

— Hemen gidiyoruz, demiş.

Kız:

Ben bir namaz kılsam da öyle gelsem seninle, demiş

Hemen kocasının yanına gitmiş dürtmüş dürtmüş ama uyandıramamış mecbur olarak Mahmut'un peşine düşmüş ama merdivenlerden inerken de bir tane makas almış.

Mahmut:

—Ya kaçarsan peşimden gelmezsen, demiş

Kız:

—Yok kaçmam ben senin eteğinden tutarım, eğer bırakırsam bilirsin demiş.

Yola çıkmışlar tam evlerinin önünden geçerken hemen kıyafeti kesmiş:

—Aslan tut, kaplan yut, demiş.

Bunun üzerine aslan Mahmut`u tutmuş kaplan da yutmuş Mahmut ölmüş kız da mutlu yaşamış.

3.13. 5449 Hamurdan Bebek

Bir varmış bir yokmuş evvel zaman içinde kalbur saman içinde bir ülke varmış bu ülkenin bir padişahı varmış padişahın da bir oğlu varmış. Günlerden bir gün bu padişahın oğlu bir kızla tanışmış ama kızın çocuğu olmuyormuş. Padişahın oğlu da kızıdan sürekli bebek bekliyormuş. Kız sonunda dayanamamış hamileyim diye yalan söylemiş. Padişahın oğlu bu haberi duyunca sevinmiş kızıya yardımcı olması için saraydan bir ebeyi kızın yanına göndermiş. Ebe kızın yanına gelince kız hamile olmadığını anlatmış. Ne yapsak ne etsek de durum ortaya çıkmasa diye düşünmeye başlamışlar. Sonunda emenin aklına bir fikir gelmiş.

Ebe Kadın:

—Hamurdan bir bebek yapalım beşiğe yatıralım, geleni gideni kandırırız, demiş.

Kız kabul etmiş. Hamurdan bir bebek yapmışlar. Beşiğe yatırmışlar. Bu arada padişah çocuğum oldu diye seviniyor, kızla ebeye hediyeler yağlar, ballar yiyecekler içecekler gönderiyormuş. Herkes padişahın oğlunun çocuğuna bakmak için geliyor hediyeler getiriyorlarmış. Arada birkaç ay geçmiş. Padişah, kız ve ebeden bebeği hamama getirmelerini istemiş. Ebeyle kız düşünmeye başlamış ne yapalım çocuğun hamurdan olduğu ortaya çıkacak diye. Sonunda yapacak bir şey bulamamışlar. Padişahın gönderdiği kabile ile yola çıkmışlar. Yoldakiler bebeğin hamurdan olduğunu anlamasınlar diye kız, bebeği almış ırmağın yanındaki yoldan gitmeye başlamış. Kafileye siz oradan gidin ben de buradan gideyim demiş. Yürüdükçe susamış ırmağa yaklaşmış.

Kız:

— Aman padişahın bebeği olursa olsun susuzluktan ölecek halim yok ya, demiş.

Irmağa eğilmiş su içerken öteden beri bir köpek gelmiş, hamurun kokusunu almış. Kız su içerken yavaşça yaklaşmış. Hamurdan bebeği aldığıyla kaçması bir olmuş. Kız ne yapacağını bilememiş ağlamaya başlamış çırpınarak ırmağa doğru gitmiş.

Kız:

—Eyvah! Şimdi ben ne yapacağım bebek gitti, diye bağırmış.

Tam o sırada ırmaktan bir küçük sandalın içinde bir bebek gelmiş. Bu bebeği de periler atmışlar. Padişahın oğlu kızla evlenmeden önce bir peri kızıyla birlikte olmuş ondan da bir bebeği varmış. Peri kızını bırakıp da âdem kızı ile evlenen padişahın oğluna periler sinirlermişler.

Periler:

—Hem bizi seviyor hem de âdem kızı seviyor onun bebeğini büyütmeyiz, demişler.

Sandalla ırmaktan gelen bebeği gören kız sevinmiş hemen bebeği almış bağrına basmış kafileye takılmış. Hamama gitmişler, yunmuşlar yıkanmışlar. Padişahın oğlunun karşısına nur topu gibi bebeği çıkarında padişahın oğlu kızı saraya gelin olarak almış, sizi geri göndermem demiş. Böylece kızı almışlar kırk gün kırk gece düğün yapmışlar, evlendirmişler.

Onlar ermiş muradına biz çikalım kerevetine. Gökten üç elma düşmüş. Biri anlatana biri dinleyene biri de masalın kahramanlarına.

3.14. 5451 Yedi Erkek Kardeş

Yedi tane erkek kardeş varmış. Bunların en küçükleri uyanıkmiş anneleri yokmuş çocukların babaları da üvey bir anne almış. Üvey anne bu çocukları hiç sevmiyormuş. Çocukların babaları bir gün karısından köfte yapmasını istemiş. Karısı da et alda yapayım demiş. Adam almış eti getirmiş. Kadında güzelce bir köfte yapmış. Tadına bakıyım, tuzuna bakıyım, derken köfteyi bitirmiş. Kocası işten gelecek aç susuz, çocuklar kapıda oynuyorlar aç susuz. Akşam olmuş kadının kocası eve gelmiş. Çok acıkmış hemen yemek sormuş.

Kadın:

—Yedi tane çocuktan bize yemek mi kalır, her şeyi yiyip bitiriyorlar ne yapacaksak, en iyisi sen bunları götür azdır, demiş.

Babaları çocukları ormana götürmüş. Siz şu tarafta odun kesin ben bu tarafta, derken çocukları kandırmış. Ağacın üzerine bir odun bağlamış. Rüzgâr estikçe odun tak tak ağaca vuruyor, ses çıkanyormuş. Çocuklar da babam odun kesiyor, diyorlarmış. Böyle böyle akşam olmuş. En sonunda karanlıktan korkmuşlar hava soğuduğundan üşümüşler. Gidip babalarına bakmaya karar vermişler. Gitmişler bakmışlar ki babaları yok. Küçük oğlan ağaca bakmış babalarının onları kandırdığını fark etmiş. Hemen söylemeye başlamış:

—Tak tak eden kabacık bizi azıtan babacık tak tak eden kabacık bizi azıtan babacık, demiş.

Sonra bir kuytu yere geçmişler yedi erkek kardeş birbirlerine sarılıp uyumuşlar sabah olunca uyanmışlar ormandan çıkmışlar ama evlerinin yolunu bulamamışlar. Yürürlerken bir kırmızı ekine denk gelmişler. Ekini biçip karınlarını doyurmaya karar vermişler. Meğerse o ekinin sahibi de devmiş. Tam ekinleri yolarken birden bir gürültü gelmiş. Yer yerinden oynamış, zangır zangır zelzele olmuş. Bir bakmışlar ki karşılarında kocaman bir dev duruyor, korkmuşlar.

Tam o sırda dev:

—Hababam de babam, oooo ırgatlar kolay gelsin bende yana yakıla ırgat arıyordum benim bu ekini kim yolacak diye yana yakıla kara kara düşünüyordum, demiş. Hadi işinizi bitirin ben de sizi evime götürüyüm karnınızı duyuruyum size yatacak yer vereyim, benim de yedi tane genç kızım var, demiş.

Akşam yedi erkek kardeşi eve götürmüş. Evde de karısı varmış. Adı Ayşe'ymiş. Ayşe yemek yapmış. Yedi erkek kardeşin karnını doyurmuşlar güzelce ağırlamışlar. Ayşe yataklarını yorganlarını ayarlamış sonra kızlarına kırmızı şapka oğlanlara da mavi şapka takmışlar. Yataklarına yatırmışlar. Yedi erkek kardeşin altısı çok yorulmuş yemek deyince hemen uyumuşlar ama en küçük kardeş uyumamış. Kalkmış dolaşırken deve bakmış ve dişlerini biley taşıyla bilerken görmüş. Hemen onları yiyeceğini anlamış. Kardeşlerinin yattığı odaya girmiş kızların kırmızı şapkasıyla erkeklerin mavi şapkasını onlar uyurken değiştirmiş. Dev dişlerini bileyledikten sonra

uyuyan kızlarının ve yedi erkek kardeşin odasına girmiş mavi şapkalı olanları yemiş. Karnı da bir güzel doymuş. Hemen uykuya dalmış. Küçük erkek kardeş hemen abilerini uyandırmış:

—Kalkın kalkın hemen gidelim dev kızlarını yedi sabah uyanınca bizi öldürür, demiş.

Yedi erkek kardeş hemen kalkmışlar yürümüşler yürümüşler bir köye gelmişler. Bu köye gelince erkek kardeşler kendilerine iş bulmuşlar. Kimi marangozun yanına girmiş, kimi manavın yanına girmiş, kimi bakkalın yanına girmiş hepsi kendilerine birer iş bulmuşlar. Küçük olan erkek kardeş uyanıkmiş o da hemen padişahın yanına işe girmiş bunu gören diğer erkek kardeşleri nasıl oldu da o bizden iyi bir işe girdi diye küçüğü kıskanmaya ona haset etmeye başlamışlar. Acaba nasıl ayağını kaydırırız diye düşünmeye başlamışlar. En sonunda padişahın yanına gitmişler, demişler ki:

—Padişahım biz falanca yerde gördük bir dev var bu devin de bir yorganı var tam size layık onu alın, demişler.

Padişah:

—Vay demek öyle şimdi ne yapalım da alalım onu, demiş.

Erkek kardeşler:

—Padişahım, bizim erkek kardeşimiz çok uyanıktır o gidip size yorganı getirsin, demişler.

Padişah hemen oğlanı yanına çağırılmış:

—Falan yerde bir dev varmış. Onun da bana layık yorganı varmış, onu alıp bana getir demiş.

Oğlan:

— Padişahım ben nasıl gidip getiriyim o yorganı size dev beni öldürür, demiş.

Padişah ille de getireceksin deyince oğlan düşünmeye başlamış:

— Bana bir kutu pire bir kutu bit bir kutu da kancalı urgan bir de hızlı at bulun, demiş.

Devin evine gitmiş bakmış ki dev uyur bir tarafı da açık hemen gitmiş yanına pire ve biti üstüne dökmüş. Bu sefer dev kaşınmaya başlamış hemen yorganı üzerinden atmış. Bunu gören oğlan hemen kancalı urganı atmış yorganı almış hızlı atına atlamış yorganı padişaha getirmiş. Kardeşleri olayı görünce gene hasetlenmeye başlamışlar bu nasıl

oldu da yorganı getirdi biz ne yapsak etsek de bu oğlanı ortadan kaldırsak her seferinde padişahın gözüne iriyor diye düşünüyorlarmış. Padişah kuşları hayvanları çok severmiş.

Erkek kardeşler padişahın yanına gitmişler demişler ki:

—Padişahım senin kuşların bir güzel bir güzel ama devin bir altın kafesi var tam senin kuşlara layık bizim oğlan kardeşimiz de uyanıktır. Söylesen de onu size getirse, demişler.

Padişah gene oğlanı çağırmış. Devin altından kafesini istemiş. Oğlan padişahım ben nasıl getireyim derken padişah yaparsın sen demiş. Oğlan çaresiz devin yanına gitmiş. Bir bakmış ki dev sinirden köpürüyor nasıl kprmesin. Kızları gitmiş, en sevdiği yorganı gitmiş. Oğlan devin ahırına girmiş. Tersin içine gömülmüş. Ama devin atı çok huysuzmuş. Kişnemeye başlamış. Dev sesi duymuş hemen ahıra girmiş. Atı takip etmiş neden rktğn bulmuş oğlan da terse tam gmlemediği için ayakları görünüyormuş. Hemen ayaklarını çekmiş, oğlanı kaldırmış havaya.

Dev:

—Haaah! Seni gökte ararken yerde buldum. Hemen bir yiyim de gr, demiş

Oğlan:

—Beni yiyip de ne yapacaksın, zaten elindeyim sana zarar veremem beni götür altın kafesine koy, söyle karına beni güzelce pişirsin iyice kızartsın sen de yavaş yavaş öcünü ala ala beni ye, demiş. Dev bu fikri mantıklı bulmuş. Oğlanı götürmüş altın kafese koymuş.

Dev karısına demiş ki:

—Güzelce odunları kır, ateşi yak, oağa bu çocuğu koy pişir, benim ormanda tarlada işim var ben gelemeye sofrayı hazırla, ben de yiyeyim, demiş.

Kadın da saf zayıf bir kadınmış, odunları kırmaya çalışıyormuş ama gücü yetmediğinden kıramıyormuş. Oğlan durumu fark etmiş.

Oğlan:

—Ayşe teyze sana yazık zayıf bir kadınsın odunları kıramıyorsun. Hadi beni çıkar bu kafesten de ben odunları kırayım sana yardım edeyim senin ne hayrın var, demiş.

Ayşe:

—Ama kaçarsan ben ne yapacağım, demiş.

Oğlan:

—Nasıl kaçayım zaten dev beni hemen yakalar, demiş.

Kadın oğlanı çıkarmış. Olan yardım edeyim derken kadını kesmiş, öldürmüş, pişirmiş, dev gelmeye sofrayı hazırlamış. Kadını sofraya koymuş. Hemen evin arka taraflarında bir yerde yer bulup saklanmış. Dev ne yapacağını izliyormuş. Dev içeri girmiş bir bakmış ki yemek hazır. Karnında çok açmış karısını aramamış hemen yemeğe koyulmuş. Yemiş yemiş yemiş sonunda bir bakmış ki. Kadının kınalı ellerine benzeyen bir yer var. Çocukta saklandığı yerden kıvışladıkça yere odunlar öğütülüyormuş.

Dev:

—Gidin sıçanlar gidin kınalı parmaklı Ayşem'i yiyorum demiş.

Bunu duyunca oğlan hemen atına atlamış altın kafesi almış padişaha götürmüş. Tabii kardeşleri daha da sinirlenmişler. Düşünmüşler tekrar padişahın yanına gitmişler.

Oğlan kardeşler:

—Padişahım, falan yerde bir dev var köylülerin koyunlarını sürülerin hep yiyor onun öldürülmesi lazım bunu da yapsa yapsa bizim oğlan kardeşimiz yapar, demişler.

Padişah oğlanı tekrar çağırılmış devı yakalamasını istemiş. Oğlan düşünmüş düşünmüş. Padişahın çok sağlam içinde de çiviler olan bir sandık istemiş. Sandığa da kuvvetli açılmayan bir anahtar istemiş. Son olarak da bir siyah boya istemiş. Kedinı siyaha boyamış, zencilere benzemiş. İki kuvvetli atın üzerine büyük bir araba yerleştirmiş. Sandığı da üstüne koymuş. Devın memleketinde bağıra bağıra gezmeye başlamış:

—Sandık satıyorummm. Sandık satıyorummm, diye.

Dev oğlanı tanıyamamış sandığı da almak istemiş hemen sormuş:

—Kaça satıyorsun bu sandığı?

Oğlan:

—İçine girip çıkana bedava veriyorum, demiş

Dev hemen sandığın içine girmiş. Oğlan hemen sandığı kapatmış, sandığın ağzını kilitlemiş. Dev hareket ettikçe çiviler batıyormuş hiç hareket edememiş. Padişaha sandığı getirmiş.

Oğlan:

— Padişaha hadi aç da içindekini gör, demiş.

Padişah açmak istememiş.

Oğlan:

—Kocaman güçlü kuvvetli bir ağaca çıkacağım, demiş. Eskiden değirmenlerde kullanılan kocaman bir taşı makara ile ağaca çekerim, sonra size anahtarı atarım, siz de sandığı açın, demiş.

Ağaca çıkmış makara ile taşı çekmiş sonra anahtarı aşağıya atmış. Sandığı bir açmışlar ki dev can havli ile dışarıya fırlamış. Her tarafı yara bere içindeymiş iyice de sinirlenmiş. Fırlamış önüne geleni yemiş. Oğlanın kardeşleri de oradaymış onları da yemiş. Sonra yorulmuş ağacın gövdesine yaslanmış dinlenmek için tam o sırada ağaçtan oğlanın gölgesini görmüş. Kafasını kaldırmış bir baksa ki oğlan orada. İyice sinirlenmiş oğlanı öldürmek için ağacın gövdesini kemirmeye başlamış.

Oğlan:

—Dev zaten çok yoruldun, uğraşır durma ben kendimi aşağıya atarım, sen yeter ki ağzını aç, demiş.

Dev azını açınca oğlan makara ile taşı devin ağzına bırakmış. Dev koca taşın altında kalmış. Ama devlerin bir özelliği varmış. Bir defa vurulunca ölür ikinci vurulmada tekrar canlanırmış.

Dev:

—Yiğit yiğitliği bir daha sına bir daha bana vur, demiş.

Oğlan:

—Yiğitlik bir defa olur sen çırpında öl demiş.

Bu olaylar yaşandıktan sonra ülkenin padişahı bizim oğlan olmuş. Ömrünün sonuna kadar mutlu mesut yaşamış

3.15. 5452 Gülen Elma Ağlayan Nar

Zamanın birinde bir padişah varmış. Padişahın doğan çocukları hep kız olurmuş. Padişahın karısı günlerden bir gün gene hamile kalmış. Bu sefer de kız çocuğu olacağını bilmiş ama padişahı korktuğu için kızı olacağını söyleyememiş. Günler günleri kovalamış. Doğum zamanı gelmiş. Padişahın karısı ebelere:

—“Ben şimdi ne yapayım?” Eğer bebek gene kız olursa padişah hem benim hem de bebeğin kellesini vuracak, demiş.

Bebek doğmuş. Ne yapalım ne edelim diye düşünürken annesiyle bebeğe kıyamadıkları için padişaha ebeler:

— Müjdeler olsun dolunay gibi bir oğlun oldu, demişler.

Padişah duyunca sevinçten havalara uçmuş yetmiş gün yetmiş gece düğün yapmış. Aradan zaman geçmiş padişahın çocuğunun sünnet yaşı gelmiş. Beş yaşına girmiş.

Padişah:

— Hadi çocuğu sünnet ettirelim, demiş.

Çocuğun annesi:

— Aman daha küçük biraz daha duralım, demiş.

Aradan vakit geçmiş çocuk on yaşına girmiş. Aradan biraz daha zaman geçmiş kız çocuğu on beş yaşına girmiş ama büyütülme tarzı aynı erkek gibiymiş. Annesi kızına olan biteni anlatmış ne yapalım diye gezelemeye başlıyorlarmış. Kız babasını oyalamak için bir şeyler düşünmüş. Babasının ahır varmış ahırında da güzel atları varmış.

Kız:

— Baba bir cirit atalım, demiş.

At seçmek için ahıra giren kız:

— Allah'ım şimdi ben ne yapacağım bana yardım et, demiş.

Atın biri dile gelmiş:

— Yiğit bin sırtıma, demiş.

Yiğit sırtına binmiş. At yiğidi sünnet meydanına götürmüş. Hızlı hızlı düğüne gelenlerin önünden geçmiş. Oradan kızla birlikte kaçarak uzaklaşmışlar. At yolda kıza yelesinden iki tane kıl parçası vermiş.

At:

— Eğer başın dara düşerse bu kılları birbirine sürt ben hemen yanına gelirim, demiş.

At kıızı iyice uzaklaştırdıktan sonra bir meydana bırakıp geri dönmüş. Kız da yürümüş yürümüş sonunda bir köye rast gelmiş. Orada bir helva dükkânına çırak olarak girmiş. Çalışmaya başlamış ama hareketleri gene erkek gibiymiş. Köyde bir tane dev varmış, bu dev aniden gelir ne var ne yok yer gidermiş. Kız helvacı dükkânında epey bir süre çalışmış. Dev de bu süre zarfında birçok kişiyi yemiş sırada padişaha gelmiş. Padişah gezelemeye başlamış. Tellal çıkarmış devi öldürecek kişileri aramaya başlamış. Öldürene de ödüllere vereceğini duyurmuş.

Kız:

— Devi ben öldürürüm, demiş.

Helva ustası:

— Oğlum sen bu çelimsiz sıska halinle kocaman devi nasıl öldürürsün, demiş.

Kız:

— Ben öldürürüm, demiş.

Pusuya yatmış dev tam padişahın yanına girecekken vurmuş devi öldürmüş. Sağ kulağını da kesip cebine koymuş. Sessizce orada uzaklaşıp helvacı dükkânına gitmiş. Devi ben vurduğum dememiş. Sabah olunca herkes padişahın akıbetini merak ederek padişahın sarayına gitmiş. Bakmışlar ki padişah yaşıyor dev de kapının önüne yığılıp ölmüş bekliyormuş. Padişahın yaşadığına çok sevinmişler hemen bir düğün ortamı kurmuşlar. Tekrar tellal çıkarmışlar. Devi kim öldürdüyse gelsin ödülleri alsın, dedirtmişler tellala. Bunu duyan köylüler hep ben öldürdüm ben öldürdüm diyerek ödüllere sahip olmak istemişler.

Kız ise helvacı ustasına:

— Ustam bunlar neden böyle yapıyorlar devi ben öldürdüm, demiş.

Helvacı ustası:

— Oğlum senin çelimsiz gcsz birisi nasıl olur da devı öldürür, demiş.

Kız devı öldürdüğünü kanıtlamak:

—Bana inanamıyorsanız devin kulağına bakın devı ben öldürdüm kulağını da kestim ben de duruyor, demiş.

Kız padişahın yanına gitmiş devı öldürüp kulağını kestiğini anlatmış. Padişah da hemen devin yanına gitmiş. Kulağına bakmış kulağının kesik olduğunu görmüş.

Padişah:

— Oğlum dile benden ne dilersem, demiş.

Kız düşünmeye başlamış şimdi ben ne dilersem babama gitmeyi dilersem beni öldürür mal istesem ne yapayım kılları birbirine vurup attan yardım isteyim diye düşünmüş. Kılları birbirine vurmş at hemen gelmiş. Durumu anlatmış.

Kız:

— Ne dileyim, diye sormuş.

At:

— Padişahın kızını iste, demiş.

Kız:

— Ben ne yapayım kızını ben de zaten kızım, demiş.

At dediğimi yap diyince kızı gitmiş padişahın kızını istemiş. Padişah da tamam veriyim demiş. Ama kızı peri taifesinden başkaları seviyormuş. Padişahın evlilik için üç tane şart koşmuş bu şartları yerine getirirse evlenirim demiş.

Padişahın Kızı:

— Birinci şart devlerin tarağını getirmek olsun, demiş.

Devlerin tarağını istemiş. Kız hemen atın kıllarını birbirine srtmş at hemen gelmiş.

At:

— Atla yiğit sırtıma, demiş.

Devlerin memleketine kızı hızlıca getirmiş. İçeriye girmeden at:

— Bak yiğit devlerin eğer gözleri açıksa uyuyorlardır eğer kapalıysa uyanıklardır. Devler gözleri açık uyur, demiş.

Kız bunları öğrenmiş. Devlerin gözlerini açmasını beklemiş gözleri açılır açılmaz hemen girmiş tarağı almış padişaha götürmüş. Padişah kabul etmiş kız sıra ikinci dilekte demiş. Nasıl olsa yüzüğü parmağından çıkarırken dev uyanır bunu yer bende sevdiğim kişiyle evlenirim diye düşünmüş.

Kız:

— Devlerin yüzüğünü getir, demiş.

Kız hemen atın kıllarını birbirine sürtmüş durumu ata anlatmış at kızı hızlıca devlerin yanına götürmüş. Kız gene devlerin gözlerinin açılmasını beklemiş. Evlerine girmiş. Yavaş yavaş yüzüğü çevirip çıkarırken dev uyanmış.

Dev:

— Dur eğer oğlansan kız kızsan oğlan olacaksın, demiş.

Kız oradan dalyan gibi bir delikanlı oluvermiş. Çünkü devlerin intizarı tutarmış. Kız artık oğlan olmuş yüzüğü de padişaha götürmüş.

Padişahın kızı ne yapsa etsem diye düşünürken:

— Perilerin bahçesinde bir ağaç var ağacın ağacın dalının bir tarafında gülen elma bir tarafında ağlayan nar var oğlandan ağlayan elma ile gülen nar isteyin, demiş.

Oğlan gene kılları birbirine vurmuş atı çağırmış at yiğit atla sırtıma demiş. Başka bir şey dememiş. Yolda giderken iki tane çocuğa rast gelmişler çocuklar dövüşüyorlarmış. Birini elinde post birinin elinde kırbaç varmış. Posta bindiğin zaman kırbaç vurunca post uçarmış. Meğerse çocuklar da perilerdenmiş. Periler meyveyi yiğit alıp götürmesin diye ağlayan elma ile gülen nar ağacının altına pusu kurmuşlar. Çünkü perilerden biri de padişahın kızına âşıkmiş. Oğlan posta binmiş kırbaç vurmuş uçmaya başlamış hemen ağacın üstünden ağlayan nar ile gülen ayva meyvesini alıp kaçmış. O arada iki çocuk perilerin bahçesine ağacın üstüne düşmüş bunu gören periler aman yiğidi ben öldürsem aman sen öldürdün derken birbirlerini öldürmüşler. Padişahın kızını seven peri de orada ölmüş. Padişahın kızının da sevdiği ölünce oğlanla evlenmiş kırk gün kırk gece düğün yapmışlar oğlan padişahın kızını alıp ata bindirmiş memleketine dönmüş.

Oğlan babasına:

—Babasına baba ben sünnetten korktum, kaçtım ama bak bir gittim iki geldim bu senin gelinin, demiş.

Bunun üzerine oğlanın memleketinde de düğün yapmışlar. Gelirken de bana bir tabak pilav verdiler. Baktım kurbağalar vırak vırak diyor onların önüne koydum da geldim.

3.16. 5453 Yedi Deliler

Bir varmış bir yokmuş evvel zaman içinde kalbur saman içinden deve tellal iken pireler berber iken ben anamın beşliğini tıngır mıngır sallarken. Bu evvel zamanlardan birinde Avanos'da bir evde eşi askerde olan bir gelin kayınvalide kayınbaba birlikte yaşarlarmış. Evin oğlu da askerdeymiş. Geçimlerini hayvancılıklar sağlarlar, genelde de ineği gelin sağarmış. Günlerden bir gün gelin ahıra ineği sağmak için girmiş. Artık yediği yemekten dolayı mı yoksa üşüttü mü sesli bir şekilde ossurmuş inek tam o arada kafasını sallamış.

Gelin:

— Eyvah ben bir kabahat işledim inek de bunu duydu ya kayınvalideme söylese ben ne yaparım, demiş.

O zamanlarda kayınvalide kaynananın yanında bırak gaz çıkarmayı saygıdan konuşulmazmış bile gelin ineğe sarılıp yalvarıyormuş.

Gelin:

— Aman inek, kuzum inek ne olur kayınvalideme söyleme diyerek, yalvarıyormuş.

Kadın ineğe sarılıp yalvarırken inek de huylanıp zıplıyor irkiliyormuş. Gelin de daha fazla yalvarıyormuş. En sonunda ineği ikna edemeyeceğine karar vermiş. Böyle olmayacak diyerek boynunda dizim dizim duran altınlarını ineğin boynuna takmış. Şingirtılardan inek daha ürkmüş daha fazla zıplamaya başlamış.

Gelin:

— Aman inek guzum inek ne olur deme al yemenimde senin olsun, demiş.

Yemenisini de vermiş. İnek iyice huylanmış zıplamaya devam etmiş. Bu sırada gelin üstündekileri teker teker ineğe giydirmeye yalvarmaya devam ediyormuş. Uzun bir

zaman ahırda geçirmiş. Kayınvalidesi gelini merak etmiş. Ne oldu acaba inek mi tepti diye düşünüp ahıra inmiş.

Kaynana:

— Ne oldu kızım? Diye, sormuş.

Gelin:

— Aman anne sorma ben bir kabahat ettim, inek sana söyleyecekti ne ettimse ne verdimde ineğe kabul ettiremedim, sana söyleyecek, demiş.

Kaynana:

— Aman kızım, ben önemli değilim de kayınbabana söylemese bari demiş.

Hemen eve gitmiş sandığını açmış altın bilezik örtü ne varsa getirip ineğin üstüne örtüyormuş. Gelin kaynana ineği ikna etmeye çalışırken aradan uzun vakit geçmiş. Bu sefer de kayınbaba şüphelenmiş.

Kayınbaba:

— Bu vakit oldu ineği sağıp gelemediler, başlarına bir iş mi geldi acaba demiş.

Ahıra gitmiş. Ne yapıyorsunuz diye sormuş. İneğin boynunda altın sırtında kıyafetler zıplayıp duruyormuş, çıldırıyormuş.

Kayınbaba sormuş:

— Ne oluyor burada, diye.

Kaynana:

—Aman sorma bey, bizim gelin bir kabahat işlemiş onu da sana demesin diye yalvardık, neyimiz var neyimiz yok ona verdik ama çare olmadı, yok inek bizi dinlemiyor, demiş.

Kayınbaba:

— Beni de boş ver, oğlan yakında izinli olarak askerden gelecek, ya ona söylerse, demiş.

Kayınbaba da yalvarmaya başlamış:

— Aman inek guzum inek ne olur söylemeye, diye yalvarmış.

Kolundaki saati almış kulağına takmış neyi var neyi yok ineğe vermiş. İnek zıplamaya devam ediyormuş. Bakmışlar ki inekten hayır yok.

Kayınbaba demiş ki:

— Bu ineği yarın götürüyüm, pazarda satayım, kimseye bir şey demeden kurtulalım, demiş.

Gelinle kayınvalidede kabul etmişler. Sabah erkenden kalkmış üzerindeki eşyalarla birlikte ineği pazara götürmüş. Pazarda ineği gören şaşırıp adamın başına geliyormuş bir bakmışlar ki kayın babanın etrafı iyice kalabalık olmuş. Gören gelmiş, gören gelmiş. Sormuşlar bu ineğin hali ne böyle, diye.

Kayınbaba anlatıyormuş:

— Aman bizim gelin bir kabahat işlemiş, inek de bunu duymuş oğlum askerden izinli gelecek ona söylemesin diye satıyorum, demiş.

Toplanan insanlar kayınbabanın biraz değişik olduğunu anlamışlar sürekli adamı konuşturup dalga geçiyorlarmış. Masal bu ya olacak bu ya tam o gün evin oğlu askerde izinli gelmiş. Pazar yerinde bir kalabalık görmüş hayırdır bir hadisemi var acaba hayır bir durum mu var yoksa kötü bir durum mu var bu kalabalık niye diye düşünmüş. Yaklaşmış kalabalığa yarmış kalabalığı bir bakmış ki oğlanın babası. Acayip bir ineğin yularından tutmuş gelinim bir kabahat işledi onu da inek duydu ben de oğluma demesin diye onu satıyorum diye anlatıyor. Oğlan hiç sesini çıkarmamış baba hadi gel demiş. Kolundan tutmuş. İneği de yularından tutmuş evine götürmüş.

Oğlan evdekilere demiş ki:

—Sizin hiç aklınız fikriniz yok mu? Bu ineğin ağız dili var mu konuşabilir mi, niye böyle yaptınız? Siz delisiniz resmen beni el âleme rezil ettiniz. Şimdi ben sizi terk edip gideceğim dolaşacağım ülkeyi diyar diyar. Eğer sizden delisini bulursam ne ala eğer bulamazsam gelinde üçünüzü de Kızılırmak'a atacağım, demiş.

Evi terk etmiş gitmiş. Atına atlamış uzak yerlere giderken bir köy görmüş sonra dikkatli bakınca bir kız görmüş köyde de ücra bir köşede toprak damlı küçük bir ev varmış. Fakir evi olduğu belliymiş. Genç kız koşa koşa merdivenden dama çıkıyor. İki elini havaya kaldırıyor şap diye havada kapatıyor kapalı bir şekilde eli kapalı aşağıya iniyormuş. Oğlan şaşırmış kızın ne yaptığını anlayamamış bir daha izlemiş. Kız gene

çıkılmış dama ellerini havaya kaldırmış şap diye kapatmış koşa koşa eve girmiş. Oğlan merak etmiş. Gitmiş kızın evinin kapısını çalmış.

Kız kapıyı açmış:

— Buyurun, demiş.

Oğlan:

— Daha yeni seni gördüm, değişik hareketler yapıyorsun, neden yaptığımı anlamadım, demiş. Kız oğlana:

— Gir içeri, demiş.

İçeride soluk benizli yaşlı bir adam yatıyormuş, bir kadın varmış.

Kız demiş ki:

— Doktor bize dedi ki bu hastanın iyi olması için eve güneş girmesi lazım, bizde doktor bunu dediğinden beri kaç ay geçti, anlayamadık sürekli eve avuç avuç güneş çekiyoruz, ama başarılı olamıyoruz, demiş.

Oğlan akıllıymış durumu hemen anlamış. Tavana bakmış kızdan keser ya da delici olan bir şeyi istemiş. Pişirikten olmuş toprak dammış arasında da uzun mağlar varmış. Uygun bir yerden deli kaçmış içeriye güneş girmeye başlamış.

Evdekiler aman Allah'ım diyerek nasıl sevinmişler.

Kız:

— Biz yıllardır aylardır güneşi çekiyorduk da başarılı olamamıştık. Babam hastalıktan ölecekti demiş.

Evlerinde neleri var neleri yok oğlana vermişler. Oğlan Allah Allah benimkilere yakın deliler varmış diyerek yola çıkmış. Epey bir yol almış. Bir köye denk gelmiş ama gece olmuş dışarıda tek başına kalmaya cesaret edememiş. Etrafına bakınmış bir han da görememiş. Bakmış gene köyün ücra yerinde bir ev var hemen gitmiş geceyi geçirmek için evin kapısını çalmış. Kapıyı bir adam açmış.

Oğlan:

— Ben buradan geçiyordum, gece oldu ben de dışarıda kaldım bu gecelik sizde kalabilir miyim, demiş.

Adam:

—Tabikî kalabilirsin ama bizim evimiz çok küçük bir tane de genç kızımız var neyse araya bir perde çekelim biz üçümüz yatalım seni de bir yere yatıralım, demiş.

Oğlan o kadar yorulmuş ki tamam demiş. Hemen yatağını yapmışlar bayılıp yatmış. Evin sahibi kadın gece uyanmış kocasını dürtmüş.

Kadın:

—Herif uyan demiş.

Adam:

— Ne var bir şey mi oldu? Demiş.

Kadın:

— Hayır, olmadı da, demiş. Ne düşünüyorum biliyor musun, şimdi bizim kız kalksa şu misafirin koynuna girse ondan da bir Selman'la Süleyman olsa onlarda kavağa çıksa düşse ölse ağlamaz mısın dedesi, demiş.

Adam:

—Aman Allah'ım iki aslan gibi çocuk ölür de ben ağlamaz mıyım? Deyip ağlamaya başlamış.

Sonra karı koca birbirlerine diye diye karşılıklı ağlamaya başlamışlar onların sesine kız da uyanmış ama oğlan o kadar yorgunmuş ki ağlayanları duymamış bile. Yan komsular ağlamaya sesini duymuşlar, aha bir ölen oldu, diye hemen eve koşmuşlar. Her gelen esimdi kızımın kalksa misafirin koynuna girse ondan da bir Selman' la Süleyman olsa kavağa çıksalar ölseler ağlamaz mısınız? Diye dedikçe.

Gelenler:

—Ağlanmaz mı, ağlanmaz mı tabiki ağlanmayıp ne yapılır iki aslan gibi yiğit çocuk düşecek de diye bağıra bağıra ağlamaya, başlamışlar.

Oğlan seslere uyanmış hemen dinlemiş. Bakmış ki bizim kız kalksa misafirin koynuna girse...

Oğlan:

— Eyvah burada benim başım belaya girecek diye korkmuş, ben kimseye görünmeden kaçtım, demiş.

Usulca evden kaçarken evin babası da o sırada tuvalete gitmiş. Elinde de maşrapa, ibrikle dönüyormuş.

Adam hemen sormuş:

— Nereye gidiyorsun? Diye.

Oğlan:

—Eh işte bir gün durdum, uyudum, dinlendim ben artık gideyim, demiş.

Adam:

— Yok olmaz, bak çocuklar öldü, mirası sana kalmadan olur mu? Demiş. Çocukların mirasından verelim sana, Allah razı olmaz, demiş.

Oğlana yükte hafif pahada ağır bir şeyler vermişler. Oğlan sinirli sinirli yüklerini yüklenmiş evden çıkmış. Allah'ım bir şeyler bulaşacaktı bu evden, iyi kaçtım, bunlar benim evdekilerden de betermiş, diye yola düşmüş. Sinirli sinirli giderken bir çeşmeye rastlamış, o arada da o çeşmeye bir kız geliyormuş elinde testiyle kıza sinirli sinirli sormuş bir su içebilir miyim? Diye. Kız testiyle suyu vermiş. Oğlan da suyu içmiş.

Sonra kız oğlana:

— Ağabey, nerden gelip nereye gidiyorsun böyle sinirli sinirli diye, sormuş.

Oğlan:

— Cehennemin dibinden geliyorum, demiş.

Kız:

—Aa! Benim babam da orada, onu tanıyor musun? Demiş. Anneme sorarım hep babam nerede diye o da hep cehennemin dibinde der, demiş. Ee! Babamı tanıyor musun? Orada ne yapıyor, diye sormuş. Babam sağken çok zengin bir adamdı orada ne yapıyor ne yiyor ne içiyor ne iş yapıyor nasıl geçiniyor, diye sormuş.

Oğlan da sinirli sinirli:

— Ne iş yapacak, soğan alıp sarımsak satıyor, demiş.

Kız:

—Eyvah! Benim babam öyle olacak adam değildi, hadi bize gidelim, eve gidelim de babama bir şeyler gönderiyim, demiş.

Kız oğlanı eve götürmüş olup biteni de annesine anlatmış. Kadın kocasının durumuna çok üzülmüş. Kadınla kız bir şeyler verelim de götür demişler oğlan götürmem dediyse de yok illa götür sevap olur, demişler. Evden birkaç şey hazırlamışlar oğlanın atına yüklemişler ama oğlanın atı da yolda aldıklarıyla dolmuş. At çatlayacak gibi yüklenmiş. Oğlanın karnını da doyurmuşlar. Oğlan, evet bunlar deli ama mutlaka bir akıllıları vardır o gelmeden ben kaçayım, diye düşünmeye başlamış. Bir bakmış kadınla kız, dayıma da söyleyelim o da bir şeyler gönderir, diye konuştuğca oğlan işkillenmeye başlamış. Dayı gelmeden ben gideyim, demiş. Oğlan yola koyulmuş. Oğlan gittikten biraz sonra dayı eve gelmiş bakmış ki eşyaların birazı eksik.

Kadınla kıza sormuş:

— Ne yaptınız bu eşyaları? Diye.

Kadın anlatmaya başlamış:

— Aman sorma eniştenin yanından gelen bir delikanlı varmış. Enişteni sorduk çok fakir olduğunu öğrendik fakirlikten cehennem dibinde soğan alıp sarımsak satıyormuş, biz de buradan ona bir şeyler gönderdik, demiş.

Dayı:

— Eniştem öldü oradan gelen olur mu? Sizi soymuşlar demiş. Ne tarafa gitti, diye sormuş.

Kadınla kız ne tarafa gittiğini söyleyince adam oğlanın peşine düşmüş. Hızla atını sürmeye başlamış. Oğlan kokudan hem atını sürüyor, hem de arkasına bakıyormuş. Bir toz bulutu görmüş. Hemen anlamış, bu gelen bana geliyor, demiş. Bu arada sulak bir yerden geçiyormuş. Yıkık dökük bir değirmen görmüş. Bir de değirmenci varmış.

Oğlan bağırmış:

— Değirmenci, diye.

Değirmenci bakmış:

— Ne var, demiş.

Oğlan:

—Bak bu toz bulutu var ya, sen ne kabahat islediysen seni dövmeye geliyorlar, demiş.

Değirmenci:

— Eyvah! ne yapsam, demiş.

Oğlan:

— Çık şu kabağa saklan, ben seni sorarsa görmedim böyle birisini derim, demiş.

Değirmenci:

— Peki, demiş.

Kavağa tırmanmış. Oğlan değirmenin önüne gelmiş değirmenle uğraşmaya başlamış.

Kızın dayısı hızla gelmiş, Oğlana:

— Değirmenci buradan bir atlı geçti mi? gördün mü, demiş.

Oğlan görmedim diye kavağın üstündeki değirmenciye kafasıyla işaret etmiş. Ağzı görmedim diyormuş ama kafası kavağın üstünü değirmenciye gösteriyormuş. Kızın dayısı bir bakmış kavağın üstüne.

Dayı:

— Vay namussuz! Bizim delileri soyan hırsız sen miydin, demiş.

Kavağın üstüne çıkmaya çalışırken oğlan kızın dayısının da atını almış kaçmış. Bakmış ki ülkede durum kötü evine gelmiş. Kapıyı çalmış çalmış açılmıyormuş. Kendisi de kapıyı açamıyormuş.

Oğlan komşulara seslenmiş:

— Bizimkiler nerede, eve giremiyorum bir yere mi gittiler? Diye sormuş.

Komşu camdan sarkmış:

—Yok, demiş sen giderken sizden delisini bulursam ne ala, bulamazsam sizi ırmağa atarım demişsin ya. Sen gideli eve ırmaktan su çekiyorlar, bari ölümüz evde kalsın, diye demiş.

Oğlan sonunda seslene seslene sesini duyurmuş:

— Açın kapıyı açın deliler sizden delisini buldum. Bir sürü de Mal mülk para pulla döndüm, demiş.

Bu masal da burada bitmiş.

3.17. 5455 Akıllı Kız

Bir varmış bir yokmuş zamanın evvelinde bir adam varmış. Bu adamın da üç tane kızı varmış. Erkek kardeşinin de üç tane oğlu varmış. Bir gün kızların babası camiye gidiyormuş. Yolda erkek kardeşi ile denk gelmişler.

Erkek kardeşi:

—Hadi yürü yürü öteden git kancık babası, demiş.

Adam üzgünüz gün camiye gitmiş. Camiden çıkmış eve gitmiş, o kadar üzülmüş ki evde üzgün üzgün oturuyormuş. Ertesi gün gene camiye gitmiş. Erkek kardeşi gene yanına gelmiş.

Erkek kardeşi:

— Hadi yürü yürü öteden git kancık babası, demiş.

Adam bu sefer bu lafi kendine yedirememiş iyice üzülmüş. Eve gelmiş. Pencerenin önüne oturmuş. Başını da ellerinin arasına almış. Derin derin düşünmeye başlamış. Tam bu sırada küçük kızı babasının üzgün olduğunu fark etmiş yanına gelmiş.

Kız:

— Babacım babacığım neden böyle üzgün üzgün oturuyorsun? Demiş.

Babası:

—Kızım nasıl düşünmeyim? Amcan bana gelip gidip hadi yürü yürü kancık babası diyor, üzülüyorum, demiş.

Kız:

—Baba eğer sana bir daha öyle bir şey derse sen de ona senin oğlanla benim kız bir kâra gitsin de bir bakalım de amcama, demiş.

Adam kızının bu sözlerinden sonra kendine güvenmeye başlamış. Dimdik yürüyerek namaz kılmaya camiye giderken erkek kardeşi gene yanına gelmiş.

Erkek kardeşi:

—Hadi yürü yürü öteden git kancık babası, demiş.

Kızın Babası:

—Bana bak bana, yarın senin oğlanla benim kız bir kâra gitsin de ondan sonra bana kancık babası diyebilirsene de, demiş.

Camiye gelenler hep bu olan biteni duymuş. Ertesi gün kıza ve oğlana birer at vermişler birer de heybe vermişler bu heybeleri doldurmadan geri dönmeyin demişler. Bakalım kim daha çık şey getirecek kim değerli eşyaları daha çok toplayacak demişler. Kızla oğlan kâr yarışına çıkmış. Kız atlamış ata oğlan da atlamış, uzun bir müddet at sırtında gitmişler. Kız biraz daha önde gidiyormuş atı daha hızlı sürüyormuş. Gitmişler gitmişler gitmişler. En sonunda bir ırmak kenarına gelmişler. Irmağı nasıl geçeceklerini düşünmeye başlamışlar. Kızın aklına hemen bir fikir gelmiş. Oğlanı nasıl oyalayacağını bulmuş.

Kız:

—Bak bu ırmakta çok su var karşıya geçemeyiz ben sana bir ceviz kabuğu vereyim sen bununla suyu

Taşı ırmak azalsın biz de geçelim. Sen buradan suyu taşı ben de ilerideki yerden taşıyım ki su çabuk bitsin, demiş.

Oğlan:

—Tamam, hemen başlayım suyu çekemeye de erkenden bitsin, demiş.

Oğlan ırmağın suyunu hemen bitirmek için ceviz kabuğuyla taşımaya başlamış. Hızlı hızlı ceviz kabuğuyla su taşıyormuş. Bunu gören kız sessizce oradan uzaklaşmış. Atına atlamış. Memleketleri gezmeye başlamış. Çalışmış çabalamış. İnci, mercan ne bulduysa kazanmış heybesini değerli, kıymetli taşlarla doldurmuş. Heybesi dolunca memleketine dönmek istemiş. Oğlanı bıraktığı ırmağın kenarına gelmiş. Bir bakmış ki oğlan hala ırmağın kenarında oturuyor, ceviz kabuğu ile ırmağın suyunu bitirmeye çalışıyormuş. Kız kendi kendine gülmüş.

Kız:

—Ben uğraştım uğraştım ırmağın suyunu boşaltıp da karşıya geçemedim, hadi artık memleketimize dönelim, demiş.

Oğlan kıza bakmış, heybesine bakmış dolu olduğunu fark etmiş.

Oğlan:

—Eee senin heyben dolu benim heybem boş ne koyacağız heybeye sen ne koydun demiş?

Kız:

—Irmağın kenarında yılan, kurbağa, toşbağa, çıyan ne bulursak dolduralım. Ben de bir şey bulamadım heybemi onlarla doldurdum, dolu görünsün diye, demiş.

Irmağın kenarında ne kadar börtü böcek haşerat varsa toplamaya başlamışlar. Kızın babası ile oğlanın babası dört gözle çocuklarını bekliyorlarmış. Onlarla birlikte bütün köylü de kimin kârının daha fazla olduğunu merak ediyormuş. Köyün girişine ulak koymuşlar. Kızla oğlan gelmeden haber verecekmiş. Ulak kızla oğlanın geldiğini görünce tüm köye koşmuş.

Ulak:

—Kâra giden kızla oğlan geliyorlar! Herkes meydana insin, kârlarına bakılacak diye bağıra bağıra dolaşmış.

Köylüler meydana toplanmışlar. Merakla beklemeye başlamışlar. Harman yerine toplanmışlar. Kızla oğlan gelmişler heybelerini alıp attan inmişler. İlk kimin heybesi dökülecek diye düşünmeye başlamışlar. Oğlanın heybesini dökmeye karar vermişler. Oğlan heybesindekileri dökmüş. Döker dökmez yılan, çıyan, toşbağa, kurbağa her biri bir yere kaçmaya başlamış. Köylü de kaçmış. Yılan çayan gittikten sonra kızın heybesini açmak için köylüler tekrar toplanmış. Kız heybesini dökmüş, doker dökmez inci mercan, küpe, yüksük pırlanta parıl parıl parlamaya başlamış. Köylüler hemen değerli taşları toplamaya başlamışlar. Herkes kızı takdir etmiş. Kız amcasının yanına gitmiş.

Kız:

—Bak amca ben neler getirdim, oğlun neler getirdi, bir daha babama yürü yürü kancık babası diyemeyeceksin, demiş.

Kızın babası da kızıyla gurur duymuş. Köylüler de kızın amcasına ve oğluna gülüyor dalga geçiyorlarmış. Kızın babası erkek kardeşine “Gördün mü? Senin oğlan ne getirdi benim kız ne getirdi?” diye dalga geçmiş tüm köylü de oğlanın babasına gülmüş bu masal da burada bitmiş.

3.18. 5456 Keloğlan ve Dev Anası

Bir varmış bir yokmuş bir Dev Anası varmış bir de keloğlan varmış. Keloğlan bir gün dev anasına misafir olmuş. Keloğlandan sonra iki tane daha misafir gelmiş. Dev Anası canı sıkıldıkça misafirlerinin yanına geliyormuş.

Dev Anası:

— Kim uyur kim uyanık? Dermiş.

Misafirler:

—Bir uyuyoruz ama Keloğlan uyanık, demişler.

Dev Anası:

—Keloğlan neden uyumuyorsun?

Keloğlan:

—Annem ben uymadan önce hep şeker leblebi getirirdi, ben onları yemeden uymazdım, demiş.

Dev Anası yazık, ne yapısın gidip şeker leblebi çerez ne bulursa Keloğlan'a getiriyormuş. Aradan biraz zaman geçmiş dişlerini bilemiş bilemiş tekrar misafirlerinin kapısına gitmiş.

Dev Anası:

—Kim uyur kim uyanık?

Bakmış içeriden ses yok Keloğlan durumu anlamış, tavana çıkmış toprak öğütüyor. Keloğlan oğlum neden tavana çıktın orada ne yapıyorsun? Ben sana bir şey yapmam diye dil dökmüş. Sonra kapının arkasına saklanmış Keloğlan'ı yakalamak için beklemiş. Keloğlan tavandan aşağıya inmiş. Devanası hemen Keloğlanı sıkıca tutmuş. Kocaman bir çuval bulmuş. Keloğlan'ı çuvala koymuş. Keloğlanı öldürüp yemek için kuvvetli bir sopa bulmaya gitmiş. Tabi ki Keloğlan gözü aıkmış. Hemen çuvaldan çıkmış. Dev anası ahırına girmiş oradan en güzel danayı seçmiş. Çuvalın içerisine koymuş, ağzını da sıkıca bağlamış. Keloğlan Dev Anasını izlemek için tekrardan tavana çıkmış ve izlemeye başlamış. Dev anası içeri girmiş, elindeki sopayla çuvala kuvvetli kuvvetli vurmaya başlamış. Vurdukça çuvaldan b b diye ses

geliyormuş. Dev Anası sesleri duydukça ahırdaki danam gibi böğürtüyorum seni diye kendi kedine seviniyormuş. Haaa bir daha kaçırır mıyım seni diye sevinmiş. Çuvalda kıpırtılar kesilince çuvalın ağzını açmış bir bakmış ki kendi danası.

Keloğlan bu sefer gene toprak tavanı öğüt meye başlamış. Devanası tekrar tavana bakmış. Keloğlan'ı görmüş. Gene aşağıya in sana bir şey yapmayacağım diye kandırmaya çalışmış.

Keloğlan:

—Ben bir şartla inerim Esset Deresi'nde Köy Bağı'nda bir kavağın tepesine çıkacağım. Ana oraya gelersen beni yakalarsın, gelir misin? Demiş.

Devanası Keloğlan'ı yakalamayı iyice aklına koymuş. Gelirim tabi ki demiş. Keloğlan Devanasından önce hızlıca yola çıkmış. Yanına da keskin nacak ve kuvvetli ağaç almış. Hemen kavağın üstüne çıkmış. Dev Anası gelmiş. Bir kavağa bakmış, bir Keloğlan'a bakmış.

Dev Anası:

—Oğlum, Keloğlan sen buraya nasıl çıktın? Demiş.

Keloğlan:

—Nacağı ayağıma bağladım, ağaç sopayı da arkama bağladım hop deyince onların kuvvetiyle ağaca çıktım, demiş.

Devanası nacağı ayağına bağlamış, sopayı da arkasına bağlamış. Nasıl hoop dediyse o kuvvetle yere düşmüş. Nacak ayaklarını bacaklarını kesmiş. Arkasındaki sopa da kemiğini kırmış. Devanası olduğu yerde ölmüş. Keloğlan hemen koşa koşa memleketine dönmüş.

Keloğlan:

— Ben Dev Anasını öldürdüm. Padişahın kızına talibim, demiş.

Memleketlileri:

—Padişahın kızı sana mı kaldı. O kadar isteyen varken, hatta diğer ülkenin padişahının oğlu da kızı istiyor demişler.

Keloğlan:

—Ne olursa olsun ben şansımı deneyeceğim, kaderime razıyım, karanlık bir dama yatağımızı serin kız kimin koynuna girerse onunla evlensin, demiş.

Karanlık olmuş herkes karanlığa çekilmiş iki ayrı yere yatak kurmuşlar. Birine padişahın oğlu birine de Keloğlan yatmış. Tabi Keloğlan kurnaz eline ceviz kabuğu almış. Bir şişe de kolonya almış. Yatağın içine girmiş. Padişahın oğlu da öylesine hiçbir şey almadan yatağın içine girmiş. Ününe güvenmiş. Keloğlan cevizi çıtırdatmaya başlamış.

Padişahın Oğlu:

—Keloğlan o sesler de ne? Ne yapıyorsun, demiş.

Keloğlan:

—Ne yapayım, sıkıldım. Tuvaletim geldi onu yapıyorum senin de varsa padişahın kızı gelmeden yap, demiş.

Keloğlan bu sefer de kolonyayı şırl şırl dökmeye başlamış.

Padişahın Oğlu:

—Keloğlan bu ses ne, gene ne yapıyorsun? Demiş.

Keloğlan:

—Ee birini yapınca diğeri de gelmez mi çişim geldi, onu yapıyorum. Senin varsa padişahın kızı gelmeden sen de yap demiş.

Padişahın oğlu ikisini de yapmış. Kız gelmiş karanlıkta şans eseri ilk padişahın oğlunun yatağını açmış açsa ki felaket hemen yorganı kapatmış. Hemen oradan uzaklaşmış. Keloğlanın yatağını açmış ki orası güzel yavaşça yatağa girmiş. Sabah olmuş tüm halk merakla bekliyormuş. Keloğlanın yatağına girdi ki padişahın oğlunun yatağına mı girdi ki diye. Sabahleyin bakmışlar ki kız Keloğlan'ın yatağına girmiş.

Padişah:

— Tamam, kaderimiz buymuş, ben kırk gün kırk gece kızımın düğününü yapacağım, demiş.

Padişah düğünü yapmış Keloğlan padişahın kızını almış. Dev Anası ölmüş bu masal da burada bitmiş.

3.19. 5460 Tıǰcı Vezir

Bir varmış, bir yokmuş evvel zaman içinde kalbur saman içinde ülkenin birinde bir ev varmış bu evde üç kız oturmuş. Anne babaları Hicaz' a gitmiş. Kızlar dışarı çıkmazlarmış yağlı yavan geçinir giderlermiş. Evde oturup her gün tıǰ ile el işi yaparlar boncuk ve dantel örerler kendilerine çeyiz yaparlarmış. Bir gün tıǰları kırılmış. Tam o sırada da padişahın veziri tıǰcı olmuş. Tıǰ satıyorum diye at arabasıyla sokakları geziyormuş. Bu üç kızın evine gelmiş. Kapıyı çalmış. Tıǰa ihtiyaçları olup olmadığını sormuş. Kızlara tıǰı göstermiş. Kızlar tıǰı beğenmemiş.

Tıǰcı:

— Bu tıǰı beğenmediniz ama evimde farklı çeşitleri de var isterseniz gelin oradan bir tane seçin, demiş.

Ama kızların üçünü de gözüne kestirmiş. Büyük kız tıǰ almak için vezirin evine gitmiş. Vezir kızı evine götürmüş. Ağırlamış et yemeği yapmış kız da eti yemiş. Ama yemeği yaparken etin içine tırnak koymuş. Tırnak sert olduğundan kız tırnağı çıkarmış.

Vezir:

— Tırnağım neredesin? Diye sormuş.

Tırnak:

— Sininin altındayım, demiş.

Vezir bunu duyunca sinirlenmiş. Hemen kızı kesmiş, öldürmüş. Çünkü tırnağı yese kızla evlenecekti. Kızı kestikten sonra daha önce öldürdüklerinin arasına atmış. Çünkü çok insan öldürmüş. Hemen kızların evine geri gitmiş. Kapıyı çalmış.

Vezir:

— Bacımız tıǰı seçemedi içinizden birini daha yardım etin diye çağırıyor, demiş.

Ortanca kız ablasına tıǰ seçerken yardım etmek için vezirle birlikte vezirin evine gitmiş. Bu sefer de kız kardeşinin etinden bir yemek yapmış, kardeşinin parmağını yemeğe koymuş. Ortanca kız da eti yemiş ama parmağı yiyememiş.

Vezir:

— Parmağım neredesin? Demiş.

Parmak:

— Nerede olacağım sininin altındayım, demiş.

Bunu duyan vezir gene sinirlenmiş. Ortanca kızı da kesmiş diğer kestikleri kişilerin yanına koymuş. Gene kızların evine gitmiş. Kapıyı çalmış.

Vezir:

— Bacıların seni çağırıyor tığı seçemediler, demiş.

Kız:

— Tamam, ama benim hiç yanımdan ayırmadığım bir kedi var onu da yanımda getirmeme izin verirsen gelirim, demiş.

Kız kedisini de almış vezirin evine gitmiş. Vezir gene yemek pişirmiş etin içine kemik koymuş kızın önüne. Kız eti yemiş. İçindeki sert kemiği de kedisine yedirmiş.

Vezir:

— Kemiğim neredesin? Diye sormuş

Kemik:

— Nerede olacağım sıcacık yumuşak bir yerdeyim, demiş.

Vezir sevinmiş, bundan bana eş olur demiş. Kıza evlenmek istediğini kır gün kırk gece düğün yapacağını söylemiş.

Kız:

— Bacılarım nerede hani göremedim, demiş.

Vezir:

— Falan yere gezmeye gittiler biz evlendikten sonra gelecekler, demiş.

Vezir düğün hazırlığı yapmaya başlamış. Kıza evin anahtarlarını vermiş dışarıdaki işlerini halletmek için gitmiş ama gitmeden tembihlemiş.

Vezir:

— Şu iki kapıyı açabilirsin ama üçüncü kapıyı sakın açma, demiş

Kız vezir gittikten sonra hemen kapının birini açmış bakmış ki altın, gümüş, mücevher bir sürü eşya var hemen geri kilitlemiş. İkinci kapıyı açmış bir baksa ki yiyecek yiyecek her şey var orayı da kapatmış. Vezirin açma dediği kapının önüne gelmiş. Bir

anahtara bakmış, bir kapıya bakmış. Açmaya karar vermiş. Bir bakmış ki içeri her taraf kan ve cesetle dolu bacılarının ölüsü de orada, hemen kapıyı kapatayım kilitleyim derken anahtar yere düşmüş kan olmuş. Kız anahtarı ne kadar yıkadıysa da kanı geçirememiş. Vezir gelmiş anahtardaki kanı görmüş

Vezir:

—Bağırıp çağırmaya başlamış, ben seninle evlenecektim. Artık seni de öldürmem gerekiyor diye bağırılmış.

Kız:

—Tamam, anladım sen beni öldürmeye öldüreceksin ama ben iki rekat namaz kılıyım sen beni öyle kes, demiş.

Vezir kızın beline kuvvetli bir sicim bağlamış, kız da eline bir ibrik almış, o zamanda tuvaletler dışarıdaymış. Kız eline bir ibrik almış abdest almak için su doldurmaya belinde sicimle gitmiş nasıl becerdiyse ibriğe su doldurmuş. Sicimi çözmüş. İbriğe bağlamış. Tuvaletten kaçmış. Vezir artık suyu doldurduğunu düşünerek yavaş yavaş ipi çekmeye başlamış. Sonra bir bakmış ki kız yok yerine ibrik bağlı. Kız hemen kaçmış bir kervana denk gelmiş olan biteni anlatmış benim evime gitmem lazım diye yalvarmış. Kervandakiler hemen devî çağırılmışlar.

Kervancılar:

—Bu kızın sağlam evine dönmesi gerekiyor kızı sırtına al, önüne geleni ısır arkana geleni tep sakın bu kızı başkalarına vermeden evine götür, teslim et, diyorlar.

Vezir bu arada kızı kaçırmamak için koşmaya başlamış. Kervana denk gelmiş. Kızı sormuş kervandakiler görmediklerini söylemişler. Kız dev sayesinde sapasağlam evine ulaşmış. O sırada annesi babası Hicaz'dan gelmişler. Kız olan biteni anlatmış. Annesi babası hemen kızı eve saklamışlar. Vezir atıyla kızın evine gelmiş kapıyı çalmış kızı almak istemiş. Ben onunla evleneceğim, demiş. Kızın anne ile babası kızlarını vermemişler. Vezir de arkasını dönerek kös kös gitmiş. Yemişler içmişler yere gitmiş. Bu masal da burada bitmiş.

3.20. 5461 Cem Asap

Bir varmış bir yokmuş zamanın birinde bir Lokman Hekim varmış. Çok okumuş çok bilmiş. Bir hanımı varmış hanımının da daha çocuğu yokmuş. Bir gün bir köprünün üzerine eline kitaplarını alıp gitmiş. Can dermanı arıyormuş. Eğer can dermanını bulursa ölümsüz olacakmış. Köprünün üzerine gitmiş can dermanını aramaya başlamış tam bulmuş. Cenabı Allah Azrail' i yanına çağırarak emretmiş. Çabuk koş git yetiş! Lokman Hekim can dermanını buldu ölümsüz olacak demiş. Azrail hemen Lokman Hekim' in yanına gitmiş.

Azrail:

—Canları kim alır? Söyle bakalım Lokman Hekim, demiş

Lokman Hekim:

—Azrail alır, demiş.

Azrail:

—O kadar okumuşsun o kadar bilmişsin bir de can dermanını bulmaya uğraşıyorsun ne yedin ne içtin zamanın geldi ekmeğin tükendi, söyle bakalım Azrail nerede? Demiş.

Lokman Hekim(gökyüzüne bakmış, yere bakmış):

—Ne yerededir ne gökte o muallakta suyun üzerinde, demiş

Böyle der demez kitap suya düşmüş. Kitap suyun içine gitmiş. Bir adam da tarlarını suluyormuş. Su adamın arpa tarlasına gitmiş. O yüzden en ağır hastaya bile arpanın suyu ilaçmış derler. Lokman Hekim kitabı kaybettiğine üzülmüş Azrail gökyüzüne çıkmış. Adam eve gelmiş. Karısına

Lokman Hekim:

—Hanım ben yakında öleceğim, sen de hamilesin bir oğlan çocuğun olacak ama çocuk çok okumuş çok zeki olacak, demiş.

Lokman Hekim ölmüş. Çocuk doğmuş adı Cem Asap olmuş olmasına ama ne okuyabiliyormuş ne yazabiliyormuş. Yaşıtlarında geri kalmış. Akrabaları Lokman Hekim akıllıydı okurdu yazardı bu çocuk neden böyle oldu elinden hiçbir iş gelmiyor demişler. Ne yapalım edelim diye düşünmüşler. Bari hayvan alalım da köye odun taşıyın demişler. Bir hayvan almışlar. Cem Asap arkadaşları ile odun getiriyormuş.

Odonları satıp para kazanıyorlarmış. Bir gün sicim gibi yağmur yağarken Cem Asap arkadaşlarıyla odun kesmeye dağa gitmiş, yağmur o kadar hızlanmış ki duramamışlar bir mağaraya girmişler, oturmuşlar. Cem Asap'ın hayvanı durmuş ve yeri deşmeye başlamış. Bir bakmışlar ki deştiği yerde bir taş var iyice deşmişler deşmişler taşın altından bir şey çıkmış. Burası devasa bir yermiş. Altında da tekrardan bir kuyu varmış kuyunun içi de ağzına kadar bir şey doluymuş. Herkes birbirine bakmaya başlamış ne olduğunu anlamak için tadına bakmaları gerekiyormuş biri demiş sen bak öbürü demiş sen bak.

Gençler:

— Cem Asap senin eşeğin deşti öyle bulduk o yüzden sen tadına bakacaksın, demişler.

Cem Asap tadına bir bakmış ki hakiki süzme bal. Arkadaşlarını bunu duyunca çok sevinmişler

Gençler:

— Zengin olduk, bunu götürür satarız sonra da mal mülk sahibi oluruz, zenginleriz, demişler.

Ama içlerinden de bu kuyuyu Cem Asap'ın hayvanı buldu en çok payı o ister ondan kurtulmamız lazım diyorlarmış. Bir hafta boyunca balı köye taşımışlar. Bal kuyunun dibinde kalmış. Kimin ip alacak diye aralarında kargaşa çıkmış. Cem Asapı beline urgan bağlayıp kuyuya sarkıtmışlar. Fazla pay ister diye korktuklarından geri çıkarmamışlar kuyunun ağzını taşla kapatmışlar üzerine de toprak atmışlar. Hemen oradan kaçmışlar. Cem Asap kuyunun dibinde kalmış.

Cem Asap:

— Beni çıkarın, annemin bir tanesiyim mal da sizin olsun mülk de sizin olsun, diye bağırmış.

Balı birlikte çıkardıkları arkadaşları malları satmışlar zengin olmuşlar. Cem Asap'ın annesine de oğlunu kaplanlar deresine götürdük orada kaplanlar kaptı demişler. Kadın çırpınmış bağırmış, ağlamış.

Cem Asap arkadaşları gittikten sonra kuyunun dibinde kalan balları yalamış üç gün kuyuda yaşamış. Kuyuda öleceğim kesin diye düşünüyormuş. Tam umudu kestiği sırada kuyunu içine bir akrep gelmiş, akrebin geldiği yeri yanındaki bıçakla hafiften

kazıyınca ışık çıktığını fark etmiş. Bıçakla deliği büyüte büyüte kuyudan çıkmış. Çıkmış ama gittiği farklı bir dünyaymış. Kocaman parıl parıl evler varmış. Bu evlerde kimse yaşamıyormuş. Bir tane binaya çıkmış. Oturayım burada bekleyeyim nasıl olsa bir gelen geçen olur, diye düşünmüş. Bir evin üzerindeki altın tahta oturmuş, birilerinin gelmesini beklemiş. Akşam olmuş bir bakmış ki karşıdan bi karaltı gürültü geliyor. Eyvah buranın sahipleri geliyor diye korkmuş. Karşıdan bir sürü İfrit gelmiş. Cem Asap'a yan yan bakmışlar, Cem Asap bunlar beni kesin öldürecek derken, kalabalığın ortasında bir şeyin parladığını fark etmiş. İfritlerden birinin elinde altın bir sini, sinin içinde belden yukarısı insan aşağısı yılan bir şey var. Adı da Şahmeran'mış.

Şahmeran:

—Cem Asap hiç korkma bunlar benim kullarımdır. Sana zarar vermezler, demek benim de vadem yetti insanoğlu beni sağ bırakmaz, demiş.

Cem Asap:

— Beni arkadaşlarım kandırdı. Bal kuyusu bulduk balı götürüp sattılar beni de kuyuya hapsedtiler, demiş.

Şahmeran:

—O bal kuyusu da benimdi demek onu da boşalttılar. Sen bizimle burada kal, demiş. Aradan altı ay geçmiş. İfritler hizmet etmişler ama Cem Asap annesini özlemiş, ağlamaya başlamış.

Cem Asap:

— Şahmeran, benim bir annem var Allah'tan başka kimsesi yok yalnız ben onu özledim, o da beni özlemiştir. Onun yanına gideyim öldü mü kaldı mı ne oldu bir bakayım, beni gün yüzüne çıkar, demiş.

Şahmeran:

— Ben insanoğlundan çok çektim. Bu nasıl olsa bir yılan deyip geçme diyerek başından geçenleri anlatmış. Senin canın sana nasıl tatlıysa benim canımda bana öyle tatlı, ben insan tuzağından çok korkarım seni gönderemem, demiş.

Şahmeran, Cihan Şahı, Yedi Âlimler masalarını anlata anlata Cem Asap'ı yedi yıl daha kuyuda tutmuş. Ama Cem Asap bir gün gene dayanamamış, annemi özledim diyerek hıçkırarak ağlamaya başlamış

İfritler:

— Şahmeran dünya oynasa gelse biz sana zarar gelmesine izin verir miyiz? Bırakalım dünya yüzüne çıksın yazık, demişler.

Şahmeran:

— Beni rahat bırakmazlar ama siz diyorsunuz ya hadi çıkarayım, ama bir şartım var beni görenlerin belinden yukarısı pul pul olur sakın kıyafetlerini çıkarma başkasının yanında banyoya girme, yoksa beni bulur öldürürler, demiş

Cem Asap:

—Hiç öyle şey olur mu? Ben kendimi öldürürüm gene de senin yerini söylemem, demiş.

Gece olunca İfritler Cem Asap'ı kuyunun dışına çıkarmışlar. Cem Asap hemen annesinin yanına gitmiş. Cama vurmuş.

Cem Asap:

—Anne ben geldim, demiş.

Annesi:

—Benim bir tane oğlum vardı, kaplanlar deresine gitti kaplanlar onu orada yediler, demiş.

Annesi candan bakmış, kendi oğlu olduğunu görmüş. Hemen içeri almış sarılmış kucaklamış. Herkese yavrum geldi diye duyurmuş.

Cem Asap:

—Anne hani benimle gelen arkadaşlarım var ya onlara ne oldu? Demiş.

Annesi:

—Hepsi zengin oldular. Dükkânlar açtılar, demiş.

Cem Asap:

—Sana bir şeyler verdiler mi? Diye sormuş

Annesi:

—Arada biraz biraz çay getirirlerse getirirler yoksa bir getirmediler, demiş.

Herkesle birlikte Cem Asap'ı kuyuya kapatan arkadaşları da Cem Asap'ın geldiğini duymuşlar. Hemen yanına gitmişler.

Arkadaşları:

— Biz ettik sen etme bizi padişaha söyleme evlendik çoluk çocuk sahibi olduk eğer padişah sana yaptıklarımıza öğrenirse bizi cezalandırır, demişler.

Cem Asap affetmiş, annesiyle yaşamaya devam etmiş. Aradan zaman geçmiş ülkenin padişahı hastalanmış. Bilginler hastalığa çare arıyorlarmış. Çareyi bulmuşlar.

Bilginler:

— Padişahın hastalığını sadece Şahmeran'ın etinin suyu iyi edebilir, yoksa çare yok padişah ölecek, demişler.

Herkes Şahmeran'ın yerini kimin bildiğini merak ediyormuş. Bilginler Şahmeran'ı gören kişinin vücudunda pullar olacağını biliyorlarmış. Herkesi hamama götürüyorlarmış. Cem Asap hamamdan her seferinde kaçıyor. Bu durum herkesin dikkatini çekmeye başlamış. Hatta uzun bir süre ortadan kaybolmuş olması iyice şüphe uyandırmış. Bir gün zorla Cem Asap'ı hamama götürmüşler. Kıyafetlerini çıkarmışlar bakmışlar ki gövdesi pul pul.

Bilginler:

— Sen Şahmeran'ı görmüşsün ya seni öldüreceğiz ya da Şahmeran'ın yerini bize göstereceksin, demişler.

Cem Asap kendine düşünmüş. Yerini söyleyemem söz verdim derken bir yandan da o İfritler'e güç mü yeter? Onların bir tanesi bin kişiyi öldürür. Şahmeran'ı korurlar diye umuyormuş. Sonunda Şahmeran'ın yerini göstermeye karar vermiş. Padişah kullarını Cem Asap ile göndermiş. O kulları da farklı dualar biliyorlarmış. Mağaranın önüne gelmişler bir dua etmişler mağaranın kapısı açılmış. Bir daha dua etmişler bu sefer de o güçlü kuvvetli sadık İfritler altın tepsinin içinde Şahmeran'ı getirmiş padişahı kullarına vermişler.

Cem Asap bir kenara gizlenmiş. Ne olacağını izlemeye başlamış. Bir baksa ki İfritler Şahmeran'ı altın tepside sunuyor. Bir kalabalık oluşmuş. Şahmeran'ı saraya getiriyorlarmış. Şahmeran gizlenen Cem Asap'ı görmüş.

Şahmeran:

—Ben seni yedi sene kuyunun dibin de eyledim, ben sana dedim senin canın sana nasıl tatlıysa benim canım da bana öyle tatlı diye. İnsanoğlu hilebazdır, kimse bilmez fendini kime çok iyilik edersen ondan sakın kendini, sen ettin ben etmemsen beni al eğer sana sen kes derlerse sakın beni kesme, kanlım olursun beni alıp getiren adam kessin, haşlayın suyumu birinci suyumu beni kesene verin içer patlar ölür, ikinci suyu padişaha içirin ki iyileşsin üçüncü suyumu da sen iç gözünün perdesi kalkar öyle akıllı olursun öyle akıllı olursun ki her şeyin sırrına erersin, her şeyi görür bilirsin, demiş.

Cem Asap Şahmeran'ın yanına gitmiş ağlamaya başlamış.

Şahmeran:

—Yaa ben sana demedim mi? İnsanoğlunun tuzağına düşen kurtulmaz diye, demiş.

Cem Asap sürekli ağlamış. Halk meydana toplanmış Cem Asap'ın eline bıçak vermişler kesmesini istemişler. Cem Asap kabul etmemiş. Padişahın bilginlerinden dua eden kişi hemen atlamış.

Bilgin:

—Ne var sanki bir yılını kesmeden ben keserim ama ilk suyunu da ben içerim eğer içersem gözüm açılacak her bilgiye sahip olacağım, demiş.

Şahmeran'ı kesmiş etini kaynatmış gözüm günlüm açılın gözümün perdesi açılın diye ilk suyu içmiş, şişmiş, ölmüş. İkinci suyu padişaha içirmişler padişah iyileşmiş. Üçüncü suyu Cem Asap içmiş gözünün perdesi kalmış âlim olmuş. Bu masal da burada bitmiş.

3.21. 5568 Akkavak Kızı

Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde kalbur saman içinde bir kız bir erkek kardeş varmış. Anneleri babaları ölmüş. Hayatta kimseleri kalmayınca birbirlerine sahip çıkmaya başlamışlar. Birbirlerini çok severlermiş. Bir de onları hiç istemeyen sevmeyen, cadı gibi kötü niyetli komşuları varmış. Günlerden bir gün bu cadı komşu

kızla oğlanın evine gelmiş. Kız çok becerikliymiş, komşusu geldiğinde kanaviçe işliyormuş.

Komşu Kadın:

— Kızım, yaptığın çok güzel ama falan memlekette rengârenk hem ağlayan hem de gülen bir çiçek var kardeşine söyle de onu sana getirsin, demiş.

Kadının niyeti kızın erkek kardeşini parçalatmakmış. Çünkü rengârenk ağlayan gülen çiçek devlerin memleketindeki iyi korunan bir bahçedeymiş. Bahçeyi de aslanlar ve devler koruyormuş.

Kız erkek kardeşinden ağlayan ve gülen çiçeği istemiş. Oğlan da kardeşini kıramamış yola çıkmış. Az gitmiş uz gitmiş yolda Hızır'a denk gelmiş. Ağlayan ve gülen çiçeği almaya gittiğini anlatmış. Hızır oğlana hızlı giden bir at vermiş. Bir tane de dua öğretmiş.

Hızır:

—Bak oğlum, bahçeye gittiğinde kapıda aslanla kaplan olacak onlara et atacaksın. Bahçeye girdiğinde de rengârenk ağlayanla gülen çiçek var o çiçeğin üzerini ört. Orada bir karı koca da yemek yiyor otur onlarla yemeği ye daha sonra atla atına gel memleketine. Zor durumda kalırsan bu duayı oku, demiş.

Oğlan devlerin memleketine gelmiş. Bahçenin kapısına yaklaşmış bir bakmış ki kapının bir tarafında aslan bir tarafında da kaplan bağlı. Biraz daha dikkatli bakınca bir karı kocanın sinini başında yemek yediklerini görmüş. Hemen eti aslanla kaplana atmış aslanla kaplan eti yerken hızlıca bahçeye girmiş. Bir bakmış ki güzel mi güzel rengârenk bir çiçek var bir ağlıyor bir gülüyor hemen onun üzerini örtmüştü. Sonra karı kocanın sofrasına oturmuş yemeye başlamış. Kaşık kaşık yerken kadın durumu fark etmiş.

Kadın:

—Herif, sinideki yemeğin burasından yiyorum sen şuradan yiyorsun, ee buradan kim yiyor burada başka biri daha var, demiş.

Meğerse Hızır'ın öğrettiği duayı okuyunca görünmez olunuyormuş. Oğlan hemen kalkmış çiçeğin üstündeki örtüyü almış. Çiçeği de koparmış hemen atına atlamış memleketine yol almış. Kadın ve kocası hemen kalkmış bir bakmışlar ki bahçelerinin

en güzel çiçeği koparılmış. Aslanla kaplana bakmışlar onlarda et yiyorlar bahçeyi korumuyorlar. Sinirlenmişler kızmışlar durumu anlamaya çalışmışlar.

Oğlan Hızır'ın verdiği atla uçar gibi memleketine dönmüş. Kız kardeşine istediği rengârenk ağlayan gülen çiçeği vermiş. Kız çok mutlu olmuş. Ama komşu kadın hasetinden çatluyormuş. Oğlanın çiçeği getirmesi onu daha da hırslandırmış dayanamamış. Kardeşlerin evine gene gelmiş.

Komşu Kadın:

—Aman yavrum, ne güzel çiçekmiş, bak kardeşin seni ne kadar seviyor gitmiş getirmiş. Ama bundan daha güzel bir şey var, falan yerdeki filan memlekette bir Akkavak Kızı var onu da iste kardeşinden de getirsin, demiş.

Komşu kadın gittikten sonra kız ağlamaya başlamış kardeşine durumu anlatmış ille de Akkavak Kızını isterim diye tutturmuş. Kardeşinden Akkavak Kızı'nı getirmesini istemiş. Oğlan ne dediyse kardeşini ikna edememiş. Yapacak bir şey yok bir tanecik kardeşim gideyim de getireyim diye düşünmüş. Yola düşmüş. Yolda giderken gene Hızır'a denk gelmiş.

Hızır:

—Oğlum sakın gitme seni orada parçalarlar, öldürürler, demiş.

Oğlan:

—Olmaz mecbur gitmem lazım kardeşim evde ağlıyor, demiş.

Hızır:

—Madem gideceksin şu atı al, falan yerde filan memlekette üç tane kardeş var babalarının mallarını bölüşemiyorlar. Bölüşemedikleri de kamçı, küp ve külah bunlar için sürekli kavga ediyorlar. Sen küpü al üstüne bin, külahı al kafana tak, kamçıyı da eline al, böğürtlen çalısının yanına git oradaki çalının üstüne mendil ört, kayanın yanındaki çaydan da kan akar tiksınme o çaydan da bir avuç al iç. Kavak ağaçlarının yanına git üç defa Akkavak Kızı yerle sel ol de demiş. Akkavak Kızı da insanoğlu sen ol diyecek sen cevap verme o saçlarını sallayarak senin yanına gelir, aman dikkat et cinler periler Akkavak Kızı'nı korur, demiş.

Oğlan kavakların yanına gelmiş çalının üzerine mendil örtmüş. Kanlı akan çaydan da içmiş. Sonra üç defa Akkavak kızını yerle sel ol, demiş. Akkavak Kızı da ben olmam

insanoğlu sen ol, dedikten sonra Akkavak Kızı sırma gibi saçlarını yere sürerek oğlanın yanına gelmiş. Oğlan hemen kızı saçından yakalamış. Atına atmış. Cinler periler Akkavak Kızı'nı göndermek istememiş.

Cinler periler:

—Çay oğlanı yut, diye bağırmışlar.

Oğlan kanlı çaydan içtiği için çay onu yutmamış.

Cinler periler:

—Çalı oğlanı tut, diye bağırmışlar.

Oğlan çalının üzerine mendil örttüğü için çalı da oğlanı tutamamış.

Oğlan Akkavak Kızı' nı aldığı gibi giderken yolda kavga eden üç kardeşe al külah senin al kamçı senin al küp senin hakkınıza razı olun diye babalarının mallarını bölüştürmüş. Hemen kızı almış memleketine götürmüş. Kız kardeşine kızı vermiş. Kız çok mutlu olmuş. Oğlanla Akkavak Kızı'nı evlendirmişler. Kötü niyetli komşularını da bir daha eve almamışlar. Gökten üç elma düşmüş bu masal da burada bitmiş.

3.22. 5875 Pir Ahmet

Bir varmış bir yokmuş. Bir padişahın yedi oğlu varmış. Bu padişahın oğulları babasına:

—Baba bizi bir ananın yedi kızıyla evlendir, demiş.

Padişah sabahleyin kalkmış, çevresini dolaşmış ama bir anadan yedi tana bulamamış.

Oğulları:

—Baba bizim altımıza yedi at ver, biz bir anadan yedi kız buluruz, demişler.

Padişah oğullarının altlarına birer at vermiş. Onlar da yola koyulmuşlar. Giderken bir dağa varmışlar. İçlerinde Pir Ahmet diye bir kardeşleri varmış. O kardeşlerinin yemeğini yaparmış. Bir gün ateşi bitmiş. Karşıda yanan bir ataş görmüş koşa koşa ateşin yanına gitmiş. Ateşin başında iki insan varmış.

Pir Ahmet:

Bana bir ateş verin, demiş.

Onlar da ateşin yarısını vermişler:

— Yarın gel de seninle konuşalım, demişler.

Yarın olmuş Pir Ahmet insanların yanına gitmiş:

—Biz yedi tane erkek kardeşiz şu gördüğün dağın arkasında bir anadan yedi tane kız varmış biz onlarla evleneceğiz, demiş.

İnsanlar:

Yarım saat sonra buraya devler gelir, demiş.

Pir Ahmet yarım saat sonra oraya gitmiş. Devlerle savaşmış devleri öldürmüş. Erkek kardeşler dağın arkasına gitmişler bir anadan yedi tane kızla evlenmişler. Ama ertesi gün tek başlı dev gelmiş. Pir Ahmet devini öldürmüş. Ertesi gün iki başlı dev gelmiş onu da öldürmüş. Ertesi gün yedi başlı dev gelmiş onunla dövüşürken kardeşler yanında olmadığı için yarım kalırmış. Bir de baksa ki yedi başlı dev kardeşlerini altına almış.

Dev:

Pir Ahmet seni de yiyeceğim ama denizin ortasında bir şehir var, orada bir dünya güzeli kız var, onu bana getirirsen seni bağışlarım, demiş.

Pir Ahmet gide gide o şehre varmış. Orada içecek bir şeyler satılırmış. Pir Ahmet' te akşama kadar orada kalmış. Çokça çay içmiş içtiği bu çayların karşılığında çokça sarı lira vermiş.

Kahveci:

Benim mekânımın seneden geliri, ancak bir sarı liradır. Bu kadar büyük bir para bende bulunmaz, ben bu sarı lirayı nasıl bozayım, demiş.

Pir Ahmet:

Ben bu sarı lirayı hayrım için veriyorum, diyerek tekrar kahveciye dönmüş kahven eskimiş yeniden yapalım, demiş.

Pir Ahmet kahveciye yeni bir kahve yapmış. Kahveciyle dost olmuşlar.

Pir Ahmet:

Bu köyde bir dünya güzeli kız varmış, onu bana getir, demiş.

Kahveci gitmiş kızla görüşmüş.

Kız:

Ahmet kendine bir sandık yapsın sandığın içine girsin denize atlasın ben onu çıkartırım, demiş.

Pir Ahmet sandığı yapmış, içine girmiş, kendini denize atmış. Kız sandığı çıkarmış Pir Ahmet'te sandıktan çıkmış. Kızı babasından istemiş.

Kızın babası:

Dört tane isteğim var, demiş. Birincisi şu kahveyi şu kavağın üzerine buharlaştırarak çıkaracaksın. İkincisi kırk kazan su içeceksin. Üçüncüsü de arpa, buğday, çavdar üçünü karıştırıp tekrar ayıracaksın. Tüm bu yaptıklarını bir mendile çıkılıyıp denize atacaksın, demiş.

Pir Ahmet bu denilenlerin hepsini yapmış. Babası kızını vermiş. Pir Ahmet kızı almış götürmüş.

Kız Pir Ahmet'e dönerek:

Sen dev misin yoksa deve mi götürüyorsun? Demiş.

Devin olduğu yere varmışlar.

Pir Ahmet Deve:

— bu kızın yanına yedi gün sonra geleceksin, demiş.

Bir gün kız deve:

Senin canın neydedir? Diye sormuş.

Dev:

Şu havuzda ki tane ördek yüzer onu vurunca içinden bir şişe çıkar, şişeyi kırınca bir serçe çıkar, serçeyi kesince de içinden bir kurt çıkar, o kurdu da koparıncı ben ölürüm, demiş.

Pir Ahmet ördeği öldürmüş, şişe çıkmış, şişeyi kırmış serçe çıkmış, serçeyi öldürmüş kurt çıkmış, kurdu koparmış dev ölmüş. Pir Ahmet huzura ermiş.

3.23. 5876 Kurt İle Keçi

İki tane bembeyaz keçi yavrusu varmış. Bu yavruların annesi sabah kalkıp yavrularına süt bulmak için yola çıkacaktı. Yavrularını evde yalnız bırakmak istememiş ama karınlarını doyurmak için gitmek zorunda kalmış. Yavrularını bağına basmış öpmüş.

Anne Keçi:

— Bakın çocuklarım ben karnınızı doyurmak için size yiyecek bulmaya gidiyorum. Ben sizi eve bırakıyorum sakın evden ayrılıp sağda solda dolaşmayın, ben kırlara gidiyorum sakın kapıyı çalan olursa ona kapıyı açmayın demiş.

Yavrularını evde bırakmış kırlara bayırlara beslenmeye karnını doyurmaya gitmiş. Keçi yavruları evin içinde hoplayıp oynarken kapı çalmış, annelerinin geldiğini düşünmüşler. Kapının deliğine gözlerini koymuşlar dışarıya bakmışlar. Bakmışlar ki kapıyı çalan kişi hiç annelerine benzemiyor.

Yavru Keçiler:

— Sen bizim annemiz değilsin. Defol git buradan biz sana kapıyı açmayacağız, demişler.

Kurt gitmiş dolaşmış düşünmüş nasıl kandırırım diye plan yapmış. Sonunda keçilerin evinin önüne gelmiş. Çok tatlı kibar bir sesle seslenmiş.

Kurt:

— Yavrularım, beni unuttunuz mu? Bakın ben sizin annenizim, geldim kapıyı çaldım açmadınız ben kapıda kaldım hadi açın kapıyı, demiş.

Keçi Yavruları:

— Hayır, senin sesin de bizim annemize benzemiyor biz sana kapıyı açmayacağız, annemiz gelince açacağız, demişler.

Kurt:

— Bakın yavrularım ben kapının açıklığından elimi sokayım oradan elime dokunun anneniz olduğumu anlarsınız, demiş.

Kurt elini kapının aralığından yavrular dokunsun diye uzatmış. Keçi yavruları kurdun eline dokunmuşlar.

Keçi Yavruları:

— Hayır sen bizim annemiz değilsin bizim annemizin eli pamuk gibi yumuşak ve beyazdı, senin elin siyah ve sert sen bizim annemiz değilsin, demişler.

Keçi yavruları çok korkmuş kapının arkasında ağlamaya bağırmağa başlamışlar. Kurt düşünmeye başlamış ve iki elini una bulamaya karar vermiş. Ellerini una boyamış. Keçi yavrularının evinin önüne gitmiş. Tatlı bir ses tonuyla konuşmaya başlamış.

Kurt:

— Bakın yavrularım karnımı doyurdum, süt biriktirdim hadi kapıyı açın da size süt vereyim, demiş.

Keçi Yavruları:

— Biz annemizi kapının aralığında elini uzattığında tanıyabiliriz, elini uzat görelim eğer annemiz olduğuna inanırsan kapıyı açarız, demişler.

Kurt elini uzatmış. Keçiler kurdun eline bakmışlar ama kurt elini una buladığı için yumuşak ve bembeyazmış. Keçi yavruları kurdu anneleri sanmış kapıyı açmışlar. Kapıyı açar açmaz kurt yavruların üzerine saldırmış. O kadar açmış ki yavruları çiğnemededen bir lokmada yutmuş. İki yavruyu birden yediği için vücudu ağırlaşmış. Yerinden kıpırdayamamış. Başlamış oturduğu yerde mışıl mışıl uyumaya.

Anne keçi karnını doyurmuş. Evine gelmiş o arada bakmış ki evlerinin kapısı açık telaşlanmış içeriye girmiş bakmış evde ters giden bir şeyler olduğunu anlamış. Bir bakmış ki yavruları yok içeride kocaman karnı ile tanımadığı bir kurt yatıyor, uyuyor. Hemen bir bıçak bulmuş. Kurdun karnını yarmış yavrularını boynuzu ile ite kaka ite kaka çıkarmış, kurtarmış. Yavrular annelerini gördüklerine çok sevinmişler annelerinin boynuna sarılmışlar.

Anne Keçi:

— Daha tehlike geçmedi. Hemen taş toplayalım, kurdun karnına koyalım dikelim boynuzlarımızla dereden aşağıya yuvarlayalım, demiş.

Anne keçi ve yavruları kurdun karnını taşla doldurmuşlar, iğne ile dikmişler, boynuzları ile onu dereden aşağıya yuvarlamışlar. Kurttan kurtulup mutlu mesut yaşamışlar.

3.24. 5877 Horoz Masalı

Horozun biri bir gün gezinirken, dolaşırken bir çöplüğe rast gelmiş. Çöplükte eşinirken bir tane çöp bulmuş. Çöpü gagasına almış yollara düşmüş. Giderken giderken komşuya denk gelmiş.

Horoz:

— Komşu! Şu çöpüm sende durdun ben bir çarşı Pazar dolaşayım akşam gelir senden geri alırım, demiş.

Komşusu çöpü almış ocağın yanına koymuş. Yemek yaparken horozun çöpü ile diğer çöpleri karıştırmış. Horozun çöpü de ocakta yanmış. Horoz akşama kadar çarşı Pazar dolaşmış. Komşusunun evine gitmiş ve çöpünü istemiş. Komşu kadın çöpün yandığını söylemiş.

Horoz:

— Olmaz öyle şey ya bana çöpümü geri vereceksin ya da ocağı bana vereceksin, demiş.

Kadın çaresiz olarak horoza ocağı vermiş. Horoz ocağı alıp yollara düşmüş, dolaşmaya başlamış. Giderken giderken başka bir komşuya rast gelmiş.

Horoz:

— Komşum bu ocak sende dursun ben bir çarşı pazar dolaşayım, geleyim akşam senden ocağı alırım, demiş.

Komşu kadın horozun isteğini kabul etmiş. Tamam demiş ocağı alıp bahçedeki ahıra koymuş. Akşam olmuş horoz çarşı pazar dolaşmış gezmiş, gelmiş. Komşudan ocağı istemiş. Komşu ocağı vermek için ahıra girmiş. Ama ne görsün ahırda inek tepinince ocağı kırmış.

Kadın horoza:

— Kusura bakma ocağın kırılmış, demiş.

Horoz:

— Olmaz öyle şey ya ocağı vereceksin ya da ineği vereceksin, demiş

Kadın ocak kırıldığı için ineği vermek zorunda kalmış. Horoz ineği boynundaki ipten tutarak gene yollara düşmüş. Giderken giderken başka bir komşuya denk gelmiş.

Horoz:

— Komşum bu inek sende dursun ben akşama kadar çarşı Pazar gezeyim dolaşayım akşam senden alırım, demiş.

Kadın ineği almış, horoz gezmeye gitmiş. O evde de düğün varmış. Horoz çarşıya gezmeye gittiğinde kalabalıkta gelen misafirlere ineği kesmişler yemişler. Horoz gene dolaşmış akşam olunca komşunun evine gitmiş ineğini istemiş.

Komşu:

— İneği düğüne gelen misafirlere kestik yedirdik, demiş.

Horoz:

— Olmaz öyle şey ya ineğimi vereceksin ya da bana gelini vereceksin, demiş.

Kadın çaresiz ineği yedikleri için gelini vermek zorunda kalmış. Horoz almış gelini dağ bayır gezmeye başlamış. Dağarda kırlarda gezerken gezerken kaval çalan bir çobana denk gelmiş. Çoban kavalı çok güzel çalıyormuş. Horozun hoşuna gitmiş.

Horoz:

— Çoban kardeş sen elindeki kavalı bana ver ben de sana gelini vereyim, demiş.

Çoban horozun teklifini kabul etmiş. Gelini almış kavalı vermiş. Çoban gelin ile birlikte çok mutlu olmuş. Horoz da kavalı almış dağlarda bayırlarda üüüüü üüüüü diyerek gezmiş. O günden beri horoz üüü üüüü diye ötermiş.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Masallar geçmişten günümüze kültürel belleğin ürünü olarak üretilmiş ve aktarılmıştır. Bu aktarım sırasında Türk kültürünün dünya görüşü ve kültürel değerleri de masallar aracılığıyla nesilden nesile aktarılmıştır. Bu aktarım bireysel ve toplumsal kimlik oluşumunda da önemli rol oynamaktadır. Kimlik oluşumu öteki kavramına bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Çalışmada masalların kimlik oluşum sürecindeki yeri ve kimlik oluştururken öteki kavramının fonksiyonu bilimsel temellere dayandırılarak açıklanmıştır. Araştırmanın sınırı Nevşehir masalları olarak belirlenmiştir. Bölgede derlenen yirmi dört masal, TÜMAK projesine kaydedilmiş daha sonra kimlik ve ötelik bağlamında beş ana başlık altında incelenmiştir.

Anlatıcı dinleyici ve bağlam masalı oluşturan temel unsurlardır. Bu nedenle masal incelemeleri yapılırken Türk kültürü ve kültürün bir parçası olan mitolojik unsurlar göz ardı edilmemiştir. Hemen hemen her masalda mitolojik unsurlar varlığını devam ettirmektedir. Masalarda, dikkat çeken bir nokta da toplumsal normların işleniş biçimidir. Masalarda yalan söylemek, aldatmak, kibirli olmak gibi toplumda hoş karşılanmayan unsurlar bulunmaktadır. Masalarda bu unsurlara karşı uygulanan yaptırımlar Türk kültürünün zihin yapısı hakkında bilgi vermektedir. Kimi masalarda hoş karşılanmayan unsurlara yaptırım olarak toplumdan soyutlanma gibi yüzeysel cezalar verilirken kimi masalarda masal kahramanı yaptırım olarak ölüm cezasına çarptırılmaktadır. Bireysel ve toplumsal kimlik inşa etme sürecinde bu yaptırımlar dinleyiciye yol haritası çizmektedir. Aynı zamanda, toplumda istenmeyen bir davranış sergilediğinde bireyin başına gelecekler, masal kahramanı üzerinden gösterilmektedir.

Öteki kavramına her masalda rastlanmaktadır. Öteki olmadan ben ve biz oluşmamaktadır. Masalarda ötekine bakış açısı değişkenlik göstermektedir. Ece Masalı, Yarım Göt, Zümrüdüanka Kuşu, Avcı Musa Altın Perçemli Oğlan, Üç Turunç

Masalı, Helvacı Güzeli, Yedi Erkek Kardeş, Gülen Elma Ağlayan Nar, Keloğlan ve Devanası, Kurt ile Keçi adlı masalarda öteki olarak kurgulanan masal kahramanı masal sonunda ölmüştür. Diğer masalarda ise öteki kahramanlar bulunmasına rağmen masal sonunda yok edilmemişlerdir.

Masallar incelendiğinde fiziksel görünüş, huy gibi özelliklerle farklı olan kahramanlar öteki olarak kabul edilmesine rağmen yaptırımı uğramamaktadırlar. Asıl masal kahramanına ya da halka zarar veren öteki konumundaki kahramanlar, masalın sonunda öldürülmektedirler. Masalarda öteki kahramanlar, bireyden ve toplumdan farklı olup olmamalarına göre değil, topluma ya da bireye zarar verip vermemesine göre yaptırımı uğramaktadırlar.

Göçer evli zihin yapısı, Türk milletinin sürekli hareket halinde olmasını gerekli kılmıştır. Bu duruma bağlı olarak, Türkler kendinden olmayan ile iletişim halinde olmuşlardır. Birey ve topluma zarar veren farklı unsurları tespit etmiş ve ötekileştirmişlerdir. Zarar vermeyen farklıları ise ötekileştirmemişlerdir.

KAYNAKÇA

- Asssman J. (2015). *Kültürel Bellek Eski Yüksek Kültürlerde Yazı, Hatırlama ve Politik Kimlik*. (Ayrıntı Yayınları, İstanbul).
- Azadovski M. (1992). *Sibirya'dan Bir Masal Anası*, çev. İlhan Başgöz. (Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara).
- Bakırcı N (2014). Eflatun Cem Güney'in "masallar" adlı kitabında yer alan metinlerde mitolojik unsurlar. *TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halk bilimi Araştırmaları Dergisi*, Yıl:2, Sayı:4, 37-52.
- Balaban T (2019). Âdem ile Havva ve yasak meyve arketipi metinlerarasılık bağlamında tabunun anlatıda izdüşümü, *SUTAD*, (47): 175-195.
- Balaban T (2020). Masal masal içinde nartanesi metninin söylem analizi. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, Sayı:7, 252-265.
- Balaban T. (2020). *Yazmalara Göre Kerem ile Aslı Hikâyesi ve Raif Yelkenci Nüshası*. (Kesit Yayınları, İstanbul).
- Bayat F. (2007). *Türk Mitolojik Sistemi* (Ötüken Yayınları, Ankara, C.1).
- Bayoğlu F (2010). Simone de Beauvoir: öteki olarak kadın. *Kaygı*, Sayı:15, 71-78.
- Bayram S (2022). Anadolu masallarında iyilik ve kötülük motifi. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Elazığ.
- Bilgin N. (2007). *Kimlik İnşası*, (Aşina Kitapları, İzmir).
- Boratav P.N. (1982). *Folklor ve Edebiyat 2*, (Adam Yayıncılık, İstanbul).
- Boyne R. (2016). *Facoult ve Derrida Aklın Öteki Yüzü*, (Bilge Su Yayınları, Ankara).
- Bütüner Ş (2020). Masal ve Mitoloji: Türk Masallarında Kültlerin Çözümlemesi. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halk Bilimi Anabilim Dalı, Ankara.
- Connerton P. (2005). *Kültürel Bellek*, Çev. Necla Kayalı Orta, *Halk Biliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 4*, (Geleneksel Yayıncılık, 232-245).
- Coochiara G. (2017). *Avrupa' da Folklor Tarihi*, Çev. Yerke Özer (Geleneksel Yayıncılık, Ankara).

- Çay Sağlam T ve Yaşar, M (2017). Teoride, pratikte ve araştırmalarda öteki ve ötekileştirme. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 12/3*, 135-154.
- Çelik A (2019). Kimlik ötekilik ve mekân ilişkisi kapsamında billur köşk masalları'nda toprak sembolizmi. *Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Prof. Dr. Mehmet Arslan'a Armağan*, 753-758.
- Çeribaş M (2011). Erlik' ten Şöklı Melik'e Türk destanlarında düşman unsurlar ve Dede Korkut boylarında kâfirler. *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, Mayıs-Haziran, 95-210.
- Çobanoğlu Ö. (2005). *Halk bilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*, (Akçağ Yayınları. Ankara).
- Dalbay RS (2018). Kimlik ve toplumsal kimlik kavramı. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (3), 161-176.
- Delaney C. (2018). *Tohum ve Toprak*, (İletişim Yayınları, İstanbul).
- Dorson M. R. (2011). *Günümüz Folklor Kuramları*, Çev. Selcan Gürçayır, (Yeliz Özyay, Geleneksel Yayıncılık. Ankara).
- Durbilmez B ve Tekin, F (2020). Kazan-Tatar Türklerinin halk anlatılarında 'yılan', 'ejderha' ve 'yuha'. *Türk Dünyası Araştırmaları*, Cilt: 124 Sayı: 245 Sayfa: 307-326.
- Durbilmez B. (2017). *Türk Dünyası Kültürü 1*, (Ötüken Yayınları, İstanbul).
- Eco U. (2014). *Düşman Yaratmak ve Rastgele Yazılar*, Çev. Leyla Tonguç Basmacı. (Doğan Kitap. İstanbul).
- Ekici M (2016). *Kuramlar ve Yaklaşımlar*, (Ed. Öcal Oğuz). *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, (Geleneksel Yayıncılık, Ankara).
- Ekici M ve Sarpkaya S (2021). Tebrizli İran Türklerinde masal anlatıcısı tipolojisi ve kültürel kimlik. *Milli Folklor*, Sayı 130, 58-69.
- Ekici M. (2018). *Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri*, (Geleneksel Yayıncılık, Ankara).
- Eliade M. (2017). *Mitlerin Özellikleri*, Çev. Sema Rifat, (Alfa Yayınları, İstanbul).
- Erdal T (2016). Dede Korkut Kitabı'nda yalan ve aldatma kavramları. *Milli Folklor*, Yıl 28, Sayı 109, Sayfa:83-106.
- Ergun P (2005). Altay destanlarında ve Anadolu Türk masallarında Tastarakay-Keloğlan. *Milli Folklor*, Yıl 17, Sayı 68, Sayfa:78-84.

- Ergun P (2014). Türk masal anlatıcısının kimliği. *Millî Folklor*, Yıl 26, Sayı 104, Sayfa: 33-45.
- Ewig U. (2010). *Masal, masal araştırması ve masal derlemesi üzerine*, Çev. Zeki C. Arda, *Halk biliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 2*. (Ankara: Geleneksel Yayıncılık).
- Fedakâr P (2014). Besleyen mi, öldüren mi: Türk mitik tasavvurunda anne arketipinin antropomorfik görünüşleri. *Millî Folklor*, Yıl 26, Sayı 103. Sayfa: 5-19.
- Feyzioğlu Y. (2020). *Masallar Bize Ne Anlatır*, (Doğu Batı Yayınları, Ankara).
- Foucault, M. (2006). *Deliliğin tarihi*, çev. Mehmet Ali Kılıçbay, (4. Baskı, Ankara: İmge).
- Gedik S (2019). Anadolu sahası masal ve efsanelerinde yılan-şahmeran. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halk Bilimi Anabilim Dalı İzmir.
- Gökyay O.Ş. (1980). *Dede Korkut Hikâyeleri*, (Kervan Yayınları, İstanbul).
- Günay U. (1975). *Elazığ Masalları*, (Atatürk Üniversitesi Basımevi, Erzurum).
- Günbatar C (2019). Ötekine dair anlatıların kimlik inşasındaki rolü: Van'a bağlı Alaköy'de toplumsal bellek çalışması. Yüksek Lisans Tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antropoloji Anabilim Dalı, Van.
- Gür M. (2019). *Türk Romanında Erkeklik ve Milliyetçilik (1908- 1923)*, (Kesit Yayınları, İstanbul).
- Helimoğlu Y. M. (2009). *Masallar ve Eğitimsel İşlevleri*. (Yazın Basım Yayın. İstanbul).
- Helimoğlu YM (2004). Mit-din-gelenek aynasında kadın. *Folklor Edebiyat Dergisi*, c.10, sayı 37, 49-64.
- Kafesoğlu İ. (1998). *Türk Milli Kültürü*, (Ötüken Yayınları, İstanbul).
- Kolukırcık S (2005). Türk toplumunda çingene imgesi ve önyargısı. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, Cilt 8, Sayı 2, 52-71.
- Köse S. (2021). *Türk Destanlarında Kaos ve Kozmos*, (Gazi Kitabevi, Ankara).
- Küçük M ve Köse M (2015). Oryantalizm ve "öteki" Algısı. *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi*, Cilt: I, Sayı: 1, 107-127.
- Luthi M. (2003). Masalın efsane, menkabe, mit, fabl ve fıkra gibi türlerden farkı. Çev. Sevgül Sönmez, *Halk biliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar*, Milli Folklor Yayınları, Ankara, 314-319.

- Maalouf A. (2000). *Ölümcül Kimlikler*, (Yapı Kredi Yayınları, İstanbul).
- Mandaloğlu M (YIL). İslamiyet'ten önce Türklerde aile hukuku. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı 33, Sayfa:133-159.
- Olrik A (2003). Halk anlatılarının epik kuralları. Halk biliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar. *Milli Folklor Yayınları*, C:1-2,177-189.
- Ögel B. (2010). *Türk Mitolojisi*, (TTK Yayınları. Ankara, C.1).
- Ögel B. (2014). *Türk Mitolojisi*, (TTK yayınları. Ankara, C2).
- Önal MN. (2021). *Kim Uyur Kim Uyanık(Türk Masal İncelemeleri)*, (Ötüken Yayınları, İstanbul).
- Önal, MN ve Dursun, A (2009). Zümrüdü anka masalı üzerine bir inceleme. *CAFT-Uluslararası Karşılaştırmalı Edebiyat, Edebiyat ve Dil Öğretimi Kongresi*, 28.04.2009-01.05, Ankara. 225-237.
- Özbudun S. Şafak B. Altuntek NS. (2012). *Antropoloji Kuramlar Kuramcılar*, (Dipnot Yayınları, Ankara).
- Özdemir G. (2006). Türklerde egemenlik anlayışı ve yöneten yönetilen ilişkisi. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Cilt XXV, Sayı 2*, 103-124.
- Özünel ÖÇ. (2017). *Masal Mekânında Kadın Olmak Masallarda Toplumsal Cinsiyet ve Mekân İlişkisi*, (Geleneksel Yayıncılık, Ankara).
- Paksoy BH. (2005). *Emik ve Toplumsal Kimlikler Nasıl Oluşur?* Çev. Osman Kartay, (Karam Yayınları, Çorum).
- Parlak İ. (2015). *Öteki'nin Varolma Sancısı: Türk Politik Kültüründe Şeytanlaştırma Eğilimleri*, (Dora Yayıncılık).
- Roux J.P. (2011). *Eski Türk Mitolojisi*, (Bilge Su Yayınları, Ankara).
- Sakaoğlu S. (1999). *Masal Araştırmaları*, (Akçağ Yayınları, Ankara).
- Sapkaya S (2014). Türkiye sahası masal ve efsanelerinde demonolojik varlıklar. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halk Bilimi Anabilim Dalı, İzmir.
- Sarpkaya S. (2020). Tebriz Türk masalları üzerinde bir inceleme. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halk Bilimi Anabilim Dalı, İzmir.
- Schnapper, D. (2005). *Sosyoloji Düşüncesinin Özünde Öteki ile İlişki*, (İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul).

- Sever M (2011). Koroğlu Destanı'nda (Azerbaycan kolu) kahraman ve karşı kahraman tipler. *Akademik Bakış, Cilt 4, Sayı 8*, 195-202.
- Şahin K ve Salih, T (2016). Kültürel ve dinsel perspektifte kadın kimliği. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 12/3, 135-154.
- Şengül A (2007). Edebiyatta ötekilik meselesi ve Türk edebiyatında öteki. *Karadeniz Araştırmaları*, Sayı:15, Güz, 97 – 116.
- Şeşen, R. (2015). *İbn Fadlan Seyahatnamesi ve Ekleri*, (Kültür ve Turizm Bakanlığı, Yeditepe Yayınevi. İstanbul).
- Şimşek E (2017). Türk masallarının milli tipi: Keloğlan. *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi, S.11*, 41-57.
- Taş E (2020). Türk kültüründe baş. *Motif Akademi Halk bilimi Dergisi, Cilt: 13, Sayı: 29*, 87-108.
- Tezel N. (1997). *Türk Masalları 1*, (T.C Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara).
- Toker İ (2009). Renk simgeçiliği ve din: Türk kültür yapısı içinde ak-kara renk karşıtlığı ve bu karşıtlığın modern Türk söylemindeki tezahürleri üzerine. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 50:2*, 93-112.
- Türkdoğan O (1992). Türk ailesinin genel yapısı. *Sosyo- Kültürel Değişim Sürecinde Türk Ailesi*, C.I, Ankara, TC. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayını, 21-59.
- Uğurlu S. (2010). Gelenek ve kimlik ilişkisi. Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Sakarya.
- Ünlüer P. (2013). Masalların dini ve ahlaki değerler açısından incelenmesi (Billurköşk Masalları Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim DKAB Öğretmenliği Anabilim Dalı, İstanbul.
- Yolcu M.(2016). Halk Bilimi Araştırma Kuram ve Yöntemleri,(Ed. Mustafa Aça).Halk Bilimi El Kitabı.(Kömen Yayınları, Konya).
- Yıldız İ. (2020). Kur'ân'da kardeş şiddeti: Hâbil-Kâbil ve Hz. Yûsuf kıssalarına psikolojik bir bakış. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi, Haziran 24/1*, 73-95.
- Ziya Gökalp, M. (1976). *Türk Töresi*, (Kültür Bakanlığı Yayınları).

Sözlü Kaynaklar

K.K.1 Ayşe Turan Ev Hanımı / 1931 Doğumlu/ Ürgüp

K.K.2 Hatice Sellier Ev Hanımı/ 1940 Doğumlu/ Avanos

K.K.3 Türkan Öztürk Ev Hanımı/ 1941 Doğumlu/ Avanos

K.K.4 Gülsevım Tokmak Ev Hanımı/ 1942 Doğumlu/ Çavuşın

K.K.5 Hatice Tümtürk Emekli/ 1943 Doğumlu /Avanos

K.K.6 Mustafa Baklacı Emekli/1948 Doğumlu/ Avanos

K.K.7 Mediha Korkmaz Ev Hanımı/ 1954 Doğumlu/ Göreme

K.K.8 Meral Kızıloz Emekli/ 1958 Doğumlu/ Avanos

K.K.9 Melek Şahin Ev Hanımı/ 1958 Doğumlu/ Özkonak

K.K.10 Seda Güven Emekli/ 1959 Doğumlu/ Avanos

K.K.11 Hüseyin Sevindik Emekli/ 1963 Doğumlu/ Ürgüp

K.K.12 Şafak Üvez Emekli/ 1970 Doğumlu/ Avanos

K.K.13 Fatma Sarı Ev Hanımı/ 1980 Doğumlu/ Derinkuyu

K.K.14 Fatma Yağmur Ev Hanımı/ 1972 Doğumlu/ Derinkuyu